พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑-๒๘

พระเทพชลธารมุนี
(ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ.๗)

เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบ่อทองราษฎร์บำรุง
ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑-๒๘

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ - ๒๘

ในวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

พระราชวิสุทธิเมธี
(ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ.๗)
เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบ่อทองราษฎร์บำรุง
ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่
พระเทพชลธารมุนี
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ - ๒๘

พฤศจิกายน ๒๕๕๐ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
๓๑๔-๓๑๖ ถนนบำรุงเมือง เขตป้อมปราบฯ
กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๓ ๓๓๕๑, ๐ ๒๒๒๓ ๕๕๔๘
โทรสาร ๐ ๒๖๒๑ ๒๙๑๐
E-mail : sasana@asianet.co,th
นายพีรพล กนกวลัย ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๕๐

มุทิตาพจน์

ในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ พระราชวิสุทธิเมธี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗) เจ้าอาวาสวัดบ่อทองราษฎร์บำรุง และเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ในราชทินนามที่ **พระเทพชลธารมุนี** นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง เป็นการยกย่องเชิดชูผู้บำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนาและประเทศชาติ

คณะสงฆ์และคณะกรรมการ ตลอดจนญาติโยมที่เคารพนับถือ รู้สึกยินดีชื่นชมในเกียรติคุณของพระเทพชลธารมุนี จึงประสงค์จะแสดงมุทิตาจิต โดยจัดการพิมพ์หนังสือ "พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม" เพื่อให้ท่านได้แจกแก่พระสังฆาธิการ และผู้ที่มาร่วมแสดงมุทิตาสักการะในครั้งนี้

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎมหาเถรสมาคม ได้ถูกกำหนดขึ้นใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นแม่บทมาแต่เดิม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเรียบร้อยดีงามในสังฆมณฑล นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มาจนถึงปัจจุบัน จำนวนหลายฉบับ แต่ก็มีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างตามกาลสมัย และให้สอดคล้องกับสภาพการณ์นั้น ๆ ได้รวบรวมพิมพ์ไว้ในเล่มเดียวกัน เพื่อให้สะดวกในการศึกษาเปรียบเทียบและอ้างอิงในการปฏิบัติงาน การบริหารกิจการพระศาสนาของเจ้าคณะพระสังฆาธิการทั้งหลาย และเป็นการเพิ่มความรู้แก่ผู้สนใจเรื่องพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์ไทย

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และกุศลความดีงามทั้งปวง จงอภิบาลคุ้มครอง ส่งเสริมให้ท่านเจ้าคุณ **พระเทพชลธารมุนี** มีความเจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป และเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ประสพสิ่งที่เป็นอิฏฐวิบูลมนุญผล ตลอดกาลทุกเมื่อ

พระครูไพศาลสารธรรม
เจ้าคณะเจ้าอำเภอพานทอง
พร้อมศิษยานุศิษย์

พระเทพชลธารมุนี

(ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ.๗)

ประวัติ

ชื่อ

พระราชวิสุทธิเมธี ฉายา ปาสาทิโก อายุ ๖๒ พรรษา ๔๒ วิทยฐานะ น.ธ. เอก ป.ธ. ๗ วัดบ่อทองราษฎร์บำรุง ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ๒๐๒๗๐

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

๑. เป็นเจ้าอาวาสวัดบ่อทองราษฎร์บำรุง

๒. เป็นเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

๓. เป็นพระอุปัชฌาย์

สถานะเดิม ๖

ชื่อ ประจวบ นามสกุล สมชิด เกิด ๕ ฯ ๖ ค่ำ ปี ระกา วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

นามบิดา นายเต็ง นามมารดา นางสง่า บ้านเลขที่ ๑๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลวัดหลวง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

อุปสมบท ๓

วัน ๗ ฯ ๘-๘ ค่ำ ปี มะเมีย วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ณ วัดไร่หลักทอง ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

พระอุปัชฌาย์ พระครูเนกขัมมาภิรมย์ วัดเนินสังข์สฤษฎาราม ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

พระกรรมวาจาจารย์ พระครูพิบูลธรรมกิจ วัดไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

พระอนุสาวนาจารย์ พระครูอาทรจริยธรรม วัดเนินสังข์สฤษฎาราม ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๕๑๔ สำเร็จวิชาสามัญชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ โรงเรียนวัดมิ่งเมืองพัฒนาราม ตำบลภูเวียง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๑๑ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนจังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๔๐ สอบได้ ประโยค ป.ธ. ๗ ในสำนักเรียนคณะจังหวัดชลบุรี

การศึกษาพิเศษ อภิธรรมโชติกะ ชั้นมัชฌิมตรี และบาลี-กัจจายนะ ที่วัดท่ามะโอ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ความชำนาญ นวกรรม

งานการปกครอง

พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นเจ้าอาวาสวัดเนินสังข์สฤษฎาราม

พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดคลองใหญ่สถิตยาราม

พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นรองเจ้าอาวาสวัดเนินพนมพนาวาส (วัดบ่อทองราษฎร์บำรุง)

พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นเจ้าคณะตำบลบ่อทอง

พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นเจ้าอาวาสวัดเนินพนมพนาวาส(บ่อทองฯ)
เป็นพระอุปัชฌาย์
เป็นเจ้าคณะอำเภอบ่อทอง

พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
เป็นเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดเนินสังข์สฤษฎาราม

พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิมพฤฒาราม

พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดทรงเมตตาวนาราม

งานการศาสนศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม วัดเนินสังข์สฤษฎาราม

พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นกรรมการคุมห้องสอบธรรมสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมชั้น น.ธ. เอก วัดธาตุเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นผู้บริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี

พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี วัดเกาะแก้วคลองหลวง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๙ เป็นกรรมการคุมห้องสอบธรรมสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๒ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี วัดเนินสังข์สฤษฎาราม ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี วัดคลองใหญ่สถิตยาราม ตำบลหนองอิรุณ อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๒๔ - ปัจจุบัน เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี วัดเนินพนมพนาวาส อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๒๕ - ปัจจุบัน เป็นกรรมการตรวจปัญหานักธรรมสนามหลวง

เป็นกรรมการตรวจปัญหาบาลีสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๒๗ - ปัจจุบัน เป็นกรรมการคุมการสอบบาลีสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๒๘ - ปัจจุบัน เป็นพระปริยัตินิเทศก์ประจำจังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๓๑ - ปัจจุบัน เป็นเจ้าสำนักศาสนศึกษา วัดเนินพนมพนาวาส(วัดบ่อทองราษฎร์บำรุง) ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๓๓ - ปัจจุบัน เป็นผู้ดำเนินการสอบ นวกะภูมิและนักธรรมสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๔๑ - ปัจจุบัน เป็นผู้ดำเนินการสอบบาลีสนามหลวง

งานศึกษาสงเคราะห์

ส่งเสริมให้วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี ดังนี้

<u>งานตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษา</u>

พ.ศ. ๒๕๒๖ จัดตั้งทุนนิธิส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม วัดบ่อทองราษฎร์บำรุง ในปัจจุบันมีจำนวนเงิน ๗๗๒,๒๔๙.๖๙ บาท (เจ็ดแสนเจ็ดหมื่นสองพันสองร้อยสี่สิบเก้าบาทหกสิบเก้าสตางค์) ตามสำเนาสมุดบัญชีเงินฝาก ธนาคารกสิกรไทย สาขาบ่อทอง บัญชีเลขที่ ๒๘๗-๓-๐๓๓๑๕-๓/๐๑

พ.ศ. ๒๕๓๖ จัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา วัดบ่อทองราษฎร์บำรุง ในปัจจุบันมีจำนวนเงิน ๔๔,๑๖๑.๕๔ บาท (สี่หมื่นสี่พันหนึ่งร้อยหกสิบเอ็ดบาทห้าสิบสี่สตางค์)ตามสำเนาสมุดบัญชีเงินฝาก ธนาคารกสิกรไทย สาขาบ่อทอง บัญชีเลขที่ ๒๘๗-๓-๐๔๑๐๘-๓/๐๑

พ.ศ. ๒๕๔๐ จัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา วัดบ่อทองราษฎร์บำรุงในปัจจุบันมีจำนวนเงิน ๑๒,๓๙๙.๖๑ บาท (หนึ่งหมื่นสองพันสามร้อยเก้าสิบเก้าบาทหกสิบเอ็ดสตางค์) ตามสำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารกสิกรไทย สาขาบ่อทอง บัญชีเลขที่ ๒๘๗-๓-๐๔๑๐๙-๑

พ.ศ. ๒๕๔๓ จัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นอุดมศึกษา วัดบ่อทองราษฎร์บำรุง ในปัจจุบันมีเงินอยู่จำนวนเงิน ๕๓,๑๕๗.๗๔ บาท (ห้าหมื่นสามพันหนึ่งร้อยห้าสิบเจ็ดบาทเจ็ดสิบสี่สตางค์) ตามสำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารกสิกรไทย สาขาบ่อทอง บัญชีเลขที่ ๒๘๗-๓-๐๔๒๖๔-๐

พ.ศ. ๒๕๓๗ ถึงปัจจุบันจัดหาทุนสำหรับใช้จ่ายการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดบ่อทองราษฎร์บำรุง มีเด็กนักเรียนต่อปีจำนวน ๘๖-๙๐ คน ครูพี่เลี้ยง ๓ คน ภารโรง ๑ คน ของใช้ต่าง ๆ

ประจำปี สิ้นค่าใช้จ่ายปีละ จำนวน ๑๘,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นแปดพันบาทถ้วน)

ปัจจุบันมีเงินทุนการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในบัญชีทั้งสามบัญชี รวมจำนวนเงินทั้งสิ้น ๙๐๙,๖๑๘.๕๘ บาท (เก้าแสนเก้าพันหกร้อยสิบแปดบาทห้าสิบแปดสตางค์)

งานมอบทุนการศึกษา ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๔๕ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ จำนวน ๙ ทุน

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๕ ทุน ทุนละ ๓๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท

ทุนมัธยมศึกษา จำนวน ๓ ทุน ทุนละ ๕๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท

ทุนอุดมศึกษา จำนวน ๑ ทุน ทุนละ ๓,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

รวมแจกทุน จำนวน ๙ ทุน เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๔๖ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ จำนวน ๗๔ ทุน

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๗๔ ทุน ทุนละ ๓๐๐ บาท เป็นเงิน ๒๒,๒๐๐ บาท

รวมแจกทุน จำนวน ๗๔ ทุน เป็นเงิน ๒๒,๒๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๔๗	มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ จำนวน ๙ ทุน
ทุนประถมศึกษา	จำนวน ๕ ทุน ทุนละ ๓๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท
ทุนมัธยมศึกษา	จำนวน ๓ ทุน ทุนละ ๕๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท
ทุนอุดมศึกษา	จำนวน ๑ ทุน ทุนละ ๓,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท
รวมแจกทุน	**จำนวน ๙ ทุน เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท**
พ.ศ. ๒๕๔๘	มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ จำนวน ๙ ทุน
ทุนประถมศึกษา	จำนวน ๕ ทุน ทุนละ ๓๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท
ทุนมัธยมศึกษา	จำนวน ๓ ทุน ทุนละ ๕๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท
ทุนอุดมศึกษา	จำนวน ๑ ทุน ทุนละ ๓,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท
รวมแจกทุน	**จำนวน ๙ ทุน เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท**
พ.ศ. ๒๕๔๙	มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ จำนวน ๔๘ ทุน

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๔๕ ทุน ทุนละ ๕๐๐ บาท

เป็นเงิน ๒๒,๕๐๐ บาท

ทุนมัธยมศึกษา จำนวน ๓ ทุน ทุนละ ๑,๐๐๐ บาท

เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

รวมแจกทุน จำนวน ๔๘ ทุน เป็นเงิน ๒๕,๕๐๐ บาท

พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙ รวมผลงานมอบทุนการศึกษาทุกรายการ

เป็นจำนวนเงิน ๖๕,๗๐๐ บาท (หกหมื่นห้าพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

งานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

มีการแสดงพระธรรมเทศนา บรรยายธรรม ทุกวันพระในระหว่างที่พระภิกษุสงฆ์ฉันภัตตาหารเพื่อให้พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญ ได้รับทราบแนวทางและการปฏิบัติที่ถูกต้องในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

มีการทำพิธีวันมาฆบูชา เป็นประจำทุกปี หลังจากทำบุญในภาคเช้าโดยปกติแล้ว

ในภาคค่ำเริ่มจากการทำวัตร สวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เกี่ยวกับความสำคัญของวันมาฆบูชา และสิ่งที่พึงปฏิบัติ นำกล่าวคำบูชา ดอกไม้ธูปเทียน ทำประทักษิณรอบ

อุโบสถ ๓ รอบ มีพระภิกษุประมาณ ๒๗ รูป ประชาชน ประมาณ ๓๕๐ คน

<u>**มีการทำพิธีวันวิสาขบูชา**</u> เป็นประจำทุกปี หลังจากทำบุญในภาคเช้าโดยปกติแล้ว

ในภาคค่ำเริ่มจากการทำวัตร สวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เกี่ยวกับความสำคัญของวันวิสาขบูชา และสิ่งที่พึงปฏิบัติ นำกล่าวคำบูชาดอกไม้ธูปเทียน ทำประทักษิณรอบอุโบสถ ๓ รอบ มีพระภิกษุประมาณ ๒๗ รูป ประชาชน ประมาณ ๔๐๐ คน

<u>**มีการทำพิธีวันอัฏฐมีบูชา**</u> เป็นประจำทุกปี หลังจากทำบุญในภาคเช้าโดยปกติแล้ว

ในภาคค่ำเริ่มจากการทำวัตร สวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เกี่ยวกับความสำคัญ ของวันอัฏฐมีบูชา และสิ่งที่พึงปฏิบัติ นำกล่าวคำบูชาดอกไม้ธูปเทียน ทำประทักษิณรอบอุโบสถ ๓ รอบ มีพระภิกษุประมาณ ๒๕ รูป ประชาชน ประมาณ ๒๕๐ คน

<u>**มีการทำพิธีวันอาสาฬหบูชา**</u> เป็นประจำทุกปี หลังจากทำบุญในภาคเช้าโดยปกติแล้ว

ในภาคค่ำเริ่มจากการทำวัตร สวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เกี่ยวกับ ความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา และสิ่งที่พึง

ปฏิบัติ นำกล่าวคำบูชาดอกไม้ธูปเทียน ทำประทักษิณรอบอุโบสถ ๓ รอบ มีพระภิกษุ ประมาณ ๖๐ รูป ประชาชนประมาณ ๕๐๐ คน

- จัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ทุกปี ปีละประมาณ ๘๐ รูป
- จัดประกอบพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหามหาราชินี และ ๕ ธันวามหาราช
- จัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันขึ้นปีใหม่ ร่วมกับหน่วยราชการ นักเรียน นักศึกษา พ่อค้า และประชาชน
- จัดส่งพระภิกษุเข้ารับการฝึกอบรมพระนักเผยแผ่ ประจำจังหวัดชลบุรี
- มีการแสดงพระธรรมเทศนา ทุกวันธัมมัสสวนะ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- มีผู้ทำบุญที่วัดเป็นประจำ จำนวนประมาณ ๗๐ - ๒๐๐ คน

<u>งานด้านสาธารณูปการ</u>

<u>การก่อสร้าง</u>

พ.ศ. ๒๕๔๖ ดำเนินการก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์ ณ วัดบ่อทองราษฎร์บำรุง

ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
จำนวนการก่อสร้าง ๑๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท
(สิบสองล้านบาทถ้วน)

รวมค่าก่อสร้างภายในวัดบ่อทองราษฎร•บำรุง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

เป็นจำนวนเงิน ๑๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สิบสองล้านบาทถ้วน)

เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดเนินสังข•สฤษฏาราม ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม

จังหวัดชลบุรี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ – พ.ศ. ๒๕๔๖

การก่อสร้าง

พ.ศ. ๒๕๔๖ ดำเนินการปรับพื้นที่บริเวณวัด ร่วมทั้งเทคอนกรีตภายในรอบอุโบสถ
ประมาณ ๑,๐๐๐ ตรม. และเทถนนภายในวัด อีกประมาณ ๑๕๐ เมตร
รวมจำนวนการก่อสร้าง ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท
(หนึ่งล้านบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๖ ดำเนินการก่อสร้างศาลาพักร้อน (ทรงไทย)
กว้าง ๗ x ๘ เมตร ๑ หลัง
ภายในวัดเนินสังข•สฤษฏาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

จำนวนการก่อสร้าง ๘๖,๐๐๐ บาท
(แปดหมื่นหกพันบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๖ ดำเนินการร่วมกับองค•การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
ขุดสระน้ำประมาณ ๑๐ ไร่ เพื่อถมดินในพื้นที่ภายในวัด เพื่อสร้างถนนโดย กว้าง ๖ เมตร และ ๘ เมตร ยาว ๑,๕๐๐ เมตร
จำนวนการก่อสร้างร่วม ๑๗๐,๐๐๐ บาท
(หนึ่งแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน)

รวมค่าก่อสร้างภายในวัดเนินสังข•สฤษฏาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เป็นจำนวนเงิน ๑,๒๕๖,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนห้าหมื่นหกพันบาทถ้วน)

บูรณปฏิสังขรณ•

พ.ศ. ๒๕๔๖ ดำเนินการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ• วิหารคดรอบอุโบสถ วัดเนินสังข•สฤษฏาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ ๔๐๐ ตรม.
จำนวนการก่อสร้าง ๔๗๐,๐๐๐ บาท
(สี่แสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นประธานดำเนินการ บูรณปฏิสังขรณ•
กำแพงและให้เชื่อมต่อกำแพงเก่า
ทั้งหมด ๑๖๐ ช่อง ๆ ละ ๕,๐๐๐ บาท
จำนวนการก่อสร้าง ๘๐๐,๐๐๐ บาท
(แปดแสนบาทถ้วน)

รวมค่าบูรณปฏิสังขรณ• ภายในวัดเนินสังข•สฤษฎาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เป็นจำนวนเงิน ๑,๒๗๐,๐๐๐ บาท(หนึ่งล้านสองแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน)

เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิมพฤฒาราม ตำบลพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – พ.ศ. ๒๕๔๙

การก่อสร้าง

รวมค่าบูรณปฏิสังขรณ• ภายในวัดเนินสังข•สฤษฎาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เป็นจำนวนเงิน ๑,๒๗๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน)

เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิมพฤฒาราม ตำบลพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – พ.ศ. ๒๕๔๙

การก่อสร้าง

จำนวนการก่อสร้าง ๑๒๗,๗๗๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นเจ็ดพันเจ็ดร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ ดำเนินการก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์ ณ วัดพิมพฤฒาราม จำนวน ๑ หลัง

จำนวนการก่อสร้าง ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านแปดแสนบาทถ้วน)

รวมค่าก่อสร้างภายในวัดพิมพฤฒาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เป็นจำนวนเงิน ๒,๔๑๓,๐๓๗ บาท (สองล้านสี่แสนหนึ่งหมื่นสามพันสามสิบเจ็ดบาทถ้วน)

บูรณปฏิสังขรณ์

พ.ศ. ๒๕๔๘ ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาลาการเปรียญหลังเก่า ของวัดพิมพฤฒาราม ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยได้ดำเนินการซ่อมแซมไปแล้วบางส่วน

เป็นจำนวนเงิน ๓,๕๐๐,๐๐๐ บาท (สามล้านห้าแสนบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ ดำเนินการซ่อมหน้าบันอุโบสถ พร้อมทาสีล้อมตาข่าย ติดกระจกหน้าบัน ทาสีกำแพงแก้ว และซุ้มประตูโดยรอบ ณ วัดพิม - พฤฒาราม

จำนวนการก่อสร้าง ๔๘๔,๖๑๖ บาท (สี่แสนแปดหมื่นสี่พันหกร้อยสิบหกบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ ดำเนินการย้าย และซ่อมแซมหอระฆังตลอดจนหน้าบัน ช่อฟ้า หลังคากระเบื้องของวัดพิมพฤฒาราม รวมเป็นจำนวนเงิน ๑๐๑,๓๓๕ บาท (หนึ่งแสนหนึ่งพันสามร้อยสามสิบห้าบาทถ้วน)

รวมค่าบูรณปฏิสังขรณ์ ภายในวัดพิมพฤฒาราม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

เป็นจำนวนเงิน ๔,๐๘๕,๙๕๑ บาท (สี่ล้านแปดหมื่นห้าพันเก้าร้อยห้าสิบเอ็ดบาทถ้วน)

สรุป ค่าก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ รวมทั้งหมด

๑.ค่าก่อสร้าง จำนวนเงิน ๑๕,๖๖๙,๐๓๗ บาท

๒.ค่าบูรณปฏิสังขรณ์ จำนวนเงิน ๕,๓๕๕,๙๕๑ บาท

รวมจำนวนเงิน ๒๑,๐๒๔,๙๘๘ บาท

(ยี่สิบเอ็ดล้านสองหมื่นสี่พันเก้าร้อยแปดสิบแปดบาทถ้วน)

<u>งานด้านสาธารณสงเคราะห์</u>

พ.ศ. ๒๕๔๖ ดำเนินการซื้อที่ดินถวาย วัดเนินสังข์สฤษฏาราม ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐ ไร่ เป็นจำนวนเงิน ๖๕๐,๐๐๐ บาท (หกแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้บริจาคทรัพย์ ในการอบรมเจ้าอาวาสใหม่ ณ วัดสามพระยา แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
เป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท (สามพันบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้บริจาคทรัพย์ ในการประชุมพระสังฆาธิการ วัดเภตราสุขารมย์
ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
เป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท (สามพันบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้บริจาคทรัพย์ อุปถัมภ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่องานประสาทปริญญา ณ วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร
เป็นจำนวนเงิน ๕,๐๐๐ บาท (ห้าพันบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้บริจาคทรัพย์ ซื้อที่ดินถมที่ วัดพิม - พฤฒาราม ตำบลพนัสนิคม
อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
เป็นจำนวนเงิน ๓๕,๐๐๐ บาท (สามหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ บริจาคทรัพย์ ในการประชุมสัมมาเจ้าคณะตำบล ภาค ๑๓ วัดเนินพระ ตำบลเนินพระ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
เป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท (สามพันบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ บริจาคทรัพย์ เพื่อพัฒนาการศึกษา แก่โรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยา ตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
เป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท (สามพันบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๕๐ บริจาคทรัพย์ เพื่อดำเนินการก่อสร้างพุทธมณฑลชลบุรี ตำบลคลองกิ่ว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)

สรุป งานสาธารณะสงเคราะห์ จำนวน ๕ ปี
เป็นจำนวนเงิน ๘๐๒,๐๐๐ บาท (แปดแสนสองพันบาทถ้วน)

งานในตำแหน่งหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

ได้ดำเนินการปกครองอันเป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ด้วยความเรียบร้อยดี ตามที่ได้รับมอบหมายทุกประการ

งานการปกครองคณะสงฆ์ในหน้าที่เจ้าคณะ

โดยจังหวัดชลบุรีได้แบ่งเขตการปกครองทางคณะสงฆ์ไว้ ดังนี้

๑. อำเภอเมืองชลบุรี มี ๑๐ ตำบล ๕๓ วัด ๕ ที่พักสงฆ์

๒. อำเภอพานทอง มี ๔ ตำบล ๒๓ วัด - ที่พักสงฆ์

๓. อำเภอพนัสนิคม มี ๑๖ ตำบล ๘๕ วัด ๘ ที่พักสงฆ์

๔. อำเภอบ่อทอง มี ๕ ตำบล ๒๘ วัด ๗ ที่พักสงฆ์

๕. อำเภอหนองใหญ่ มี ๒ ตำบล ๑๑ วัด ๘ ที่พักสงฆ์

๖. อำเภอบ้านบึง มี ๖ ตำบล ๓๒ วัด ๑ ที่พักสงฆ์

๗. อำเภอศรีราชา มี ๑๑ ตำบล ๕๙ วัด
๒๐ ที่พักสงฆ์

๘. อำเภอบางละมุง มี ๗ ตำบล ๔๐ วัด
- ที่พักสงฆ์

๙. อำเภอสัตหีบ มี ๓ ตำบล ๑๘ วัด
๕ ที่พักสงฆ์

แบ่งการปกครองออกเป็น ๙ อำเภอ ๖๔ ตำบล ๓๔๙ วัด ๕๗ ที่พักสงฆ์

<u>งานตรวจการคณะสงฆ์ในหน้าที่</u>

พ.ศ. ๒๕๔๕ **ได้ออกตรวจการคณะสงฆ์ จำนวน ๕ ครั้ง** ไปตรวจเยี่ยมวัดต่าง ๆ ในเขตปกครอง อำเภอบ่อทอง อำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม อำเภอเมือง อำเภอหนองใหญ่ ได้แนะนำเรื่องต่าง ๆในส่วนการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๒๕๔๖ **ได้ออกตรวจการคณะสงฆ์ จำนวน ๕ ครั้ง** ไปตรวจเยี่ยมวัดต่าง ๆ ในเขตปกครอง อำเภอบ้านบึง อำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ ได้แนะนำเรื่องต่าง ๆ ในส่วนการปกครอง การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ

พ.ศ. ๒๕๔๗ **ได้ออกตรวจการคณะสงฆ์ จำนวน ๕ ครั้ง**
ไปตรวจเยี่ยมวัดต่างๆ ในเขตปกครอง
อำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม อำเภอเมือง
อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ้านบึง ได้แนะนำเรื่อง
ต่างๆ ในส่วนการปกครอง การศึกษา
สงเคราะห์ การสาธารณูปการ

พ.ศ. ๒๕๔๘ **ได้ออกตรวจการคณะสงฆ์ จำนวน ๕ ครั้ง**
ไปตรวจเยี่ยมวัดต่างๆ ในเขตปกครอง
อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ
อำเภอพนัสนิคม อำเภอเมือง ได้แนะนำเรื่อง
ต่างๆ ในส่วนเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์
การสาธารณูปการ

พ.ศ. ๒๕๔๙ **ได้ออกตรวจการคณะสงฆ์ จำนวน ๕ ครั้ง**
ไปตรวจเยี่ยมวัดต่างๆ ในเขตปกครอง
อำเภอเมือง อำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม
อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ ได้แนะนำเรื่อง
ต่างๆ ในส่วนเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์
การสาธารณูปการ

<u>งานจัดการประชุม</u>

พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙ ได้จัดประชุมพระสังฆาธิการระดับ จอ. รจอ. จต. และเลขานุการ จอ.

จัดประชุมตามมติมหาเถรสมาคมที่ ๔๑๔/๒๕๓๙ พระสังฆาธิการระดับ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ

จัดประชุมตามมติมหาเถรสมาคมที่ ๑๔๓/๒๕๓๙ ที่ ๑๔๓/๒๕๔๖ ที่ ๔๑๔/๒๕๓๙ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และเลขานุการ

เรื่องที่ประชุมมีดังนี้

๑. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

๒. การปกครอง

๓. การศาสนศึกษา - การศึกษาสงเคราะห์

๔. การเผยแผ่

๕. การสาธารณสงเคราะห์

งานมอบทุนการศึกษา ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

- ส่งเสริมให้วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน

ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๔๕ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

จำนวน ๕,๑๓๓ ทุน โดยแบ่งเป็น

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๔,๒๘๑ ทุน

จำนวนเงิน ๒,๑๘๙,๐๐๐ บาท

ทุนมัธยมศึกษา จำนวน ๗๔๖ ทุน

จำนวนเงิน ๘๑๖,๐๐๐ บาท

ทุนอุดมศึกษา จำนวน ๑๐๖ ทุน

จำนวนเงิน ๓๔๕,๓๗๐ บาท

รวมมอบทุนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๓,๓๕๐,๓๗๐ บาท (สามล้านสามแสนห้าหมื่นสามร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน)

ตามสำเนาบัญชีรายงานการแจกทุนที่ส่งมาพร้อมนี้

พ.ศ. ๒๕๔๖ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ในเขต
ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

จำนวน ๕,๙๐๐ ทุน โดยแบ่งเป็น

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๔,๙๒๙ ทุน

จำนวนเงิน ๒,๕๐๐,๘๐๐ บาท

<u>รวมมอบทุนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๓,๘๕๒,๓๒๐ บาท</u>

<u>(สามล้านแปดแสนห้าหมื่นสองพันสามร้อยยี่สิบบาทถ้วน)</u>

<u>ตามสำเนาบัญชีรายงานการแจกทุนที่ส่งมาพร้อมนี้</u>

พ.ศ. ๒๕๔๗ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ในเขต
ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

จำนวน ๖,๓๐๕ ทุน โดยแบ่งเป็น

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๕,๐๑๒ ทุน

จำนวนเงิน ๒,๙๐๐,๑๐๐ บาท

ทุนมัธยมศึกษาจำนวน ๑,๐๐๙ ทุน

จำนวนเงิน ๑,๑๖๖,๒๐๐ บาท

ทุนอุดมศึกษา จำนวน ๒๘๔ ทุน

จำนวนเงิน ๕๕๒,๕๒๐ บาท

รวมมอบทุนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น

๔,๖๑๘,๘๒๐ บาท

(สี่ล้านหกแสนหนึ่งหมื่นแปดพันแปดร้อยยี่สิบบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๘ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ•จังหวัดชลบุรี

จำนวน ๖,๙๙๗ ทุน โดยแบ่งเป็น

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๕,๖๕๒ ทุน
จำนวนเงิน ๒,๙๒๓,๕๐๐ บาท

ทุนมัธยมศึกษา จำนวน ๑,๒๐๐ ทุน
จำนวนเงิน ๑,๒๖๘,๒๐๐ บาท

ทุนอุดมศึกษา จำนวน ๑๔๕ ทุน
จำนวนเงิน ๒๙๐,๗๘๕ บาท

รวมมอบทุนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๔,๔๘๒,๔๘๕. บาท (สี่ล้านสี่แสนแปดหมื่นสองพันสี่ร้อยแปดสิบห้าบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๙ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ•จังหวัดชลบุรี

จำนวน ๗,๔๓๑ ทุน โดยแบ่งเป็น

ทุนประถมศึกษา จำนวน ๕,๘๑๒ ทุน
จำนวนเงิน ๓,๑๘๗,๘๕๐. บาท

ทุนมัธยมศึกษา จำนวน ๑,๔๙๖ ทุน
จำนวนเงิน ๑,๔๔๔,๒๐๐. บาท

ทุนอุดมศึกษา จำนวน ๑๒๓ ทุน
จำนวนเงิน ๖๖๘,๘๘๘. บาท
รวมมอบทุนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น
๕,๓๐๐,๙๓๘ บาท (ห้าล้านสามแสนเก้าร้อยสามสิบแปดบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๔๕ – พ.ศ. ๒๕๔๙

รวมผลงานมอบทุนการศึกษา ของคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี
มอบทุนทั้งสิ้น ๓๑,๗๖๖ ทุน เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น
๒๑,๖๐๔,๙๓๓ บาท
(ยี่สิบเอ็ดล้านหกแสนสี่พันเก้าร้อยสามสิบสามบาทถ้วน)

<u>งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา</u>

พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙

- ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
- จัดการปฏิบัติธรรม ระดับเจ้าคณะ รองเจ้าคณะ
- ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จัดโครงการอบรมสัมมนาและทัศนศึกษาพัฒนา ไปนมัสการสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ณ ประเทศอินเดีย - เนปาล
- จัดอบรมพระนักเทศน์ ประจำจังหวัดชลบุรี

งานพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๔๕ - เข้าร่วมอบรมพระอุปัชฌาย์ ในเขตภาค ๑๓ ณ วัดเภตราสุขารมย์ จังหวัดระยอง

- เข้าร่วมให้ความอุปถัมภ์การอบรมเจ้าอาวาสใหม่ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมประชุมพระปริยัตินิเทศทั่วประเทศ ณ วัดอุดมธานี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม ที่ ๔๑๔/๒๕๓๙ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๕ ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
- เข้าร่วมเป็นวิทยากรบรรยายถวายความรู้ในการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับวัด ในเขตจังหวัดตราด ณ วัดโยธานิมิต อำเภอเมือง จังหวัดตราด

- เข้าร่วมประชุมเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ ณ พุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และ เลขานุการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม ที่ ๔๑๔/ ๒๕๓๙ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๕ ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

พ.ศ. ๒๕๔๖
- เข้าร่วมอบรมพระอุปัชฌาย์ ในเขตภาค ๑๓ ณ วัดเภตราสุขารมย์ จังหวัดระยอง
- เข้าร่วมให้ความอุปถัมภ์การอบรมพระ อุปัชฌาย์ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมถวายความอุปถัมภ์การอบรม เจ้าอาวาสใหม่ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และ

เลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครอง
คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม
ที่ ๔๑๔/๒๕๓๙ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๖
ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง
จังหวัดระยอง

- เข้าร่วมเป็นวิทยากรบรรยายถวายความรู้ ในการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับวัด ในเขตจังหวัดตราด ณ วัดโยธานิมิต อำเภอเมือง จังหวัดตราด
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และ เลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม ที่ ๔๑๔/๒๕๓๙ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๖ ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

พ.ศ. ๒๕๔๗

- เข้าร่วมอบรมพระอุปัชฌาย์ ในเขตภาค ๑๓ ณ วัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมให้ความอุปถัมภ์การอบรมพระ อุปัชฌาย์ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ

- เข้าร่วมถวายความอุปถัมภ์การอบรม
  เจ้าอาวาสใหม่ ณ วัดสามพระยา
  เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับ
  เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
  เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และ
  เลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครอง
  คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม
  ที่ ๔๑๔/๒๕๓๙ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๗
  ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง
  จังหวัดระยอง
- เข้าร่วมประชุม เรื่องการเปลี่ยนแปลง
  ยกเลิกการสอบเก็บวิชา ณ วัดปากน้ำ
  กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมเป็นวิทยากรบรรยายถวายความรู้
  ในการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับวัด
  ในเขตจังหวัดตราด ณ วัดโยธานิมิต
  อำเภอเมือง จังหวัดตราด
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับ
  เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และ
เลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครอง
คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม
ที่ ๔๑๔/๒๕๓๙ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๗
ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง
จังหวัดระยอง

พ.ศ. ๒๕๔๘
- เข้าร่วมอบรมพระอุปัชฌาย์ ในเขตภาค ๑๓ ณ วัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมให้ความอุปถัมภ์การอบรมพระอุปัชฌาย์ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมถวายความอุปถัมภ์การอบรมเจ้าอาวาสใหม่ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม ที่ ๑๔๓/๒๕๔๖ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๘ ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

- เข้าร่วมเป็นวิทยากรบรรยายถวายความรู้ ในการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับวัด ในเขตจังหวัดตราด ณ วัดโยธานิมิต อำเภอเมือง จังหวัดตราด
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม ที่ ๑๔๓/๒๕๔๖ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๘ ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

พ.ศ. ๒๕๔๙
- เข้าร่วมอบรมพระอุปัชฌาย์ ในเขตภาค ๑๓ ณ วัดกัลยาณมิตร เขตธนบุรี กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมให้ความอุปถัมภ์การอบรมพระอุปัชฌาย์ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ
- เข้าร่วมถวายความอุปถัมภ์การอบรมเจ้าอาวาสใหม่ ณ วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ

- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับ
เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และ
เลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครอง
คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม
ที่ ๑๔๓/๒๕๔๖ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๙
ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง
จังหวัดระยอง
- เข้าร่วมเป็นวิทยากรบรรยายถวายความรู้
ในการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับวัด
ในเขตจังหวัดตราด ณ วัดโยธานิมิต
อำเภอเมือง จังหวัดตราด
- เข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ระดับ
เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และ
เลขานุการเจ้าคณะ ในเขตปกครอง
คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ตามมติมหาเถรสมาคม
ที่ ๑๔๓/๒๕๔๖ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๙
ณ วัดเภตราสุขารมย์ อำเภอเมืองระยอง
จังหวัดระยอง

<u>สมณศักดิ์</u>

พ.ศ. ๒๕๓๖	ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอชั้นเอก ในราชทินนามที่ พระครูศรีสุตาลังการ
พ.ศ. ๒๕๔๐	ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ในราชทินนามที่ พระชลธารเมธี
พ.ศ. ๒๕๔๕	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ในราชทินนามที่ พระราชวิสุทธิเมธี
พ.ศ. ๒๕๕๐	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ในราชทินนามที่ พระเทพชลธารมุนี

ถวายเป็นมุทิตาสักการะ

พระครูไพศาลสารธรรม	จอ.พานทอง
พระมหาบุญเกิด ปุญฺญชาโต	รจอ.พนัสนิคม
พระครูวิทยาภินันท์	จต.มาบโป่ง
พระครูบวรพัฒนโสภณ	รก.จต. หนองตำลึง
พระครูปลัดสุภณ จนฺทสีโล	จต.พานทอง
พระประสิทธิ์ ธมฺมกาโม	วัดศรีประชาราม

คุณไพบูลย์ คุณชาลีรัตน์ ธรรมรักษา

กำนันสวยสม คุณจุ้ยจู เจริญ

สารบัญ

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

กฎหมายพระสงฆ์
ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๑
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

กฎหมายพระสงฆ
สมัยรัชกาลที่ ๑

------ o ------

ข้อ ๑ กฎให้ไว้แก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหารพลเรือน ฝ่ายน่าฝ่ายใน ขอเฝ้าเจ้าต่างกรม กรมพระราชวังบวรสฐานมงคลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ แลสังฆการีธรรมการ พระราชาคณะ พระสงฆ์เจ้าอธิการอนุจรฝ่ายคันธธุระวิปัศนาธุระ อรัญวาสีคามวาสี นอกกรุง ในกรุงเทพ ศรีอยุธยา แลหัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ตะวันตก ตะวันออก ปากใต้ ฝ่ายเหนือ จงทั่ว จึ่งพระบาทสมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทุกวันนี้ มีพระราชประณิธานปรารถนาพระโพธิญาณสพัญ ประกอบด้วยพระมหากรุณาญาณหากตักเตือนพระไทยเปนธรรมดา กรุณาจะให้เปนประโยชนแก่สัตวโลกทั้งปวง จึ่งสมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาสะนุปถัมภกพระพุทธสาศนาจำเริญ

ศรีสวัสดิ ทั้งพระบริญัติและปฏิปติสาศนาให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่ เลื่อมไสยนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาท โดยบูรพาภิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ ทรงพระราชวิจารณญาณรำพึงถึงพระบริญัติสาศนาพระไตรปิฎกนี้เปนต้น ปฏิบัติมัคผลให้ได้โลกิยสมบัติโลกุดรสมบัติเพราะพระไตรปิฎก จึ่งมีพระราชโองการมารพระบัณฑูรสุรสีหนาทดำหรัสว่า โดยต่ำแต่ ให้มีพระธรรมเทศนาและสำแดงพระธรรมเทศนาให้ธรรมเปนทานนั้น มีผลประเสริฐกว่าสรรพทานทั้งปวง ชื่อว่าให้พระนิพพานเปนทาน จนสมเด็จอัมรินทราธิราชได้ทรงฟังแจ้งว่าผลานิสงษเปนอันมาก กราบทูลขอพรไว้ ให้พระพุทธองค์มีพระพุทธฎีกาตรัสสั่งเปนพุทธบัญญัติไว้ ให้ผู้สำแดงและผู้มีพระธรรมเทศนาเปนธรรมทานนั้น อุทิศผลไปถึงสมเด็จอัมรินทราธิราชเจ้า อนึ่ง แม้ว่าผู้มีอิทธิฤทธิ์ จะกระทำพื้นสกลชมภูทวีปให้ราบเสมอดั่งน่ากลองไชยเภรีแล้วแล นิมนตพระอรหรรต์เจ้านั่งแถวหนึ่ง พระอนาคามิแถวหนึ่ง พระศักกิธาคามิแถวหนึ่ง พระโสดาแถวหนึ่ง มีองค์พระพุทธิเจ้าเปนประธาน แน่นไปในสกลชมภูทวีปแลถวายจัตุปัจจัยทานทั้งสี่มีจีวรเนื้ออันเลอียดดุจดังยอดตองอันออนนั้นก็ดี ผลานิสงษก็มิได้เสมอเท่าให้มีธรรมเป็นทานครั้งหนึ่ง เหตุฉนี้ จึ่งทรงพระกรุณาแสวงหาอุบายที่จะให้สมณพราหมณ์ เสนาบดี ประชาราษฎรทั้งปวงให้ได้สมบัติทั้งสามประการ พ้นจากจัตุราบายทุกขแลสงสารไภย จึ่งทรงพระอนุเคราะห์ให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยสมาทานไตร

สรณาคมศีลห้าศีลแปดศีลศิบในสำนักนี้พระสงฆ์ทุกวันทุกเวลาเปน ปฏิบัติบูชากองมหากุศลวิเสศประเสริฐกว่าอามิศบูชาจัตุปัจจัยทาน แม้นจะถวายทานให้มากตราบเท่าถึงพรหมโลกย ผลนั้นก็มิได้เสมอ เท่ากองพระราชกุศลปฏิปติบูชา อนึ่ง ตั้งกองพระราชกุศลให้มี พระธรรมเทศนาเปนธรรมทานให้ข้าทูลละอองธุลีพระบาทฟัง ดัง ให้พระนิพานเปนทานเปนปฏิปติบูชา กองพระราชมหากุศลอันจะ นับประมาณผลนั้นมิได้ แลพระบริญัติไตรปิฎกธรรมนี้เมื่อบุทคน ประพฤดิ์เปนสัมมาคารวะแล้วก็มีผลอันจะนับประมาณมิได้ เมื่อ ประพฤดิ์ผิดมิได้สัมมาคารวะในพระไตรปิฎกธรรมนั้นก็จะมีโทษแก่ บุทคนอันมิได้คารวะนั้นเปนครุโทษอันใหญ่หลวงหนักหนา ทุกวันนี้ สัตวทั้งปวงตั้งใจทำกุศล สิ่งใดตรวจน้ำปราถนาจะภบพระพุทธบาท สมเด็จพระศรีอาริยเมตไตรยเจ้า ๆ ก็ตรัสสั่งมาแก่พระมาไลยเทว เถรเจ้าว่า ให้ฝูงสัตวทั้งปวงเคารพฟังพระมหาเวศสันดรชาฎกอัน ประดับด้วยพระคาถาพันหนึ่งนั้น จึ่งจะได้ภบพระองค์ในอนาคต แลทุกวันนี้อาณาประชาราษฎรทั้งปวงลางบ้างให้มีพระมหาเวศสันดร ชาฎกนี้มิได้มีความสังเวศเลื่อมไสยเปนธรรมคารวะ ฟังเอาแต่ ถ้อยคำตลกคนองอันหาผลประโยชนมิได้ พระสงฆ์ผู้สำแดงนั้น ลางจำพวกมิได้เล่าเรียนพระไตรปิฎก ได้แต่เนื้อความแปลร้อยเปน กาพกลอนแล้วก็มาสำแดงถ้อยคำตลกคนองอยาบช้า เหนแต่ลาภ สการเลี้ยงชีวิตรมิได้คิดที่จะร่ำเรียนสืบไป ทำให้พระสาศนาฟั่นเฟือน เสื่อมสูญชวนกันประมาทในพระธรรมเทศนาจะได้เสวยทุกขเวทนา ในจัตุราบายภูมเปนช้านาน จะมิได้ภบพระพุทธบาทสาศดาพระศรี

อาริยเมตไตรยเจ้าในอนาคต เหตุฉนี้ บรมกระษัตริยพระองค์ใดจะมีพระมหากรุณาสงเคราะห์สัตวทั้งปวงให้พ้นจากอาบายทุกขมิได้ละเมินเฉยเสีย ครั้งนี้ทรงพระมหากรุณาตรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่าให้สมเด็จพระสังฆราช พระราชาคณะ พระสงฆ์ฝ่ายบริญัติ นักปราชราชบัณฑิตยให้พิจารณาค้นดูพระไตรปิฎกนั้นก็ภบเหนบทว่าผู้สำแดงแลผู้ฟังธรรมอันประมาทกล่าวถ้อยคำตลกคนองเอาธรรมนั้นมากล่าวเปนอะธรรมโทษนั้นเปนครุโทษอันใหญ่หลวงโดยอันต่ำไปแต่จะสำแดงธรรมด้วยเสียงอันเปนเสียงขับนั้นก็เปนโทษ แลเอาธรรมมาผูกเปนกาพย์กลอนพิจิตรด้วยอักขระเปนเพลงขับนั้นก็มิควรเหตุดังนี้ จึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า แต่นี้สืบไปเมื่อน่าให้พระสงฆ์ผู้สำแดงพระธรรมเทศนาแลราษฎรผู้จะฟังพระมหาชาติชาฎกนั้นสำแดงแลฟังแต่ตามวาระพระบาฬีแลอรรถคาถาฎีกาให้บริบูรณด้วยผลอานิสงษนั้นก็จะได้ภบสมเด็จพระศรีอาริยเมตไตรยในอนาคตตามเทวราชโองการตรัสสั่งมาแก่พระมาไลยเทวเถระนั้นห้ามอย่าให้เทศนาแลฟังเทศนาเปนกาพย์กลอนแลกล่าวถ้อยคำตลกคนองเปนการเล่นหัวเราะชื่มชมด้วยกัน ประมาทให้ผิดจากพระวินัยเปนอันขาดทีเดียวแลให้พระภิกษุสงฆ์เถรเณรฝ่ายคันธธุระวิปัศนาธุระแลอาณาประชาราษฎรทั้งปวงประพฤติ์ตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้ จงทุกประการ

ถ้าพระสงฆ์เถรเณรและอาณาประชาราษฎรผู้ใดมิได้ประพฤติ์ตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้ จะเอาตัวผู้มิได้กระทำตามกฎและญาติโยมพระสงฆ์เถรเณรรูปนั้นเปนโทษตามโทษานุโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันเสาร์ เดือนสิบ ขึ้นห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๔ ปีขาน นักษัตรจัตวาศก ฯ

ข้อ ๒ กฎให้ไว้แก่สังฆการีธรรมการพระสงฆ์ราชาคณะอธิการฝ่ายคันธธุระวิปัศนาธุระนอกกรุงในกรุงหัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ตวันตก ตวันออก ปากใต้ ฝ่ายเหนือจงทั่ว ด้วยสมเด็จบรมนารถบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาสะนุปถัมภกพระพุทธสาสนา จำเริญศรีสวัสดิ์ทั้งพระบริญัติปฏิปติสาสนาให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมไสนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษย์ทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาพิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ จึ่งมีพระราชโองการดำหรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า มีพระราชอุษาหมิได้คิดแก่พระกายแลพระชนมชีพจนได้ศรีราชสมบัติ ทั้งนี้ด้วยตั้งพระไทยจะบำรุงพระบวรพุทธสาสนา ตามพระพุทธฎีกาว่าพระปาฏิโมกขสังวรวินัยนี้ ชื่อว่าพระสาสนา ถ้าพระภิกษุยังทรงพระปาฏิโมกขบริบูรณอยู่ตราบใด ชื่อว่าพระสาสนายังตั้งอยู่ตราบนั้น เหตุฉนี้จึ่งทรงพระราชศรัทธาบริจาคพระราชทรัพยเปนอันมากเปนจัตุปัจจัยทานถวายพระสงฆ์แลมีพระราชโอวาทานุสาศน์ตักเตือน เพื่อจะให้พระสงฆ์ทั้งปวงในกรุงนอกกรุงเทพ และนานาประเทศให้ทรงพระปาฏิโมกขสังวรศีลบริสุทธิ์ ให้เปนเนื้อนาบุญแก่สัตวโลกยหว่านพืชศรัทธาทำทานลงในเนื้อนาอันเลิศ จะได้เกิดผลเปนอันมาก ด้วยภูมพระภิกษุเปนภูมอันประเสริฐทรงพระวินัยบันเทาโทษในกายจิตร

แลวาจามิได้คิดอาไลยด้วยญาติโยม จนแต่ว่า มารดามีปราถนาจะใคร่ภบยังส้อนตัวเสียมิให้มารดารู้จักตัว กลัวจะเปนตัณหาสัณฐวะเนื่องเข้ากับกามคุณเปนนิวรกั้นมัคจิตรแลผลจิตร จึ่งหน่อยจากโกรธจากโลภจากหลงให้เกิดสมุทเฉทวิมุตนิพานศุขได้ จึ่งจักเปนที่ไหว้ที่บูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง ฝ่ายฆราวาศแต่ก่อนก็มีศรัทธามิได้กระทำให้เปนเสน่หาอาไลย ทำให้เจ้ากูเสียศีลสิกขาบทบริสุทธิ์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย พระสาศนาก็รุ่งเรืองสืบมา แลภิกษุสงฆ์ทุกวันนี้ตั้งอยู่ในภูมอันประเสริฐแล้วมิได้รักษาพระปาฏิโมกขตามอริยวงษประเพณี ปฏิบัติเข้าระคลคบหาฆราวาศ ติดด้วยเบญจกามคุณมิได้เหนแก่พระสาศนา เหนแก่หน้าบุทคนรับของฝากเงินทองของฆราวาศ ๆ ก็มิได้คิดแก่สาศนาเข้าเปนญาติโยมปรฏิบัติด้วยเสน่หาอาไลยให้กับปิยจังหันแก่ภิกษุโดยคุณปติคุณแก่กัน ให้เสียศีลสิกขาบทไปดุจหนึ่งสมีรักวัดบางว้าใหญ่ รับเข้าของเงินทองของอีเพงไว้เปนอันมาก อีเพงเปนขบถโทษถึงตายสิ่งของอีเพงเปนของหลวงตามบทพระอัยการราชอาณาจักรสืบมา โดยบุราณราชประเพณีเนื้อความทั้งนี้ ก็ปรากฏทั่วพระนครแขวง จังหวัด ถ้าสมีรักรักษสิกขาบทจริงก็จะขวนขวายเอาของฝากนั้นมาแจ้งแก่สมเด็จพระสังฆราชแลพระราชาคณะผู้ใหญ่ทั้งปวงให้ปฤกษาตามบทพระวินัยว่าทรัพยนี้จะเปนของ ๆ หลวง ฤายังเปนของอีเพงอยู่จึ่งควรแก่สมณะนี่สมีรักปิดบังไว้มิได้ให้ราชาคณะทั้งปวงรู้

อนึ่ง ก็ได้โปรดให้ป่าวร้องเปนหลายครั้ง สมีรักก็มิได้บอกแก่ผู้ใด ต่ออ้ายมีชื่อให้การออกว่า ของอีเพงฝากไว้แก่สมีรัก

เปนอันมาก จะตรัสใช้ให้ราชบุรุษมา สมีรักจึ่งสำแดงออกให้แก่ราชบุรุษ ของนั้นจะมากน้อยประการใดมิได้รู้ ราชาคณะทั้งปวงจึ่งแจ้งต่อภายหลังฉนี้ ก็เหนใจสมีรักว่าสมีรักองอาจอยาบช้าหาอาไลยต่อสิกขาบทไม่หลายครั้งมาแล้ว กลัวสมีรักแกล้งบังเอาของ ๆ เขาไว้เจ้าของขาดอาไลย ก็ขาดสิกขาบทอยู่ก่อนแล้ว แต่หากสมีรักกลัวไภยในประจุบันกว่ากลัวไภยอนาคต จึ่งสู่สบถสาบาลให้การต่อพระราชาคณะ ๆ พิภาคษาว่าต้องแต่อาบัติปาจิตตีย์ สมีรักเปนโลกีย์มีไภยคติยังกลัวความตายอยู่ จะเชื่อเอาสบถสาบาลสมีรักมิได้ก็เหนว่าสมีรักยังหาปราษจากมลทินโทษไม่ โดยกระแสทางความพิจารณาเหนเนื้อความใหญ่ทั้งสองข้อ ฝ่ายพุทธจักรอาณาจักรเปนปัจจัยถึงกันติดพันสมีรักอยู่ แต่หากทรงพระกรุณาว่ายังหามีพระราชกำหนดกฎหมายไม่ จึงงดโทษสมีรักไว้

แต่นี้สืบไปเมื่อน่า อย่าให้ภิกษุสามเณรดูเยี่ยงอย่างสมีรักห้ามอย่าให้ภิกษุสามเณรทั้งปวงจงรับของฝากฆราวาศ จะเสียพระวินัยพระสาศนาไป ถ้าภิกษุไม่รับฝาก ห้ามปรามผู้ฝาก ผู้ฝากมิฟังกลัวไภยขืนทิ้งไว้ในกุฎีในทันใดนั้น เจ้ากูจงเดือดร้อนเร่งเอาเพื่อนพรหมจรริย์ที่ใกล้กันให้หลายองค์รู้เหนเปนพยานในรายสิ่งของทั้งนั้นให้แน่ไว้ อย่าให้ผู้อื่นมีความแคลงสงไสยตนในทันใดนั้น จึ่งภาสงฆ์ซึ่งรู้เหนนั้นไปแจ้งเนื้อความแลสิ่งของแก่พระราชาคณะเจ้าอธิการจงประชุมนุมกันปฤกษาจงเลอียดให้ต้องตามพระวินัยบัญญัติ อย่าให้เสียสิกขาบท ถ้าพระสงฆ์ราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยจะปฤกษาประการใด จงประพฤติตามให้สงฆ์เปนอันมากรู้เหน

เปนพยานไว้ ถ้าพระสงฆ์ราชาคณะปฤกษาให้ช่วยเก็บไว้ ๆ ด้วยเคลือบแคลงอยู่มิรู้ว่าจะเปนของ ๆ หลวง ฤาของผู้ฝาก ๆ เปนโทษตายไป สงฆ์ทั้งปวงจะนิ่งไว้ก็จะเปนที่แคลงแก่ฆราวาศทั้งปวง จงชวนกันร้อนใจดูพระวินัยบัญญัติปฤกษากันควรจะมอบทรัพยสิ่งของให้แก่ผู้ใด ที่จะพ้นจากธุระอาบัติก็เร่งเดือดร้อนปฤกษาจงได้ อย่าให้ผู้อื่นแคลงในพระพุทธสาศนา แลห้ามฝ่ายฆราวาศอย่าให้เอาของเงินทองไปฝากภิกษุสามเณรไว้ ทำให้เจ้ากูเสียวินัยสิกขาบทเปนอันขาดทีเดียว

ถ้าผู้ใดมิได้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้ ฝ่ายภิกษุสามเณรจะลงพระราชอาญาโทษดุจโทษอทินนาทานปาราชิก จะศึกออกขับเฆี่ยนจนษาหัศ ฝ่ายฆราวาศจะให้รับราชบาทว์ขับเฆี่ยนจงหนักโดยโทษานุโทษ

อนึ่ง เหตุอ้ายเมือง อ้ายเกิด อ้ายเหลือ อ้ายมา ผู้พวกประทุษฐร้ายแผ่นดิน ทั้งนี้ แต่พื้นเปนเณรใหญ่ แลให้พระราชาคณะจัดแจงดู ถ้าสามเณรรูปใดมีอายุควรจะอุปะสมบทแล้ว ก็ให้บวชเข้ารํ่าเรียนคันธธุระวิปัศนาธุระ อย่าให้เที่ยวไปมาเรียนความรู้อิทธิฤทธิให้ผิดธุระทั้งสองไป นํ้าใจก็จะกำเริบได้เพื่อนฝูงแล้วจะคบกันทำร้ายแผ่นดินดุจครั้งนี้ ถ้าแลสามเณรรูปใดอายุถึงอุปสมบทแล้วมิได้บวชเที่ยวเล่นโว้เว้อยู่ จับได้จะเอาตัวสามเณรแลชีต้นอาจาริยญาติโยมเปนโทษจงหนัก

กฎให้ไว้ ณ วันจันทร เดือนหก ขึ้นห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ นักษัตรเบญจศก ฯๆ

ข้อ ๓ กฎให้ไว้แก่สังฆการีธรรมการ พระสงฆ์ราชาคณะ เจ้าอธิการ อนุจรฝ่ายคันธธุระวิปัศนาธุระ นอกกรุงในกรุงเทพ แลผู้รั้งกรมการหัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ตวันตก ตวันออก ปากใต้ ฝ่ายเหนือ แขวง จังหวัดจงทั่ว สมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาสะนุปถัมภกพระพุทธสาศนาจำเริญศรีสวัสดิ์ทั้งพระบริญัติแลปฏิปติสาศนาให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมไสยนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาภิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ หลวงเมธาธิบดีศรีราชบัณฑิตย รับพระราชโองการดำหรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่าพระสาศนาจะวัฒนาการตั้งไปได้อาไศรยพระราชอาณาจักรสมเด็จพระมหากษัตราธิราชเจ้า ผู้ทรงธรรมสงเคราะหพระสาศนาฝ่ายพระวินัยบัญญัติเล่า พระพุทธองค์ตรัสสอนอนุญาติไว้ว่าถ้ากุลบุตรบวชเปนพระภิกษุสงฆ์ในพระสาศนาแล้ว ให้อยู่ในสำนักหมู่คณะสงฆ์แลอุปฌาอาจาริยก่อน จะได้รู้กิจวัตปรฏิบัติ ถึงมาทว่าจะประพฤติ์ผิดทำทุจริตอันมิควร ก็จะมีความลอายกลัวเพื่อนพรหมจรริยแลครูอุปฌาจะกล่าวติเตียนความชั่วทุจริตที่ทำนั้นจะสงบลง ศีลนั้นก็จะบริสุทธิ์เปนที่ตั้งแก่สมาธิปัญญาวิปัศนามัคญาณ สำเร็จมัคผลในหมู่คณะสงฆ์ในสำนักครูอุปฌาอาจาริยฉนี้ก็มีเปนอันมากจะนับมิได้แม้นมาทจะมีปราถนาจะหาที่อยู่อันสบายสมควรแก่พระกัมฐานก็ดีก็ย่อมชักชวนเพื่อนพรหมจรริยที่ร่วมศรัทธาด้วยกันสามสิบบ้าง

สี่สิบบ้าง ห้าสิบบ้าง เข้ามาถวายมนัศการอำลาสมเด็จพระสาศดาแลอุปฌาอาจาริยเปนพยาน แลเปนเพื่อนที่จะได้ทำสังฆกรรมแลอุโบสถกรรมด้วยกัน เพื่อจะได้ศีลบริสุทธิ์เปนที่ตั้งแก่พระกรรมฐานก็สำเร็จมัคผลเพราะมีเพื่อนพรหมจรริยไปเปนพยาน

อนึ่ง จะทำผิดชอบประการใดจะได้เอาตัวผู้กระทำผิดแลชอบนั้นโดยง่าย เพราะอยู่ในวัดวารประเพณีสืบมา หาอันตรายในพระพุทธสาศนามิได้ แลภิกษุสงฆ์ทุกวันนี้ละพระวินัยบัญญัติเสียมิได้ระวังตักเตือนสั่งสอนกำชับว่ากล่าวกัน ครั้นบวชเข้าแล้วก็มิได้ให้ศิษยอยู่นิไสยในหมู่คณะสงฆ์ครูอุปฌาอาจาริยก่อน ให้เที่ยวไปโดยอำเภอใจ แต่รูปหนึ่งสองรูปสามรูปไปตั้งซุ่มซ่อนอยู่ ทำมารยารักษาศีลภาวนาทำกิริยาให้คนเลื่อมไสยนับถือ สำแดงความรู้วิชาอวดอิทธิฤทธิเปนอุตริมนุษธรรมเปนกลโกหกตั้งตัวว่ามีบุญ ว่าภบคนวิเสศมีวิชามาแต่ถ้ำแต่เขาคิดจะเอาพวกเพื่อนชิงเอาราชสมบัติทำให้แผ่นดินแลสาศนาจลาจลประดุจหนึ่งอ้ายดา อ้ายรอด อ้ายเมือง อ้ายเกิด อ้ายภัก อ้ายโกหกทั้งนี้ แต่พื้นเอาผ้ากาษาวพัตถ์คลุมตัวไว้ในพระสาศนา ชวนกันคิดอุบายกลโกหกอวดอิทธิฤทธิ์คิดเอาราชสมบัติ แลอ้ายมีที่มีโทษาพยาบาทแลโลภเจตนาหาปัญญามิได้ก็มีน้ำใจกล้าขึ้นเข้าเปนพรรคพวกชวนกันกระทำประทุษฐร้ายแผ่นดินถึงสามารถ ครั้งนี้หากว่าพระบรมโพธิสมภารล้ำเลิศประเสริฐสามารถ อนึ่ง เทพยดาตามอพิบาลรักษาก็บันดาลให้หาอันตรายมิได้ จะมีผู้ใดกราบทูลพระกรุณาถวายเหตุอ้ายมีผู้ประทุษฐร้ายหามิได้ อ้ายมีประทุษฐร้ายก็ตายทั้งสองประหนึ่งจะมิกลับไป แลก็

บันดาลมิให้หนีพ้นจากข่ายพระปรีชาเทพยดาด้วย พระสุบินนิมิตร ให้ทรงพระพินิจด้วยกำลังพระปัญญาก็ได้ตัวอ้ายมีแลพรรคพวกผู้ประทุษฐร้ายเปนสัตยประจักแจ้งแก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง แลสัตรูอันใหญ่หลวงประดุจล้มโลกยทำลายล้างพระสาศนาเสียทั้งสิ้น เพราะเหตุพระสงฆ์ราชาคณะอธิการผู้ใหญ่ผู้น้อยมิได้เอาใจใส่ตักเตือนว่ากล่าวตามพระวินัยบัญญัติ แลให้สงฆ์ศิษยสานุศิษยไปเที่ยวซุ่มซ่อนทำกลโกหกคบค้ากันทำร้ายแผ่นดินแลพระสาศนา

ฝ่ายฆราวาศข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย ก็ละเมินเสียมิได้เอาใจใส่ระวังรักษา ให้อ้ายอีมีชื่อผู้สัตรูเข้ามาทำอันตรายถึงในพระราชฐาน เปนอุปจารใกล้สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวฉนี้ ถ้าจะตามบุราณราชกำหนดกฎหมาย ฝ่ายสมณะฆราวาศมิได้พ้นจากมหันตะโทษอันจะพินาศฉิบหาย แต่หากทรงพระกรุณายกโทษไว้เพราะเหตุยังมิได้มีพระราชกำหนดกฎหมายก่อน จึ่งงดไว้ให้ลงพระราชอาญา แต่อ้ายมีผู้ประทุษฐร้ายแผ่นดินแลพรรคพวกโคตรญาติกาถึงสิ้นชีวิตตามพระอัยการแล้วแลเกิดการกุลีย์ทั้งนี้ดูมิควรหนักหนา แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ให้พระราชาคณะจัดแจงตั้งแต่งภิกษุสงฆ์สามเณรบันดานอกกรุง ในกรุง แขวง จังหวัด หัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ให้เปนพระราชาคณะแลอธิการ ให้มีตราตั้งแต่งเปนอักษรชื่ออาราม เปนอักษรขอมสำหรับตัวประจำที่พระราชาคณะเจ้าอธิการทุกตำแหน่ง ทุกอาราม ถ้าแขวงใด เมืองใด พระสงฆ์มาก วัดหนึ่งให้มีอธิการหนึ่ง อันดับ ๙-๑๐ รูปขึ้นไป ถ้าพระสงฆ์น้อย อารามหนึ่งให้มีอธิการหนึ่ง อันดับ ๔-๕ รูปขึ้นไป

ให้ปรฏิบัติรักษาพระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ อย่าให้เปนอันตราย ถ้าแลพระสงฆ์แลสามเณรแขวง จังหวัด เมือง ๑-๒-๓-๔ จะมีศรัทธาเที่ยวเข้ามาร่ำเรียนคันธธุระวิปัศนาธุระแลสมณะกิจประการใด ก็จะเขียนฉายาและชื่อตัวแลพระวะษาแลชื่ออุปฌาอาจาริยตีตราราชาคณะหัวเมืองนั้น ๆ มาเปนสำคัญ จะอยู่อารามใดเมืองใดก็ดีให้หนังสือแลตราสำคัญนั้น ๆ แจ้งแก่ราชาคณะเจ้าอธิการในกรุง ถ้าแลพระราชาคณะเจ้าอธิการในกรุง เหนหนังสือแลตราสำคัญแล้วจึ่งให้รับไว้ร่ำเรียนคันธธุระวิปัศนาธุระตามกิจ ถ้าแลฝ่ายพระสงฆ์สามเณร ณ กรุงเทพ แขวง จังหวัดอารามใด ๆ ก็ศรัทธาจะใคร่เที่ยวไปจำพระวะษาเล่าเรียนคันธธุระวิปัศนาธุระ ณ แขวง จังหวัด หัวเมือง ๑-๒-๓-๔ นั้น ก็ให้มีหนังสือสัญญาชื่อตัวแลวะษา ชื่ออุปฌาอาจาริยและอารามตีตราพระราชาคณะเจ้าอธิการในกรุงเปนสำคัญ ไปแจ้งแก่เจ้าอาราม เจ้าคณะแขวง จังหวัด หัวเมือง ๆ ได้แจ้งหนังสือสัญญาตราสำคัญแล้วจึ่งรับไว้ให้เล่าเรียนตามกิจพระวินัย อาการดังนี้ แม้นจะชั่วแลดีจะได้สืบสาวรู้ง่าย หนึ่งก็เปนที่คำนับรู้จักเค้ามูลแห่งกัน จะได้กระทำสังฆกรรมอุโบสถกรรมด้วยกันเปนอันดีหาความรังเกียจแก่กันมิได้ อนึ่ง ถ้ากุลบุตรจะบวชเรียนอำลาปจุศึกก็ดีให้รู้ว่ากุลบุตรชื่อนั้นอยู่บ้านนั้น เปนลูกหลานผู้นั้น ๆ แลให้พระราชาคณะเจ้าหมู่เจ้าคณะอธิการแลกรมการหัวเมือง ๑-๒-๓-๔ นายอำเภอ แขวงจังหวัดทั้งปวงกำชับว่ากล่าวสอดแนมระวังระไวดูหมู่คณะในแว่นแคว้นแขวงจังหวัดวัดวาอารามบันดาขึ้นแก่ตน อย่าให้มีคนโกหก

มารยาคิดทำร้ายแผ่นดินแลพระสาศนาให้จลาจลดุจครั้งนี้ได้เปนอันขาดทีเดียว ห้ามอย่าให้อาณาประชาราษฎรทั้งปวงนับถือคบค้าปรฏิบัติอ้ายโกหก แม้นถึงพวกอ้ายโกหกจะคบคิดกันทำประทุษฐร้ายสักเท่าใดก็ไม่สำเร็จ แต่ภากันตายวินาศฉิบหายสิ้นโคตรเผ่าพันธุเปนอันตรายไปเอง ถ้าแลผู้ใดรู้เหนว่าอ้ายพวกเหล่าร้ายคิดกลโกหกมารยาแล้ว แลมิได้จับกุมว่ากล่าวบอกให้กราบทูลพระกรุณาละเมินเสียให้มีคนโกหกมารยาประทุษฐร้ายแผ่นดินขึ้นในแขวงจังหวัดบ้านเมืองประเทศวัดวาอารามคามนิคมแห่งใด ๆ จะเอาเจ้าคณะเจ้าอาราม เจ้าอธิการ เจ้าเมือง เจ้าบ้าน แขวง จังหวัดในประเทศนั้น ๆ เปนโทษกระบถดุจโทษอ้ายคนโกหกคิดทำร้ายแผ่นดินแลพระสาศนาเปนจลาจล

กฎให้ไว้ ณ วันพฤหัศบดี เดือนหก ขึ้นแปดค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ นักษัตรเบญจศก ฯๆ

ข้อ ๔ กฎให้ไว้แก่สังฆการีธรรมการ พระสงฆ์ราชาคณะ เจ้าอธิการ อนุจรในกรุงนอกกรุง หัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ตวันตก ตวันออก ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ทุกอาราม คามวาศรี อรัญวาศรี จงทั่ว สมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนมหาสาศนุปถัมภกพระพุทธสาศนา จำเริญศรีสวัสดิทั้งพระบริญัติและปฏิปติสาศนาให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมไสยนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาภิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหรา

ราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ มีพระราชโองการดำหรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า เปนประเพณีในพระพุทธสาศนาสืบมาแต่ก่อนมีพระพุทธฎีกาโปรดไว้ ให้ภิกษุสามเณรอันบวชในพระสาศนารักษาธุระสองประการ มีคันธธุระวิปัศนาธุระเปนที่ยุดหน่วงถึงน้ำจิตรจะแปรไปในกิเลศกามวัดถุกามก็ดีย่อมคิดถึงธุระทั้งสองประการจิตรนั้นก็สงบลงที่กุลบุตรมีวาศนามากก็ได้มัคได้ผลพ้นสงสารทุกขที่บุญน้อยสุดกำลังมิอาจครองธุระทั้งสองแล้วก็ดี ครั้นจะออกเปนฆราวาศจะหาเลี้ยงชีวิต ก็มิได้จำจะอยู่เลี้ยงชีวิตอยู่ในสมณะให้ลามกมลทินในผ้ากาษาวพัตถ์อันเปนธงไชยพระอาริยเจ้า บางคนที่บวชเข้าแล้วก็ไม่โลเลหาละธุระทั้งสองเสียไม่อุษาหปรฏิบัติ ถึงมิได้มัคผลในชาตินี้ก็เปนวาศนาติดตนไปในอนาคต เปนประเพณีมนุษยมีปัญญาภบเหนพระสาศนาเข้าแล้วก็มีความเพียรปรฏิบัติตามธุระทั้งสอง อยู่นิไสยในสำนักครูอุปฌาอาจาริย ๆ ก็ตั้งใจสั่งสอนตักเตือนกำชับว่ากล่าวกันมิได้ละเมินพระสาศนาหามิได้ พระสาศนาก็บริบูรณมา แลภิกษุสามเณรทุกวันนี้ ลางรูปบวชเข้ามาแล้วก็มิได้ปรฏิบัติตามธุระทั้งสอง เปนภิกษุโลเลละบุรุษความเพียรนั้นเสีย เสียประโยชนไปในชาตินี้ชาติน่าเอาแต่ผ้ากาษาวพัตถ์เปนที่พึ่ง เพื่อจะเอาแต่ความสบายให้บริบูรณกายเนื้อหนังดุจพระพุทธฎีกาตรัสว่าเหมือนโคแลกระบือเกิดมาแต่จะบริโภคอาหารให้จำเริญแต่เนื้อหนังจะได้จำเริญศีลสมาธิปัญญานั้นหามิได้แล้วก็มิได้อยู่ในนิไสยอุปฌาอาจาริย ทั้งอุปฌาอาจาริยก็เมินเสียมิได้กำชับว่ากล่าว ให้ประพฤติแล้วตามอำเภอใจ มิได้ร่ำเรียนเอาธุระอันใดที่จะห้ามจิตรบาป

ก็ช่วยกันกระทำอกุศลอยาบช้าทำร้ายแผ่นดินแลพระสาศนาให้เศร้าหมองฉนี้มิควรหนักหนา

แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ห้ามอย่าให้มีภิกษุโลเลละวัตรปรฏิบัติแลปัฏิญาณตัวว่าเปนกิจวัด มิได้ร่ำเรียนธุระทั้งสองฝ่าย อย่าให้มีได้เปนอันขาดทีเดียว อนึ่ง บวชเข้าแล้วให้อยู่ในหมู่คณะสำนักอุปฌาอาจาริย ๆ จะได้ตั้งใจปรฏิบัติรักษาสิกขาบทอย่าโลเลให้ศิษยเอาเยี่ยงอย่าง แลพระสาศนาจะรุ่งเรืองขึ้นนั้นเพราะพระราชาคณะให้พระราชาคณะเร่งตักเตือนพิจารณาเหนว่าศิษยควรจะร่ำเรียนคันธธุระวิปัศนาธุระอันใดอันหนึ่งได้ ก็ให้ร่ำเรียนธุระอันนั้นแล้วปรฏิบัติตามพระบริญัติปฏิปติสาศนาให้เปนที่เลื่อมไสยศรัทธาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวงแล้วให้พระราชาคณะเจ้าอธิการทำบาญชีหางว่าวภิกษุสามเณรฝ่ายคันธธุระวิปัศนาธุระส่งให้สังฆการีธรรมการกราบทูลพระกรุณา จะได้ทรงพระราชศรัทธาบำเพญพระราชกุศลแลให้พระราชาคณะเจ้าอธิการสังฆการีธรรมการกำชับว่ากล่าวพระภิกษุสามเณรให้เนือง ๆ ถ้าภิกษุแลสามเณรองค์ใดกักขละอยาบช้าสอนยาก อุปฌาจาริยจะว่ามิฟังสั่งสอนเปนหลายครั้งแล้วมิได้ปรฏิบัติตาม ให้กำจัดเสียอย่าให้เข้าหมู่คณะได้เปนอันขาดทีเดียวพระสาศนาจึงจะรุ่งเรืองสืบไป ถ้าแลพระราชาคณะเจ้าอธิการภิกษุสามเณรสังฆการีธรรมการผู้ใดมิได้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้ จะเอาตัวญาติโยมเปนโทษตามโทษานุโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย เดือนแปด ขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ นักษัตรเบญจศก ฯ

ข้อ ๕ กฎให้ไว้แก่สังฆการีธรรมการ พระราชาคณะ เจ้าอธิการ ฝ่ายคันธุระวิปัศนาธุระคามวาศรี นอกกรุงในกรุง แขวง จังหวัด หัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ตวันตก ตวันออก ปากใต้ ฝ่ายเหนือ จงทั่ว สมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาศนุปถัมภกพระพุทธสาศนา จำเริญศรีสวัสดิทั้งพระบริญัติแลปฏิปติสาศนาให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมใสนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาพิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ จึ่งมีพระราชโองการดำหรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า อ้ายมาต้องเมถุนปาราชิกแล้วมิได้กลัวบาปลอายแก่บาปปัฏิญาณตัวว่าเปนภิกษุเข้ากระทำสังฆกรรมด้วยพระสงฆ์ เปนอุปฌาบวชนาคปลอมเข้าผูกโบศแลรับกระถินกระทำสังฆกรรมอุโบสถกรรมด้วย พระสงฆ์กระทำเปนไถยสังวาศอาลัดชีสมโภคให้สังฆกรรมไม่บริสุทธิ์ให้เสียศรัทธาท่านทายก อ้ายชูต้องอทินนาทานปาราชิก กล่าวถ้วยคำมารยามุสาวาทว่าเอาเงินไว้จะให้เถ้าแก่อยู่ ครั้นสงฆ์สืบเปนสัตยว่าบังเอาทรัพยไว้เองนานประมาณปีหนึ่งมิได้ให้เถ้าแก่อยู่ แล้วปกปิดโทษไว้ปัฏิญาณตัวว่าเปนภิกษุสมณะเข้านั่งหัตถบาศบวชนาคเข้าผูกอุโบสถทำสังฆกรรมด้วยสงฆ์ให้สาศนาเศร้าหมอง แลอ้ายแก้วต้องอทินนาทานปาราชิก มีผู้โจทยแจ้งแต่พระธรรมราชมุนี ๆ ผู้ชำระพระสาศนาจะเอามาว่ากล่าวกลับเอาอธิการณโทษของพระธรรมราชมุนี อันสงฆ์พิภาคษาบริสุทธิ์แล้ว

ถึงครั้งหนึ่งสองครั้งกลับมายกโทษพระธรรมราชมุนี แล้วว่ากล่าวอยาบช้าแก่พระธรรมราชมุนีผู้ชำระพระสาศนาให้ได้ความอัปยศในท่ามกลางสงฆ์อีกเล่า แลเอามลทินนิลโทษไปป้ายท่านผู้ศีลบริสุทธิ์พระสงฆ์ชำระว่ากล่าวแล้วฉนี้ หวังจะให้ทายกทั้งปวงที่ศรัทธากระทำกุศลไว้สอดแคล้วกินแหนงท่านผู้ศีลบริสุทธิ์ จะให้ผลของทายกนั้นน้อยไปมิควรหนักหนา แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ถ้าภิกษุองค์ใดต้องจัตุปาราชิกทั้งสี่แต่อันใดอันหนึ่งผิดแล้วให้มาบอกแก่สงฆ์จงแจ้งแต่ในอุโบสถเดียวนั้น อย่าให้ปกปิดโทษจัตุปาราชิกไว้ปัฏิญาณตัวเปนสงฆ์สมณะเข้ากระทำสังฆกรรมอุปสมบทกรรมด้วยคณะสงฆ์ให้เปนมลทินในสังฆกรรมทั้งปวงดุจหนึ่งอ้ายแก้วอันมิได้มีความลอายแกบาปกลัวแก่บาป มิได้เกรงไภยในอนาคตเปนอันขาดทีเดียว ถ้าแลมิฟังพระราชกำหนดกฎหมาย แลตัวต้องจัตุปาราชิกแต่อันใดอันหนึ่งแล้วแลปกปิดโทษไว้เข้ากระทำสังฆกรรมด้วยพระสงฆ์ให้พระสาศนาเศร้าหมอง ถ้ามีผู้โจทยว่ากล่าวพิจารณาเปนสัจจะเอาตัวเปนโทษถึงสิ้นชีวิตรแล้วให้ริบราชบาทว์ขับเฆี่ยนตีโบยญาติโยมจงหนัก อย่าให้เปนเยี่ยงอย่างสืบไป

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย เดือนแปด ขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ นักษัตรเบญจศก ฯ

ข้อ ๖ กฎให้ไว้แก่สังฆการีธรรมการ พระราชาคณะ เจ้าอธิการอนุจรแลข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย ข้างน่า ข้างในฝ่ายทหาร พลเรือน ผู้รั้งกรมการ อาณาประชาราษฎรนอกกรุงในกรุง แขวง จังหวัด หัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ตวันตก ตวันออก

ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ทั้งปวงจงทั่ว สมเด็จบรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลย สุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาศนุปถัมภกพระพุทธสาศนา จำเริญศรีสวัสดิทั้งพระบริญัติแลปฏิปติสาศนา ให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมไสยนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาพิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรี กระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ สมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงทศพิทราชธรรม อันประเสริฐ ตรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า แต่ก่อนฆราวาศผู้จะทำทานแก่ภิกษุสงฆ์ โดยต่ำแต่เข้าทัพพีหนึ่งก็มีผลปรากฏในชั่วนี้ชั่วน่า เพราะพระภิกษุผู้รับทานนั้นทรงศีลบริสุทธิ์ ฝ่ายฆราวาศผู้จะให้ทานนั้นก็มีปัญญาย่อมตักเตือนมิได้เกียจคร้านจ่ายทรัพยตกแต่งทานประณีตบันจงเปนจัตุปัจจัยทานตามพระพุทธโอวาทตรัสสอนไว้ แลผู้ให้ผู้รับทั้งสองฝ่ายสุจริตดีจริง จึ่งให้ผลมากประจักในชั่วนี้ชั่วน่าสืบมา ทุกวันนี้ ภิกษุแลสามเณรผู้รับทานรักษาสิกขาบทนั้นก็ฟั่นเฟือนมักมาก โลภรับเงินทองของอันมิควรด้วยกิจพระวินัย สั่งสมทรัพยสิ่งของ เที่ยวผสมประสาน ทำการของฆราวาศ การสพ การเบญจา เปนหมอนวดหมอยาหมอดูใช้สอยอาษาการคฤหัฐแล ให้สิ่งของต่าง ๆ แก่คฤหัฐเพื่อจะให้เปนประโยชนจะให้เกิดลาภ เลี้ยงชีวิตรผิดธรรม มิควรนัก แม้ว่าท่านพระอุประคุตเถรเจ้าอันเปนอรหรรตเหมือนน้ำเต็มกระออมอยู่แล้ว เมื่อรับปัฏิญาณพระมหาเถระทั้งปวงที่จะธรมานพระยามาร เมื่อกระทำการฉลองพระ

วิหารแปดหมื่นสี่พันนั้น จึ่งกล่าวแก่พระสงฆ์ทั้งปวงว่าข้าพระเจ้าจะพึงได้อาหารที่ชอบธรรมที่ใดมาฉันเปนกำลัง ภิกษุองค์หนึ่งจึ่งรับว่าข้าพระเจ้าจะรับถวาย พระอุประคุตจึ่งถามว่าอาหารของท่านได้ด้วยเหตุอันใด ภิกษุจึ่งบอกว่าอาหารนี้ข้าพระเจ้าได้ด้วยผลทานเมื่อครั้งข้าพระเจ้าเปนภิกษุแต่ชาติก่อนเปนตระกูลพราหมณแห่งหนึ่งทายกเขานิมนตเข้าไปฉันมธุปายาศ ข้าพระเจ้าฉันอิ่มพ้นประมาณล้วงคอรากมธุปายาศออกให้ทานแก่แม่สุนักจักษุบอด ด้วยผลทานนี้ให้บังเกิดอาหารทิพยแก่ข้าพระเจ้าวันละสองบาตรเหล็ก ข้าพระเจ้าขอถวายแก่พระผู้เปนเจ้า พระอุประคุตห้ามว่าอาหารของท่านหาชอบธรรมไม่ เหตุว่าท่านบริโภคเหลือประมาณจำเปนให้ทานแลภิกษุองค์หนึ่งจึ่งว่าอาหารของข้าพระเจ้าบังเกิดด้วยผลทานแต่ชาติก่อน ข้าพระเจ้าภาภิกษุเพื่อนของข้าพระเจ้าเข้าไปฉันในเรือนบิดาข้าพระเจ้าวันละสี่รูปทุกวัน ด้วยผลทานนั้นก็บังเกิดอาหารทิพยแก่ข้าพระเจ้าในชาตินี้วันละสี่บาตรเหล็ก จะขอถวายพระผู้เปนเจ้าพระอุประคุตเถรเจ้าก็ห้ามเสียว่า อาหารแห่งท่านบังเกิดแก่ตัณหาสัณฐวะ บิดาท่านรักท่านจึ่งพลอยให้ภิกษุสี่รูปฉัน เรามิควรจะบริโภค อนึ่ง พระษาริบุตรเถรเจ้าป่วยอุทรโรค ๆ นั้นชอบฉันมธุปายาศหายจึ่งบอกแก่พระโมคคัลลานะเถรเจ้า ๆ ก็ว่าจะไปบิณฑบาตรตามบุญ เทพยดาฟังสนทนาก็ไปสู่โยมอุปฐากพระษาริบุตรเถรเจ้าเข้าบิดคอ จึ่งชนทั้งปวงถามว่าท่านกระทำเบียดเบียนมนุษยดังนี้จะปราถนาสิ่งใด เทพยดาบอกว่าเราปราถนาเข้ามธุปายาศ ให้พวกท่านทำถวายพระษาริบุตรเถรเจ้า ชนทั้งปวงจึ่งว่า

เราจะทำถวายท่าน จงออกไปเถิด เทพยดาก็ออกจากกาย ชนทั้งหลายก็กระทำมธุปายาศเวลาเช้าใส่บาตรพระโมคคัลลานะ ๆ จึ่งนำมาถวายพระษาริบุตรเถรเจ้า ๆ พิจารณาก็แจ้งว่าอาหารนี้มิชอบธรรมเกิดแต่เทพยดาไปเบียดเบียนบอกกล่าวขอเอามธุปายาศ จึ่งกล่าวว่าดูกรอาวุโสโมคคัลลานะ อาหารนี้มิเปนธรรม แม้ไส้เราจะขาดออกมาถึงแก่ความตายก็ดูประเสริฐกว่าการบริโภคอาหารอันมิชอบธรรมนี้อีก ท่านจงไปเทเสียทั้งบาตรเถิด พระโมคคัลลานะก็เทเสีย แต่มาทว่าพระโมคคัลลานะคว่ำบาตรเทอาหารตกเหนือดินด้วยอำนาจอาชีวะปาริสุทธิศีลอันบริสุทธิ์ พระษาริบุตรเถรเจ้าก็หายอุทรโรคในขณะนั้น เปนเยี่ยงอย่างพระอาจาริยะเจ้าประพฤติมาฉนี้

แลภิกษุทุกวันนี้บวชเข้ามิได้กระทำตามพระวินัยปติบัติ เหนแต่จะเลี้ยงชีวิตรผิดธรรมให้มีแต่เนื้อหนังบริบูรณประดุจโคกระบือ มีแต่บริโภคอาหารให้จำเริญเนื้อหนังจะ ได้จำเริญสติปัญญานั้นหามิได้ เปนภิกษุสามเณรลามกในพระสาศนา ฝ่ายฆราวาศก็ปราศจากปัญญามิได้รู้ว่าทำทานฉนี้จะเกิดผลมากน้อยแก่ตนหามิได้ มักภอใจทำทานแก่ภิกษุสามเณรอันผสมประสานทำการของตนจึ่งทำทาน บางคนยังมักง่ายถวายเงินทองของอันเปนอะกัปิยะมิควรแก่สมณะ สมณะก็มีใจโลภสั่งสมทรัพย์เลี้ยงชีวิตร ผิดพระพุทธบัญญัติฉนี้ ได้ชื่อว่าฆราวาศหมู่นั้นให้กำลังแก่ภิกษุโจรอันปล้นพระสาศนา ทานนั้นหาผลมิได้ชื่อว่าทำลายพระสาศนา

แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ห้ามมิให้ภิกษุสามเณรสงเคราะห

ฆราวาศให้ผลไม้ดอกไม้ใบไม้เปนต้น แล้วอย่าให้ผสมประสาน ขอกล่าวป่าวร้องเรี่ยไรสิ่งของอันเปนของฆราวาศอันมิใช่ญาติแล้วอย่าให้ทำการสพแลทำเบญจาการฆราวาศทั้งปวง แล้วอย่าให้เปนหมอนวด หมอยา หมอดู ต่าง ๆ แลอย่าให้แก่คฤหัฐอันมิใช่ญาติ แลห้ามอย่าให้เปนทูตใช้สอยนำข่าวสารการฆราวาศแลห้ามบันดาการทั้งปวงอันกระทำผิดจากพระปาฏิโมกขสังวรวินัย

ภิกษุรูปใดมีอธิกรณข้อใหญ่ สงฆ์พิภากษามิถ่องแท้เปนฉายาเงาปาราชิกควรจะเสีย อยู่ข้างการลามกในพระสาศนาเปนที่สงไสยสงฆ์ทั้งปวงอยู่แล้ว อย่าให้เอาไว้ให้ศึกเสีย เหตุภิกษุเหล่านี้ครั้นกระทำผิดข้อใหญ่แล้วก็มิได้กลัวไภยในนรกกลัวไภยในประจุบันมากครั้งเอามาถามหารับตามจริง ไม่มักทนสบถษาบาล ให้การเคลือบแฝงฉนี้มีเปนอันมาก อนึ่ง ห้ามฝ่ายฆราวาศทั้งปวงอย่าให้ถวายเงินทองนากแก้วแหวนแลสิ่งของอันมิควรแก่สมณะเปนต้นแลทองเหลืองทองขาวทองสำฤทธแก่ภิกษุสามเณร แลห้ามอย่าให้ถวายบาตรนอกกว่าบาตรเหล็กบาตรดินแลนิมนตใช้สอยพระภิกษุสามเณรให้ทำการสพการเบญจาแลให้นวดแลทำยาดูลักขณะ ดูเคราะห แลวาดเขียน แกะสลักเปนรูปสัตวแลใช้นำข่าวสารฆราวาศต่าง ๆ แลห้ามบันดาการภิกษุสามเณรกระทำผิดจากพระปาฏิโมกขสังวรวินัยที่พรรณาห้ามแล้วนั้น อย่าให้ฆราวาศทำตามน้ำใจภิกษุสามเณรอันกระทำเปนอันขาดทีเดียว

ถ้าแลพระราชาคณะเจ้าอธิการ ภิกษุสามเณร ฆราวาศ แลสังฆการีธรรมการผู้ใดมิได้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้

แลละเมินเสียมิได้กำชับว่ากล่าวกันกระทำให้ผิด พระสาศนาเศร้าหมองดุจหนึ่งแต่ก่อนนั้น ฝ่ายพระราชาคณะเจ้าอธิการภิกษุสามเณรจะเอาญาติโยมเปนโทษ ฝ่ายฆราวาศทั้งปวงจะให้ลงพระราชอาญาเฆี่ยนตีตามโทษานุโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย เดือนแปด ขึ้นสิบห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ นักษัตรเบญจศก ฯ

ข้อ ๗ กฎให้ไว้แก่สังฆการีธรรมการ พระสงฆ์ราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยแลเจ้าอธิการฝ่ายคันธธุระวิปัศนาธุระ นอกกรุง ในกรุง หัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ตวันตก ตวันออก ปากใต้ ฝ่ายเหนือ จงทั่ว ด้วยสมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาศนุปถัมภกพระพุทธสาศนา จำเริญศรีสวัสดิทั้งพระบริญัติแลปฏิปติสาศนา ให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมไสยนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาพิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ ด้วยมีพระราชโองการดำหรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า เปนประเพณีเมืองไทย เมืองพม่าเมืองรามัญถวายกะถินทานแก่ภิกษุจำพระวะษาแล้ว แลออกพระวะษาในพระวิหารเสมาวงล้อมต่าง ๆ แลใกล้กันนั้นก็มีมาแต่ครั้งพระอรหรรตขีณาสพผู้ทรงวินัยไตรยปิฎกนั้นมาช้านานตราบเท่าถึงสร้างกรุงศรีอยุทธยา แลท้าวพระยาอันทรงพระปัญญาพินิจพิจารณาเหนว่า พระสงฆ์ผู้ทรงวินัยไตรยปิฎกอันยิ่งรักษาพระสาศนานั้นก็มี

เปนอันมากตราบเท่าถึงพระพุทธสาศนาได้ ๒๓๒๖ พระวะษาแล้ว แลทุกวันนี้ ท้าวพระยาเสนาบดีใช่จะปราศจากปัญญาย่อมรู้ พิจารณาแจ้งเนื้อความผิดแลชอบอยู่ ฝ่ายพระสงฆ์ผู้ทรงพระวินัยเล่าก็มีมาก เปนต้นว่าพระพิมลธรรม พระอาจาริยวัดใบสอ พระอาจาริยวัดโคกเสือ ผู้ทรงพระวินัยชำนิชำนาญอันเปนคู่กับพระครูธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริย ต่อขึ้นไปดุจสมเด็จพระสังฆราชผู้เถ้า ทุกวันนี้เปนที่ไต่ถามแก่ศิษยอันสงไสยในข้อพระวินัยนั้นก็มีเปนอันมาก ถ้าแลเหนว่าพระบาฬีว่าวัดมีเขตวงล้อมต่าง ๆ ใกล้กัน ผู้จะทอดกะถินในวันนั้น กะถินนั้นมิเปนกะถิน พระสงฆ์ผู้รับกรานนั้นมิเปนอันอันกรานแน่ดังคำของพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริยฉนี้ ดีร้ายพระอรหรรตขีณาสพผู้ทรงพระวินัยไตรยปิฎกสืบมาแต่บุราณก็จะทักท้วงว่ากล่าวบ้าง ประการนี้ก็มิได้มี เพราะเหตุท่านผู้วิเสศบุราณแต่ก่อนเหนว่าต้องตามพระพุทธฎีกามีอานิสงษห้าประการ คุ้มอาบัติแก่พระสงฆ์อันได้อนุโมทนาแลเปนอานิสงษแก่ผู้ถวายกะถินทานเปนอันมากมั่นคงแล้ว จึงมิได้เคลือบแคลงทักท้วงว่ากล่าวกัน นิ่งมาคุ้มเท่าบัดนี้ แลพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริย พระญาณวิริย พวกศิษยคบคิดกันกล่าวว่าทอดกะถินมาแต่ก่อนในวัดอันใกล้กันหาเป็นกะถินไม่ ทั้งนี้ เหมือนหนึ่งรื้อเลิกพระสาศนาอันพระอาจาริยผู้วิเสศทรงพระไตรยปิฎกปฤกษาเรียบร้อยไว้เปนอันดีโดยพระวินัยอยู่แล้ว ให้ผิดจากขนบพระสาศนาให้พระสงฆ์แตกออกถือเปนสองฝ่ายร้าวฉานแก่กัน ยังพระธรรมวินัยให้เสียประโยชนแก่พระสงฆ์ผู้จะได้รับกะถินทาน แลท่านทายก

ซึ่งจะได้ถวายกะถินด้วยศรัทธาเลื่อมใสฉนี้ เปนครุกรรมใหญ่หลวงก็จะได้โทษทุก ๆ ปีไปกว่าจะสิ้นพระสาศนา จะเสวยทุกขเวทนานั้นเมื่อไรเลยจะรู้สิ้นทุกข ทั้งนี้ เพราะทฤฐิมานะถือว่ารู้พระวินัย อันพระวินัยเปนพุทธวิไสยคัมภีรภาพ แลจะรู้เอาเองโดยอัตโนมัต อย่างพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริยฉนี้ แลมิได้เอาเยี่ยงอย่างท่านผู้วิเสศอันทรงพระวินัยไตรยปิฎกแต่ก่อน อันปรฏิบัติมานั้นเหนจะฉิบหายทั้งอาจาริยและศิษยอันปรฏิบัติผิดนั้น ด้วยเหตุพระธรรมราชมุนี มีแต่ปัญญาปราศจากสติ อันธรรมดาบุคคนผู้มีสติประกอบด้วยปัญญาถึงจะรู้ศักเท่ารู้แจ้งในบทบาทเหนประหลาดแปลกอยู่แล้วก็ดีก็มิอาจว่าก่อน อันมีสติรฤกว่าพระวินัยนี้เปนสาครฤกนักก็เอาสติรฤกไปถึงอย่างประเพณีท่านผู้วิเสศบุราณอันปรฏิบัติมานั้นมาเปรียบเทียบดูก่อน ถ้าผิดกันอยู่ก็มิอาจจะว่าออกได้เปนอย่างผู้มีสติปัญญาฉนี้ พระธรรมราชมุนี หาได้เรียนพระวินัยในสำนักอาจาริยผู้ทรงพระวินัยสันทัดเหมือนอย่างสมเด็จพระสังฆราชผู้เถ้าไม่มีแต่ปัญญาหาสติไม่ ครั้นภบบทบาทอันใดเข้าเหนประหลาดก็คิดจะเอาแต่เกียรติยศให้ปรากฎ หามีสติที่จะรฤกถึงประเพณีท่านผู้วิเสศบุราณอันปรฏิบัติมาไม่ ก็ว่ากล่าวแต่อำเพอใจ ถ้าเปนสภาวะวินัยธรรมผู้เถ้าแท้ที่บำรุงพระพุทธสาศนา แม้นว่าเหนข้อพระวินัยผิดชอบประการใดก็ชอบปฤกษาปรองดองแต่ผู้เถ้าวินัยธรรมด้วยกันให้เหนผิดแลชอบจะเอาแต่พระสาศนาให้รุ่งเรืองขึ้น นี่แกล้งให้แต่พระญาณวิริยะ เด็กน้อยผู้เปนศิษยของตนให้ทุ่มเถียงสมเด็จพระสังฆราช พระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อย ทั้งนี้ เหนในจิตรคิดด้วย

บาปทฤฐิว่า ถ้าสมเด็จพระสังฆราชผู้เถ้าทุ่มเถียงพลั้งพลาดแพ้พระญาณวิริยะผู้น้อยอันเปนศิษยของตนแล้วจะให้เกียรติยศนั้นปรากฏไปว่า สมเด็จพระสังฆราชผู้เถ้าซึ่งทรงพระอนุเคราะหโปรดตั้งขึ้นไว้นั้นหารู้อันใดไม่ เถียงกันแต่กับพระญาณวิริยะอันเป็นศิษยของตนนั้นก็หาสู้ได้ไม่ จะให้เกียรติยศของตนปรากฏไปจึงประพฤติการทั้งนี้แลว่านั้นก็หาแน่ถนัดในน้ำใจไม่ กลัวไภยจะผิด จะได้หลบเอาความชอบ จึงแนะนำให้พระญาณวิริยะผู้เปนศิษยให้ เข้าเปนตัวว่า ตัวนั้นออกถือท้าย ครั้งเหนเพลี่ยงแล้วกลับหาเข้าด้วยศิษยตนไม่ ไปเข้าซื่อด้วยสมเด็จพระสังฆราชแล้ว ๆ ก็กลับเข้าด้วยศิษยตนไปเล่าแลกลับกลอกไปมาฉนี้ เพราะหาเปนองค์วินัยธรรมแท้ได้ร่ำเรียนมาแต่ครูวินัยอาจาริยอันสันทัดไม่จึงกลับกลอกอยู่ฉนี้ทำให้เสียประเพณีพระวินัยสาศนา เปนหลายครั้ง ๆ บวชนาควัดหงษ์ ให้สวดยัตติบวชนาคพร้อม ๆ กันคราวละเก้าองค์สิบองค์สงฆ์ได้ต่อว่า ก็ว่าอย่าว่าแต่เท่านี้เลยจะสวดคราวละ ๑๐,๐๐๐ องค์ก็ได้ ครั้งนั้นกระทำผิดให้พระพุทธบัญญัติแลประเพณีพระอาจาริยเจ้าผู้ทรงพระไตรยปิฎกกระทำสืบมาแต่ก่อน ครั้งนี้เล่า ประเพณีแลบาฬีในกะถินขันธกะอันพระอรหรรตขีณาสพผู้ทรงพระวินัยกระทำปรฏิบัติสืบ ๆ กันมาช้านานหาผู้ใดจะทักท้วงไม่ตราบเท่าทุกวันนี้พระธรรมราชมุนีเปนแต่โลกียหาทรงพระไตรยปิฎกไม่ ได้ร่ำเรียนพระวินัยแต่สำนักครูอันสันทัดชัดเจนในพระวินัยนั้นก็น้อย มีแต่ปัญญาเหนเอาเอง ถึงมาทว่าท่านแต่ก่อนจะโลภไตรยจีวรรับกะถินทำผิดมาถึงจะมีโทษนั้นน้อย เพราะว่าเปนกะถินเท่านั้น แต่สงฆ์

ลาภนั้นได้อยู่ ผู้ถวายทาน ๆ นั้นก็เปนสังฆทานมีอานิสงษมาก แม้นว่าของอาจริยเจ้าแต่บุราณกระทำสืบ ๆ มาต้องตามพระวินัยบัญญัติเปนกะถินทานแท้ ถ้าผู้ภายหลังทำหักกรานให้กะถินทานสาบสูญบัดนี้ก็จะเปนครุโทษสืบ ๆ ไปเปนหนักหนากว่าโทษที่ว่าท่านทำมาแต่ก่อนผิดนั้นแลจะเชื่อเอาคำพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจริยอันจะเลิกซึ่งกะถินทานให้ขาด กะถินจีวรลาภของสงฆ์เปนอันมาก แลฝ่ายทายกก็จะขาดบุญที่จะได้ถวายกะถินทานดุจหนึ่งทำลายล้างพระเจดียสถานแลพระสาศนาเปนมหันตโทษอันใหญ่หลวงนัก จะเชื่อเอาถ้อยคำนั้นมิได้

อนึ่ง เหนว่าพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริย หาเปนสุภาพวินัยธรแท้ไม่ มิได้อยู่ในบังคับบัญชาสมเด็จพระสังฆราชผู้เถ้าอันเปนครูมีพระวะษาทรงพระวินัยสันทัด ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดตั้งไว้เปนพระยาสงฆ์สำหรับพิภาคษาพระวินัยแลหักรานผู้เถ้าผู้แก่ให้นัยแก่พระญาณวิริยะผู้เปนศิษยตน นำเอาเนื้อความกิจสงฆ์เข้ามาถวายพระพร แล้วอุดหนุนถ้อยคำเอาโทษอันเปนครุกรรมเข้ามาติดแปดเปื้อนไว้ในพระราชถาน หากว่าสมเด็จพระสังฆราชแลพระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยยังยืนในพระวินัยถวายพระพรขัดไว้จึ่งพ้นโทษ หาไม่ก็จะพลอยแปดเปื้อนปนด้วยอกุศลโทษอันใหญ่หลวงเนือง ๆ ไปกว่าจะสิ้นพระสาศนามิชอบนัก ฝ่ายพระพุทธาจาริยนั้นก็ไปเปนอธิการวัดนาค ได้รับกะถินทานถึง ๒-๓ ปีแล้ว ๆ กลับเข้าด้วยพระธรรมราชมุนีว่าไม่ได้เล่า ก็เหนว่าพระพุทธาจาริยเปนภิกษุมารยาอกตัญญูมิได้รู้พระคุณครูอาจาริยแห่งตน ๆ จะรู้พระ

ธรรมวินัยมีบุญขึ้น ทั้งนี้ ก็เพราะน้ำลายอายลิ้นของสมเด็จพระสังฆราช ชอบที่จะเจ็บร้อนสัมมาคารวะเปนอันดีจึงจะควร นี่ประพฤติอกตัญูอุดหนุนพระธรรมราชมุนีเข้าเปนพรรคพวกต่อสู้สมเด็จพระสังฆราชผู้เปนครูของตนต่อแย้งทุ่มเถียงให้ได้ความอัประยศในท่างกลางบริสัศฉนี้ ถ้าฝ่ายอาณาจักรฆราวาสจะชิงที่ถานยศถาศักดิ์แห่งท่านผู้มีพระคุณผิดประเวณีธรรมมิชอบหนักหนา แม้นยังถือทฤษฐิมานะขึนอยู่ว่าลัดธิของตนถูกแล้วว่า พระอรหรรตขีณาสพผู้ทรงพระไตรยปิฎกปรัมปราอาจาริยวินัยผู้เถ้าผู้แก่ทั้งปวงกระทำสืบ ๆ มานั้นผิด ก็ได้ชื่อว่ายังพระธรรมวินัยให้ฉิบหายเหนสุดโทษ ๆ นั้นเสมอด้วยกระบิลภิกษุอันมัวเมาด้วยความรู้ อันฝ่ายพระพุทธาจาริยเปนมหาอกตัญูตรงตัว ถ้ามิไดคิดกลับหาชอบเลยจะดื้อดึงอยู่ด้วยทฤษฐิมานะ เหนโทษนั้นดุจมสีละมานพอันเรียนศิลปสาตรพื้นแต่สำนักคุดิลาจาริยแล้วอกตัญูกลับสู้อาจาริย อนึ่ง ดุจเทวะทัตวานรเปนอกตัญูเอยียบหลังพระโพธิสัตววานรอันมีพระคุณให้หลังหักนั้น แลเหตุเปนครุกรรมใหญ่หลวงลามกมาถึงพระราชถาน ทั้งนี้ เพราะพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริย พระญาณวิริยะ ไม่มีสัมมาคารวะต่อสมเด็จพระสังฆราชผู้เถ้าอันทรงพระกรุณาโปรดตั้งขึ้นไว้ให้เปนที่ไหว้ที่บูชาปฤกษาพระวินัยทั้งปวง ถ้าพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริย พระญาณวิริยะ มีสัมมาคารวะดุจหนึ่งถ้อยคำปัฏิญาณ ว่าจะเอาสมเด็จพระสังฆราชเปนที่ปฤกษาแล้วไหนเนื้อความในสังฆกิจฝ่ายพระพุทธจักรจะเข้ามาแปดเปื้อนปนราชอาณาจักรได้ ก็จะสูญสงบอยู่แต่ในสมณะกิจ เปนสิทธิตัดสิน

สำเร็จในสมเด็จพระสังฆราช แลพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริย พระญาณวิริยะ ทำบังอาจหากลัวเกรงไม่จึงเกิดเนื้อความมากมายทั้งนี้ มิสมควรหนักหนา

แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ห้ามอย่าให้พระสงฆ์ราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อย เจ้าอธิการรามัญ เจ้าอธิการลาว อันดับทั้งปวง และสังฆการี ธรรมการราชบัณฑิตย ข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง เอาเนื้อความสงฆ์อันวิวาทกันด้วยกิจพระวินัย ดุจหนึ่งพระธรรมราชมุนี พระพุทธาจาริย พระญาณวิริยะ มาถวายพระพรกราบทูลพระกรุณาให้หม่นหมองพระไทยเปนอันขาดทีเดียว แลให้ทูลแก่สมเด็จพระสังฆราช พระราชาคณะ เจ้าอธิการอันดับ ให้มอญลาวทั้งปวง ฟังบังคับบัญชาสมเด็จพระสังฆราชผู้เดียว ถ้าแลเนื้อความอันมหันตโทษข้องเข้ามาในราชอาณาจักรจำเปนจะทูลก็ให้เอาปฤกษาด้วยข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยนักปราชราชบัณฑิตยให้พร้อมกันควรทูลแล้วจึ่งให้กราบทูลพระกรุณา ถ้าแลพระสงฆ์ราชาคณะ เจ้าอธิการ อันดับสงฆ์ ทั้งปวง แลสังฆการีธรรมการราชบัณฑิตย ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใด ๆ มิได้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้ จะเอาตัวผู้กระทำผิดพระราชกำหนดกฎหมายนั้นเปนโทษตามโทษานุโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันจันทร เดือนสิบสอง ขึ้นสามค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ นักษัตรเบญจศก ฯ

ข้อ ๘ กฎให้ไว้แก่พระสุรัศวะดีซ้ายขวา ในนอก ให้บอกข้าทูลละอองธุลีพระบาท ฝ่ายทหาร พลเรือน แลข้าหลวงกรมพระราชวังบวรสฐานมงคล ขอเฝ้าข้าเจ้าต่างกรมฝ่ายน่าฝ่ายใน แลสังฆการีธรรมการ แลหัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ปากใต้ ฝ่ายเหนือทั้งปวงจงทั่ว ด้วยสมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธาเปนอัคมหาสาศนุปถัมภกพระพุทธสาศนาจำเริญศรีสวัสดิ์ ทั้งพระบริญัติแลปฏิปติสาศนา ให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมใสนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาพิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ ได้ทรงสดับพระราชาคณะทั้งปวงถวายพระพรว่า พระพุทธจักรแลพระราชอาณาจักรทั้งสองนี้อาไศรยกัน ฝ่ายพระสงฆ์เถรานุเถระอันรักษาพระพุทธจักรนั้น ระวังตรวจตรารักษาพระสาศนามิให้เปนอันตรายเศร้าหมอง ครั้นเหนว่าจะมีปาปะภิกษุเกรงจะมีอันตรายแล้วว่ากล่าวยังกันให้ปฤกษาโทษผิดแห่งกันแล้วตัดสินว่ากล่าวตามพระวินัยบำบัดรำงับโทษให้สงบมิได้มีลามกในพระสาศนา ถ้าเกิดพวกภิกษุโจรมากนักเหลือกำลังจะว่ากล่าว รนร้อนชวนกันเข้ามาถวายพระพรพึ่งพระราชอาณาจักร ฝ่ายพระมหากระษัตริยผู้รักษาพระราชอาณาจักรก็ช่วยอุปถัมภ์ตามพระมหาเถรานุเถระผู้ร้อนรนรักษาพระพุทธสาศนาเปนประเพณีมา จำเดิมแต่พระอรหรรตเจ้าห้าร้อยมีพระมหากัสปเถระเปนประธาร เปนเหตุด้วยพระภิกษุแก่กล่าว

ประปวาทติเตียนเปนเสี้ยนสาศนา ก็ชวนกันเข้ามาถวายพระพร สมเด็จพระเจ้าอชาตศัตรูราช ๆ ก็เปนสาศนุปถัมภกขอทำปถมสังคายะนารงับโทษดังนี้จนถึงทุติยะสังคายะนา ตติยะสังคายะนา จัตุถสังคายะนา เบญจมะสังคายะนา ฉัดถมะสังคายะนา ฝ่ายพระพุทธจักรพระราชอาณาจักรย่อมพร้อมกันทั้งสองฝ่ายชวนกันชำระพระสาศนา มิให้มีปาปะภิกษุทำลายพระสาศนาให้ประเพณีสืบมาทั้งนี้ จนถึงเมื่อสมเด็จพระมหากรุณาเจ้าเสด็จนฤพานแล้วพระพุทธศักราชล่วงไปได้ ๑๕๘๗ พระวะษา ครั้งสมเด็จพระเจ้าประกมะพาหุราชบพิตรอันนับเนื่องสืบมาแต่บรมกระษัตริยขัติยมหาสมมุติวงษทรงพระบุญฤทธิ์อานุภาพปราบกระษัตริยกรุงใหญ่ทั้งสาม มีสงครามอันชะนะแล้วได้เอกราชาภิเศกเปนใหญ่ในลังกาทวีปทั้งปวง พิจารณาเหนหมู่ภิกษุกุลบุตรปรฏิบัติต่าง ๆ มิได้ถูกต้องแตกจากกัน ประพฤติ์ผิดให้พระพุทธสาศนาเสื่อมสูญจะไปสู่อบายภูมเปนอันมาก ทรงมีพระราชฤาไทยอันมีกำลังพระกุรณาตักเตือนเนือง ๆ จึงทรงพระราชดำริห์ว่า ไฉน อาตมาจะบำรุงบวรพุทธสาศนาให้วุฒิวัฒนาการขึ้นได้ จึ่งไว้ธุระกิจด้วยพระมหากัศปะเถระเจ้าอันอยู่ในอุทุมภรปัพตารามมหาวิหาร ทั้งพระพุทธจักรแลพระราชอาณาจักรสองฝ่ายกระทำย่ำยีปาปะภิกษุทั้งสองเหล่าคือ ภิกษุต้องปาราชิกเหล่าหนึ่งแลภิกษุมากไปด้วยอาบัติเหล่าหนึ่ง ทรงพระราชทานผ้าขาวแล้วให้ศึกจากเพศบรรพชิต ทรงชำระบวรพุทธสาศนาให้ปราศจากมลทินด้วยพระไทยอันบริสุทธิ์กอบด้วยพระกรุณา แต่จะให้เทพาทั้งปวงกระทำสักการบูชาซึ่งพระสาศนาอันบริสุทธิ์ให้ได้ผลพ้นจากสงสารทุกข

แลทรงพระมหากรุณาแต่กุลบุตรอันหาปัญญามิได้ปรฏิบัติผิดแล้ว จะไปเสวยทุกขเวทนาอยู่ในจัตุราบายเปนช้านานหนักหนา เพราะตัวปกปิดโทษไว้ด้วยกลัวต่อประจุบันไภยเหนแก่ลาภสู้ เอาบาปเปนอาจิณกรรมไปอยู่ในเพศบรรพชิตนั้นแลเปนประเพณีพุทธจักรพระราชอาณาจักรช่วยกันรักษาพระพุทธสาศนา ๆ จึ่งค่อยยืดยาวมาตราบเท่าบัดนี้ แลเรื่องราวพระเจ้าประกมะพาหุราชแลเรื่องราวพระบรมโพธิสัตวเจ้าเสวยพระชาติเปนสมเด็จอัมรินทรา เสด็จลงมากับพระมาตุลีนิมิตรเปนสุนักขแลพรานสุนักขลงมาชำระพระสาศนาครั้งสาศนาของพระพุทธกัศปะเจ้า แลร้องคุกคำรามว่าจะกัดกินซึ่งสามเณรอุบาศกอุบาศิกาคฤหัฐอันเปนบาปลามกในพระสาศนานั้นชอบพระไทยนักว่ามิเสียทีที่ผู้รักษาพระพุทธจักรแลราชอาณาจักรเหนมีความกะตัญญูกัตเวทีต่อพระพุทธสาศนามีกรุณาแก่สัตวจริง ๆ แลทุกวันนี้เหนฝ่ายพระพุทธจักรวางมือเสียประการหนึ่งเข้าใจว่าสาศนาถึงเพียงนี้แล้ว เหนจะบำรุงให้วัฒนาขึ้นมิได้ จึงมิได้รังรไวว่ากล่าวกันให้เกิดมหาโจรปล้นทำลายพระสาศนา ทั้งสมณะแลสามเณร มิได้รักษาพระจัตุปาริสุทธิศีลร่ำเรียนธุระสองประการแลชวนกันเที่ยว เข้าร้านตลาดดูสีกา มีอาการกิริยานุ่งห่มเดินเหินกระด้างอย่างฆราวาศมิได้สำรวมรักษาอินทรียมิเปนที่เลื่อมใสยศรัทธาแก่ทายก แลเที่ยวดูโขนหนังลคอนฟ้อนขับแลเล่นหมากรุกสกาการพนันทั้งปวงแลคบคิดกันกับคฤหัฐชายหญิง เล่นเบี้ยอย่างสมณะสามเณรวัดบางว่าคบคฤหัฐชายหญิงสิบเบ็ดคน ๆ คบสมณะสามเณรเล่นเบี้ยขอกล่าวป่าวร้องรับเงินทองเข้าปลาอาหารทั้งปวง

มาเลี้ยงชีวิตร แลผสมประสานทำการฆราวาศให้ดอกไม้ผลไม้ สิ่งของหวังอามิศแก่ฆราวาศ แลผูกพันธ์เรียกฆราวาศหญิงชายเปน พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงพี่เลี้ยงน้องเลี้ยง แลเคารพนบนอบอยาบคายวาจา แก่ฆราวาศอย่างว่าทาษทาษา แลให้น้ำมนตได้มงคลเปนต้นแก่ ฆราวาศปราถนาลาภ แลฆราวาศหญิงชายที่หาปัญญามิได้ก็ผูกพันธ์ เสน่หาเหนแก่น่าอามิศ ให้อาหารผลาผลเปนต้นบำเรอแก่หมู่ภิกษุ บาปอะลัชีได้ชื่อว่าให้กำลังแก่ภิกษุลามกอันกระทำอะเนสะนะกุละ โทศกะประทุฐร้ายตระกูลฆราวาศ บันดาทานจะมีผลมากก็กระทำ ให้หาผลมิได้ เพราะเหตุด้วยทำทานเปนทานเจตนาไม่แท้ ให้อย่างนี้ ชื่อว่าให้หมู่อะลัชี ว่าให้หมู่อะลัชีภิกษุมีน้ำใจทำลายพระสาศนา แลฝ่ายฆราวาศสีกาก็คุ้นเคยนำเอาอามิศอาหารเปนต้นออกมาบำเรอ ภิกษุสามเณรบาปอะลัชี นั่งในกุฎีที่กำบังอันควรจะเกี้ยวพาลพูดจา อยิกอยอก สำผัศกายกระทำเมถุนธรรมได้นั้น ฝ่ายภิกษุสามเณร บาปลามกครั้นคุ้นเคยเข้ากับสีกาแล้วก็เข้าบ้านออกบ้านผิดเวลาราตรี พูดจาสีการูปชีก็มีความเสน่หารักใคร่ ทั้งสองฝ่ายสำผัศกายกระทำ เมถุนธรรมปาราชิกแลลึงค์เถรไถยสังวาศ เปนครุโทษห้ามบรรพชา อุปสมบทจะบวชมิเปนภิกษุสามเณรเลย อย่างอ้ายดีบวชอยู่วัดโพ เสพเมถุนธรรมกับอีทองมาก อีเพียน อีภิม อีบุนรอด อีหนู อีเขียว แลอ้ายทองอยู่ เสพเมถุนธรรมกับอีทองอิน แลเณรปิ่น อยู่วัดโพ เสพเมถุนธรรมกับอีคุ้ม เมียพระแพทย แลเณรทอง เสพเมถุนธรรมกับอีชีนวน อยู่หลังวัดบางว้าใหญ่ เปนปาราชิก อ้ายเป้าบวชอยู่วัดพวา เสพเมถุนธรรมกับอีจันลาว จนมีบุตร

อ้ายลุนบวชอยู่วัดบางขุนพรหม จ้างเขียนหนังสือเอาเงินให้อีปิ่นโขลน กู้สิบบาทแล้ว ๆ เสพเมถุนธรรมกับอีปิ่นโขลน เปนปาราชิก แล มหาลังกับชีแก้ว อยู่วัดคงคาพิหาร แต่สองต่อสองเปนที่สงไสยใกล้ ปาราชิก เณรนุ่มอยู่วัดเสาธง เข้าไปบ้านเปนนิจกับประศกสีกา แลทิศอยู่วัดหงษนอนกับอีเป้าภรรยานายฤทธิบนเตียงในมุ้ง เปน ศีลวิบัติใกล้ฉายาปาราชิก เถรษาสัปดนเปนคนชั่วตัวเปนเถร ห่มคลุมใส่ผ้าพาดบ้างทำอย่างภิกษุเปนไถยสังวาศแลปลอมบวช เปนภิกษุอยู่ในสาศนา แลเณรอยู่ศิษยพระนิกรม นอนในมุ้งกับ อีทองคำ ภรรยาน่ายกรมช้างแลคบเถาเล่นเบี้ย แลมหาอิน มหาจัน วัดนาค พูดกับอีมุ้ยในที่ลับเปนที่สงไสยใกล้ฉายาปาราชิก จนถึง พระนิกรมเปนราชาคณะ ไม่มีหิริโอตับปะเกรงสิกขา อยาบช้าพูดจา เกี้ยวพากับสีกาเปนบ้ากาม อวดรูปจับข้อมืออีฉิม ๆ อบผ้าห่ม ส่งให้เอาผ้าไว้จูบกอดนอน แลนอนเอกเขนกให้สีกาพัดลอยน่า หาความอายไม่ มหาขุนศิษยพระนิกรม ก็จับแก้มอีขาวแล้วพูด เกี้ยวพาอีลี ๆ รักยอมถอดแหวนให้ แลผู้มีชื่อทั้งนี้กระทำทุจริต ผิดหนักหนา เปนมหาโจรปล้นพระสาศนาชุกชุมขึ้น ทั้งนี้ เพราะ ราชาคณะอธิบดีเถรานุเถระผู้เปนอุปฌาอาจาริยหาความกะตัญูกัตเวที ต่อพระสาศนาไม่ มิได้ประพฤติ์ตามพระพุทธฎีกาสัตตาปริหานิย ธรรมเจ็ดประการ มิได้ประชุมพร้อมกันตรวจตราว่ากล่าวให้เหนดี แลร้ายไม่มี หากว่าผู้มีชื่อฆราวาศเอาเนื้อความมาว่าจึงปรากฎขึ้น ได้เอามาชำระว่ากล่าวขับเฆี่ยนพันทนาการประจานโทษตะเวนบก สามวันเรือสามวัน เพื่อจะมิให้ดูเยี่ยงกันทำลายพระสาศนา ทรง

พระกรุณาจะใคร่ยกโทษพระราชาคณะทั้งปวงอีก แต่ให้งดโทษไว้ครั้งหนึ่งก่อน แลพระราชาคณะเปนอธิบดีสงฆ์รู้พระไตรยปิฎกควรจะรู้คุณพระศรีรัตนไตรยว่า อาตมานี้เทพามนุษยทั้งปวงกระทำนมัศการเคารพเปนที่บูชา ทั้งนี้ เพราะอำนาทอาตมาเองหามิได้ เพราะคุณพระรัตนไตรยสถิตยอยู่เหนือเศียรเกล้า อาตมาควรจะกะตัญูกัตเวทีสนองพระคุณรักษาพระพุทธสาศนาอย่าให้เศร้าหมองจงได้ มาทว่าจะขัดสนประการใด ฝ่ายข้างพระราชอาณาจักรก็ได้ถวายปติญาณเปนโยมขาดในพระพุทธสาศนาแล้วควรจะเอาเนื้อความข้อขัดในพระสาศนานั้นมาแจ้งถวายพระพร อันนี้ก็มิได้กระทำ แต่ฝ่ายข้างพระราชอาณาจักรนี้เร่งร้อนรนหนัก ให้นักปราชราชบัณฑิตยสังฆการีธรรมการออกมาประเดียงแจกกฎหมายให้พระราชาคณะทั้งปวงเร่งกำชับตรวจตรากันรักษาพระจัตุปาริสุทธศีลปรฏิบัติตามคันธธุระวิปัศนาธุระแลพระราชกำหนดเก่าใหม่อยู่เนือง ๆ ฉนี้ ก็ยิ่งมีสมณะสามเณรเปนมหาโจรปล้นพระสาศนาขึ้นมากมาย ฉนี้มิควรหนักหนา

แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ห้ามมิให้สมณะสามเณรเถรชีกระทำความชั่วทุจริตผิดพระวินัยบัญญัติบันดาพรรณาโทษมานั้น แลห้ามมิให้เอาเยี่ยงอ้ายอีมีชื่ออันกระทำอยาบช้าทำลายพระสาศนาอันกล่าวมาในต้นพระราชกำหนดนั้นจงทุกประการ อนึ่ง พระราชาคณะทั้งปวงก็ได้ถวายปติญาณว่าจะกำชับว่ากล่าวให้พระสงฆ์สามเณรรักษาชาตะรูปะระชะฎะสิกขาบทอันนี้ให้บริบูรณ ฟังดูก็เหนหายุติไม่กฎแต่ก่อนก็ให้ประกาศไปว่าจะเอาโทษทั้งสมณะแลฆราวาศ แลให้

สังฆการีธรรมการสอดแนมจับเอาตัวผู้ถวายเงินทองแลภิกษุเถรเณรชีผู้รับเงินทองให้ได้เอามาว่ากล่าว แลเถรเณรให้รู้สิกขาบทของตัวและเล่าเรียนพระบริญัติ โยมวัดกับเถรเณรให้ถากชายดายหญ้าแผ้วถางวัดวาอารามให้เตียน ให้พระสงฆ์เอาคราดกราดพื้นอารามให้ราบรื่นเปนพุทธบูชาจำเริญศรัทธาเทพยดามนุษยทั้งปวง

อนึ่ง เถรเณรจะออกจากอารามนี้มีกิจไปใกล้ไกลแห่งใดก็ดีให้ห่มดองครองผ้าเหมือนกิริยาบิณฑบาตร ๆ โดยลำดับ อย่าให้ชิงรับจังหันวิวาทชกตีกันเปนอันขาดทีเดียว แลหากิจนิมนตมิได้อย่าให้เที่ยวเข้าบ้าน ถ้าแลมีกิจธุระด้วยญาติแลบิดามารดาจะมาบ้านนั้น แลจะมีที่ไปใกล้ไกลแห่งใดก็ดี ให้อำลาพระอุปฌาอาจาริยให้รู้กิจธุระก่อนจึ่งไปด้วยพรหมจาริยเปนเพื่อนพยานกันสองรูปสามรูปด้วยกัน ห้ามอย่าให้สมณะสามเณรคบหาสีกาอันใช่ญาติเข้าไปบ้านนอนบ้านผสมประสานด้วยลาภราคเสน่หา ห้ามฝ่ายอุบาสิกาอย่าทำสนิทติดพันธเปนประโยชนให้ผ้าให้อามิศให้อาหารจำเภาะสมณะสามเณรด้วยปราถนาเมถุนธรรมอันโทษหนักทำลายพระสาศนา ให้ตั้งใจศรัทธาถวายทานเปนสงฆ์อย่าจำเภาะ ถ้าจะจำเภาะถวายเปนบุคลิกด้วยศรัทธาว่าเธอทรงศีลทรงธุดงคทรงบริญัติคุณแลจะไปถวายถึงอารามนั้นให้ไปในเวลาเช้าจนเที่ยง ห้ามอย่าให้เข้าไปถวายในกุฎีแลนั่งในที่ลับที่กำบัง ให้นั่งนอกกุฎีในที่แจ้งมีเพื่อนสีกาอันรู้เหนเปนหลายคน แลฝ่ายสมณะสามเณรผู้จะรับทานนั้นอย่าให้นั่งลับในกุฎีที่กำบัง ให้มีเพื่อนพรหมจารียกันออกมานั่งในที่แจ้งรับไทยทานตามศรัทธา สำเร็จแล้วอย่าอยู่ช้า สนทนาไต่ถาม

อรรถธรรมที่สงไสยแต่ภอควรแล้ว ให้สึกาไปเสียจากอาราม แลห้ามทั้งสองฝ่ายอย่าให้ถวายแก้วแหวนเงินทองต่อมือจำเภาะหน้ารักษาไว้เอาใจไปยินดีด้วยแก้วแหวนเงินทองนั้นเปนอันขาดทีเดียว แลให้พระราชาคณะเจ้าอธิการอันดับผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งปวง ประพฤติ์ตามสัตตาปริหานิยธรรมแลลงอุโบสถจงพร้อมกันทุกวันอุโบสถตามพุทธบัญญัติในพระอุโบสถขันธกะ ให้รฤกบอกอาบัติอันหนักเบาร้ายดีให้แจ้งโดยสยามภาษาไต่ถามพระบาฬีนิทานเทษ ให้แจ้งเหตุจงทั่วกำชับว่ากล่าวกันให้กวดขันจงหนักหนา จะให้สังฆการีธรรมการตรวจทุกอุโบสถ จัดสันชำระมลทินโทษออกเสียจากพระสาศนา ถ้าภิกษุเถรเณรรูปใดอารามใดต้องอธิกรณถึงอันติมะวัดถุเปนปาราชิก แล้วให้พระราชาคณะศึกเสีย แล้วบอกแก่สังฆการีธรรมการให้แจ้งด้วย จะได้สักหน้าหมายไว้ อย่าให้ปลอมอุปสมบทสืบไป ถ้ายังเปนข้อสงไสย แต่ถ้าว่าโทษใหญ่ฉายาปาราชิกนั้นให้เร่งชุมนุมพระราชาคณะพระสงฆ์พิภาคษา ควรเยียวยาได้ ให้เยียวยารักษาชำระอาบัติจงบริสุทธิ์ในพระสาศนารงับอธิกรณให้สำเร็จแต่ในอารามนั้น ถ้าเยียวยามิได้ จะมิให้อยู่ในหมู่ในคณะแล้วอย่าให้รับบับพาชนิยะกรรม ต่อไปจะไปปลอมอยู่เข้าหมู่เข้าคณะด้วยพระสงฆ์อารามอื่นได้ ให้พระราชาคณะเจ้าอธิการบอกแก่สังฆการีธรรมการให้รู้จักตัวไว้ว่าภิกษุสามเณรรูปนี้สอนยาก ไม่ให้เข้าหมู่เข้าคณะแล้ว

อนึ่ง รูปชีอย่าให้อยู่ในอารามใกล้อารามเปนอันขาดทีเดียว แลฝ่ายฆราวาศนั้นให้มูลนายบิดามารดาตรวจตราว่ากล่าวสัตรีภาพ

อันเปนบ่าวไพร่บุตรธิดาญาติอย่าให้ไปคบสมณะสามเณรปรฏิบัติด้วยความเสน่หารักในเมถุนธรรมทำลายศีลสมณะสามเณรให้เปนปาราชิก ทำลายพระสาศนาเปนอันขาด ถ้าแลพระสงฆ์เถรเณรมีบิดามารดาญาติโยมอันเปนคณาญาติโดยแท้ มิได้เปนอาคันตุกะแต่ตัวผู้เดียวนั้นก็ให้บิดามารดาคณาญาติรวังดูแลเอาใจใส่ว่ากล่าวแก่บุตรนัดดาลูกหลานพี่น้องซึ่งบวชเปนสงฆ์สามเณรนั้นให้บริสุทธิ์อย่าให้มีมลทินในพระสาศนานั้นเปนเหตุอันใดอันหนึ่งอันมิควรแก่สิกขาบทนั้น ก็ให้เอามากล่าวโดยเหตุจงทุกประการ แลบิดามารดาญาติโยมภิกษุเถรเณรซึ่งทำผิดนั้นจึ่งจะพ้นโทษด้วย ถ้าแลบิดามารดาคณาญาติภิกษุเถรเณรที่กระทำผิดนั้นรู้เหนแล้วคิดว่าเปนลูกหลานว่านเครือของตัวกลัวจะเปนโทษชวนกันปิดบังเสียมิได้เอาเนื้อความมาว่ากล่าวให้อุลามกมลทินอยู่ในพระสาศนาเหมือนครั้งนี้หากมีผู้อื่นรู้เอามาว่ากล่าวพิจารณาสืบสวนได้เนื้อความเปนสัตยจะเอาบิดามารดาญาติพี่น้องภิกษุเถรเณรซึ่งเปนโจรอยู่ในพระสาศนานั้นเปนโทษด้วย

ถ้าแลฝ่ายพระสงฆ์สมณะทั้งปวงมิได้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้แลละเมินเสียให้มีโจรปล้นพระสาศนาขึ้นดังครั้งนี้เหนว่าหามีความกะตัญูกัตเวทีต่อพระสาศนาไม่ เปนใจความว่าสมณะสามเณรอันเปนโจรปล้นพระสาศนา จะเอาโทษแต่พระราชาคณะลงมา ทั้งถานานุกรม เจ้าอธิการ มหาเถรานุเถระ อันดับผู้ใหญ่ผู้น้อยแลสามเณรอันมิได้รวังรไวตรวจตราว่ากล่าวกันนั้นเปนโทษเสมอด้วยโทษสมคบสมณะสามเณรอันเปนบาปลามกนั้น

ฝ่ายฆราวาศทั้งปวง ถ้าแลผู้ใดมิได้ทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้ ละเมินเสียให้หญิงอันเปนบ่าวไพร่ลูกหลานพี่น้องญาติอาตมาแลเพื่อนบ้านเปนศีลเภทศีลสมณะสามเณรให้เปนปาราชิกทำลายพระสาศนาครั้งนี้ เหนว่าผู้นั้นอะกตัญูหารู้คุณพระสาศนาไม่เปนใจด้วยหญิงอุบาทว์อยาบช้า จะเอาโทษแต่มูลนายลงมาจนถึงบิดามารดาญาติพี่น้องเพื่อนบ้านใกล้กันที่ภอจะรู้เหนมิได้ห้ามปรามเอามาว่ากล่าวนั้นเปนโทษเสมอด้วยโทษสมณะคบหญิงศีลเภทอันเปนบาปอยาบช้านั้น จะได้พร้อมกันช่วยกันรักษาพระสาศนาทั้งสองฝ่ายฉนี้ พระพุทธสาศนาจึ่งจะบริสุทธิ์เปนที่ไหว้ที่บูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวงสืบไป กว่าจะถ้วน ๕๐๐๐ พระวะษา

กฎให้ไว้ ณ วันพุธ เดือนสาม แรมสิบเบ็ดค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๑ ปีรกา นักษัตรเอกศก ฯ

ข้อ ๘ กฎให้ไว้แก่พระราชาคณะ เจ้าอธิการ ถานานุกรม ในกรุง นอกกรุง แขวง จังหวัด หัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ทั้งปวงจงทั่ว ด้วยสมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาศนุปถัมภกพระพุทธสาศนาจำเริญศรีสวัสดิ์ทั้งพระบริญัติแลปฏิปติสาศนาให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมใสนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาพิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศสั่งว่า ณ วัน เดือน ๙ ขึ้น ๙ ค่ำ ปีขาน นักษัตรฉศก

เวลาพลบค่ำ มหาสินซึ่งเปนพระครูอยู่วัดนาคกลาง ปลอมเข้าไปหาอึ่งข้าหลวงในกรมสมเด็จพระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้าอภัยธิเบศร จับตัวได้รับเปนสัตยว่า มหาสินได้เสพเมถุนธรรมด้วยอึ่งถึงชำเราแต่เดือนเจ็ด ปีขาน นักษัตรฉศก มาหลายครั้งจนอึ่งมีท้องมีลูก มหาสินขาดจากสิกขาบทเปนปาราชิกลามกในพระสาศนามิได้เปนสมณะปติญาณตนว่า เปนสมณะ ปีดความชั่วไว้แล้วเข้ากระทำสังฆกรรมอุโบสถกรรมอุปสมบทกรรม เปนคู่สวดบวชพระสงฆ์ ๑๓ รูปนั้นเปนอาจิณกรรมมหันตโทษถึงอะเวจีมหานรก เพราะกระทำให้พระพุทธสาศนาเศร้าหมองเสื่อมสูญมิควรหนักหนา แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ให้พระราชาคณะ ถานานุกรม เจ้าอธิการ เอาใจใส่ตรวจดูรู้เหนว่าพระอันดับนั้นติดพันธอยู่กับหญิงโยมอุปถากผิดพุทธวจนะอยู่แล้ว ก็ว่ากล่าวให้ปริวัตออกเสียจากพระสาศนา อย่าให้เปนปาราชิกขึ้นได้ในพระสาศนา ดุจหนึ่งอ้ายสินฉนี้ แลให้ประกาศแก่พระสงฆ์อันดับทุกวัดวาอารามจงทั่ว ถ้าพระสงฆ์องค์ใดทำความชั่วลามกอยู่แล้วก็ให้ปริวัตออกเสีย อย่าให้เปนมลทินอยู่ในพระสาศนา ทรงพระกรุณาหาเอาโทษไม่

ถ้าแลพระสงฆ์องค์ใดปกปีดความชั่วไว้ ดุจหนึ่งอ้ายสินเปนมลทินอยู่ในพระสาศนาฉนี้ มีผู้ว่ากล่าวพิจารณาเปนสัตยจะเอาตัวเปนโทษถึง ๗ ชั่วโคตร แล้วจะให้ลงพระราชอาญาญาติโยม พระราชาคณะ ถานานุกรม เจ้าอธิการ พระสงฆ์อันดับซึ่งกระทำความผิดแลละเมินเสียมิรวังตรวจตรากันให้เปนลามกขึ้นในพระสาศนา แลให้พระราชาคณะ เจ้าอธิการ ถานานุกรม พระสงฆ์อันดับ

ทำตามกฎหมายรับสั่งนี้จงทุกประการ

กฎให้ไว้ ณ วันศุกร เดือนเก้า แรมสี่ค่ำ จุลศักราช ๑๑๕๘ ปีขาน นักษัตรฉศก ฯๆ

ข้อ ๑๐ กฎให้แก่เจ้าพระยาแลพระยา พระ หลวง เจ้าราชนิกุล ขุน หมื่น พัน ทนาย ฝ่ายทหาร พลเรือน มหาดเลกขอเฝ้าเจ้าต่างกรม ฝ่ายน่า ฝ่ายใน แลกรมพระราชวังบวรสฐานมงคล แลกรมพระราชวังบวรสฐานภิมุขฝ่ายหลัง แลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการหัวเมือง ๑-๒-๓-๔ ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ทั้งปวงจงทั่ว ด้วยสมเด็จบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอนันตาสัมภาราดิเรกเอกพิบูลยสุนธรราชศรัทธา เปนอัคมหาสาศนุปถัมภกพระพุทธสาศนา จำเริญศรีสวัสดิ์ทั้งพระบริญัติแลปฏิปติสาศนาให้ถาวรารุ่งเรืองไปเปนที่เลื่อมใสนมัศการบูชาแก่เทพยดามนุษยทั้งปวง เสด็จออก ณ พระที่นั่งดุสิดามหาปราสาทโดยบูรพาพิมุข พร้อมด้วยอัคมหามนตรีกระวีชาติราชปะโรหิตาโหราราชบัณฑิตยเฝ้าพระบาทบงกชมาศ สั่งว่า ทรงตั้งพระไทยด้วยพระราชศรัทธาจะทำนุบำรุงพระพุทธสาศนาให้บริบูรณไปด้วยรัศมีแก้วทั้งสาม กล่าวคือ พระพุทธรัตน พระธรรมรัตน พระสังฆรัตน ให้เปนเนื้อนาบุญอันประเสริฐแก่สัปุรุษยทายกทั้งปวงบัดนี้ พระสงฆ์อันนับเข้าในพระพุทธชิโนรสมิได้มีหิริโอตัปะคบหากันทำอุลามกเปนอะลัชชีภิกษุคือเสพสุรายาเมาน้ำตาลซ่มแลโภชนอาหารของกัดของเคี้ยวเวลาปัจฉาภัตรแลในราตรีก็มีบ้าง ลางเหล่าเอาผ้าพาดบาตรเหล็กไปขายแลกเหล้าเล่นเบี้ยเสีย มิได้ครอง

ไตรยจีวร กระทำจอมปลอมเหมือนสามเณร มิได้ปลงผมโกนหนึ่งสองโกนบ้าง เที่ยวกลางวัน กลางคืนดูโขนดูหนังดูหุ่นดูลคอนเบียดเสียดอุบาศกสีกาพูดจาตลกคนองเฮฮาอยาบช้าทารุณ ลางเหล่าเหนเด็กชายลูกข้าราชการอาณาประชาราษฎรรูปร่างหมดหน้าก็พูดจาเกลี้ยกล่อมชักชวนไปไว้แล้วกอดจูบหลับนอนเคล้าคลึงไปไหนเอาไปด้วย แต่งตัวเด็กโอ่อวดประกวดกันเรียกว่าลูกสวาศลูกสุดใจ ก็มีบ้างที่ช่วงชิงลูกสวาศเกิดความหึงษาพยาบาทจนเกิดวิวาทตีรันกันตายด้วยไม้กระบองซั่น พิจารณาได้ตัวมารับเปนสัตยได้ไม้กระบองซั่นเปนหลายอัน ลางพวกเหนสลุบกำปั่นสำเภาจีนเข้ามาก็ขึ้นเที่ยวบนสำเภาซุกซนซื้อหาของเล่นอนละวนจีนจามฝรั่งให้เดียรัดถียนิครณฐดูหมิ่นก็มีบ้าง ลางพวกก็เที่ยวซื้อผ้าแพรพรรณในพ่วงแพแลร้านแขกร้านจีนเอาไปเย็บย้อมเปนผ้าพาดผ้าจีวรสบงสใบ รัดประคต กราบพระ อังษะ กระทำเปนศรีแสดศรีชมภูนุ่งครองให้ต้องอาบัติเปนมหานิศสัคคีทุกครั้ง ลางพวกก็นุ่งแดงห่มแดง ลางพวกก็นุ่งห่มเปนแต่ศรีกร้ำกรุ่นอำปลั่ง คาดรัดประคตบ้าง ไม่คาดรัดประคตบ้าง คลุมศีษะสูบบุหรี่ดอกไม้ห้อยหูเดินกรีดกรายตามกันดุจฆราวาศ ลางจำพวกขึ้นพระพุทธบาทเดินทางคาดกระตุดโพกประเจียกถือดาบถือกระบี่ถือกฤชดุจพวกโจรถึงพระพุทธบาทแล้วคุมกันเปนพวก ๆ กลางวันเข้าถ้ำร้องลคอนลำนำหยอกสีกา กลางคืนก็คลุมศีษะตามกันตีวงร้องปรบไก่ดุจฆราวาศลางจำพวกเปนนักสวดสัปรุษทายกนิมนตสวดพระมาไลย ไม่สวดต้องตามเนื้อความพระบาฬี ร้องเปนลำนำแขกญวณจีนมอญฝรั่ง

แล้วฉันสาคูเปียกแกงบวดเมี่ยงซ่มเมี่ยงใบกล้วยอ้อยก็มีบ้าง แลซึ่งพระสงฆ์สามเณรกระทำจลาจลเปนมหาโจรปล้นพระสาศนาดังนี้ เพราะพระสงฆ์ พระราชาคณะ ถานานุกรม เจ้าอธิการละเมินเสีย มิได้ดูกำชับห้ามปราม บัดนี้ ให้พระราชาคณะ ถานานุกรม สังฆการีธรรมการ ราชบัณฑิตยพร้อมกันชำระพระสงฆ์ซึ่งเปนอะลัชชีภิกษุ พิจารณารับเปนสัตยให้พระราชทานผ้าขาวศึกออกเสียจากพระสาศนา เปนคน ๑๒๘ สักแขนเปนไพร่หลวงใช้ราชการที่หนักหวังมิให้ดูเยี่ยงอย่างกัน

แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ถ้าผู้ใดเหนพระสงฆ์กระทำอุลามกอะลัชชีภิกษุเสพสุรายาเมากินน้ำตาลซ่ม แลตลกคนองเล่นเบี้ยชนไก่กระทำให้ผิดเพศสมณะไม่ต้องด้วยพระวินัยบัญญัติ ให้ว่ากล่าวตักเตือน ถ้ามิฟังให้ไปบอกเจ้าอธิการ เจ้าคณะ

อนึ่ง ถ้าผู้ใดล้มตายห้ามอย่าให้เจ้าภาพนิมนตพระสงฆ์สวดพระมาไลย ให้นิมนตสวดแต่พระอธิธรรมแลสวดสำรวจไปตามปรกติ อย่าให้ร้องเปนลำนำแขกจีนฝรั่งญวน แลให้เจ้าภาพปรฏิบัติเปนแต่อัฐบานน้ำชา ยาเสียงอย่าให้เลี้ยง สาคูแกงบวดเมี่ยงซ่มเมี่ยงใบกล้วยอ้อยของกัดของเคี้ยวเปนอันขาด ถ้าฆราวาศที่มาช่วยจะสวดพระมาไลยก็ตามเถิด แต่อย่าให้สวดเปนลำนำตลกคนอง

ประการหนึ่ง ห้ามอย่าให้อาณาประชาราษฎรลูกค้าร้านแพแขกจีนไทยขายผ้าแพรพรรณแก่พระสงฆ์สามเณรเปนอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดมิฟังยังขืนคบหาพระสงฆ์สามเณรให้สวดพระมาไลยเล่นตลกคนอง แลขายผ้าแพรพรรณแก่พระสงฆ์แก่สามเณรดุจหนึ่งแต่หลัง

จะเอาตัวเปนโทษจงหนัก

แลให้พระสัศดีหมายบอกข้าทูลละอองธุลีพระบาท ให้กรมพระนครบาล นายอำเภอประกาศป่าวร้องอาณาประชาราฎร ลูกค้าวานิช พ่วงแพ ร้านแขกจีนไทย แลให้มหาดไทย กระลาโหม กรมท่า มีตราไปถึงหัวเมืองทั้งปวงจงทั่ว

กฎให้ไว้ ณ วันอังคาร เดือนเจ็ด แรมสิบสามค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๓ ปีรกา นักษัตรตรีศก ฯ

กฎหมายพระสงฆ์นี้ประกาศใช้ในรัชกาลที่ ๑
จากหนังสือกฎหมายเมืองไทย เล่ม ๒ หน้า ๑๔๒
พุทธศักราช ๒๔๓๙

พระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองคณะสงฆ์
ร.ศ. ๑๒๑

สมัยรัชกาลที่ ๕

พระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองคณะสงฆ์
ร.ศ. ๑๒๑
สมัยรัชกาลที่ ๕

------ o ------

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ประกาศจงทราบทั่วกันว่า

ทุกวันนี้การปกครองข้างฝ่ายพระราชอาณาจักรก็ได้ทรงพระราชดำริแก้ไขและจัดตั้งแบบแผนการปกครองให้เรียบร้อยเจริญดีขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นหลายประการแล้ว

และฝ่ายพระพุทธจักรนั้น การปกครองสังฆมณฑลย่อมเป็นการสำคัญทั้งในประโยชน์แห่งพระศาสนาและในประโยชน์ความ

เจริญของพระราชอาณาจักรด้วย ถ้าการปกครองสังฆมณฑลเป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อย พระศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองถาวร และจะชักนำประชาชนทั้งหลายให้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสโนวาท ประพฤติสัมมาปฏิบัติและร่ำเรียนวิชาคุณในสงฆสำนักยิ่งขึ้นเป็นอันมาก

มีพระราชประสงค์จะทรงทำนุบำรุงสังฆมณฑลให้เจริญคุณสมบัติมั่นคงสืบไปในพระศาสนา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้สืบไปดังนี้ว่า

หมวดที่ ๑
ว่าด้วยนามและกำหนดใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้มีนามว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทรศก ๑๒๑ [(๑)] และพระราชบัญญัตินี้จะโปรดให้ใช้ในมณฑลใด เมื่อใด จะได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาเป็นสำคัญ

มาตรา ๒ ตั้งแต่วันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ในที่ใด ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย แบบแผน ประเพณีที่ขัดขวางต่อพระราชบัญญัตินี้ มิให้ใช้ในที่นั้นสืบไป

---

(๑) พุทธศักราช ๒๔๔๕

หมวดที่ ๒
ว่าด้วยคณะใหญ่

มาตรา ๓ พระราชบัญญัตินี้ไม่เกี่ยวด้วยนิกายสงฆ์ กิจและลัทธิเฉพาะในนิกายนั้น ๆ ซึ่งเจ้าคณะหรือสังฆนายกในนิกายนั้นได้เคยมีอำนาจว่ากล่าวบังคับมาแต่ก่อนประการใด ก็ให้คงเป็นไปตามเคยทุกประการ แต่การปกครองอันเป็นสามัญทั่วไปในนิกายทั้งปวงให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ [(๒)]

มาตรา ๔ สมเด็จเจ้าคณะใหญ่ทั้ง ๔ ตำแหน่งคือ เจ้าคณะใหญ่คณะเหนือ ๑ เจ้าคณะใหญ่คณะใต้ ๑ เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติกา ๑ เจ้าคณะใหญ่คณะกลาง ๑ ทั้งพระราชาคณะเจ้าคณะรอง คณะเหนือ คณะใต้ คณะธรรมยุติกา คณะกลาง ทั้ง ๔ ตำแหน่งนั้น ยกเป็นพระมหาเถระที่ทรงปรึกษาในการพระศาสนาและการปกครองบำรุงสังฆมณฑลทั่วไป ข้อภาระธุระในพระพุทธศาสนาหรือในสังฆมณฑลซึ่งได้โปรดให้พระมหาเถระทั้งนี้ประชุมวินิจฉัยในที่มหาเถรสมาคมตั้งแต่ ๕ พระองค์ขึ้นไป คำตัดสินของมหาเถรสมาคมนั้นให้เป็นสิทธิ์ขาด ผู้ใดจะอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปอีกไม่ได้ [(๓)]

---

(๒) หมายเอาคณะธรรมยุติกา ที่เคยได้พระบรมราชานุญาตให้ปกครองกันตามลำพัง แลวัดในกรุงอันยังแยกขึ้นก้าวก่าย ในคณะนั้น ๆ ฯ การปกครองสามัญทั่วไปในนิกายทั้วปวงนั้น เช่น หน้าที่แลอำนาจเจ้าอาวาส เป็นตัวอย่าง ฯ

หมวดที่ ๓
ว่าด้วยวัด

มาตรา ๕ วัดกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้เป็น ๓ อย่าง คือ พระอารามหลวงอย่าง ๑ อารามราษฎร์อย่าง ๑ ที่สำนักสงฆ์อย่าง ๑

๑. พระอารามหลวง คือวัดที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง หรือทรงพระกรุณาโปรดให้เข้าจำนวนในบาญชี นับว่าเป็นพระอารามหลวง

---

(๓) ในเวลาตั้งพระราชบัญญัตินี้ ว่างสมเด็จพระมหาสมณะ หรือสมเด็จพระสังฆราช มีแต่เจ้าคณะใหญ่ ๔ รูป เจ้าคณะรอง ๔ รูป คณะใหญ่ทั้ง ๔ นั้นต่างมิได้ขึ้นแก่กัน เมื่อมีกิจอันจะพึงทำร่วมกัน เสนาบดีกระทรวงธรรมการ รับพระบรมราชโองการสั่ง ฯ เจ้าคณะรูปใดมีสมณศักดิ์สูง เสนาบดีก็พูดทางเจ้าคณะรูปนั้น ๆ เป็นการกในการประชุม ในครั้งนั้นข้าพเจ้าเป็นการก ฯ ในแผ่นดินปัตยุบัน โปรดให้ข้าพเจ้าเป็นผู้บัญชาการคณะสงฆ์ได้ทั่วไป การประชุมตามพระราชบัญญัตินี้ ก็ชื่อว่าเป็นอันงดชั่วคราวโดยนัย หรือกล่าวอีกโวหารหนึ่งว่ายังไม่ถึงคราวเรียกประชุมตามพระราชบัญญัติ ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้ายังบัญชาการอยู่ ข้าพเจ้าปรารถนาจะให้มหาเถรสมาคมคงมียืนอยู่ด้วยประการหนึ่ง จึงยังคงเรียกประชุม แลบัญชากิจการอันจะพึงทำเป็นการสงฆ์ในที่ประชุมนั้น ฯ เจ้าคณะใหญ่ชราโดยมาก มาได้บ้าง มาไม่ได้บ้าง เจ้าคณะรองเป็นผู้บัญชาการคณะมณฑลทั้งนั้น ว่าบ้างก็มี บางคราวไม่ครบกำหนดสงฆ์ปัญจวรรค ที่เป็นองค์ของสมาคมในพระราชบัญญัติ จึงเรียกพระราชาคณะชั้นธรรมเข้าเพิ่มด้วยนี้ประชุมโดยปกติอย่าง ๑ เรียกเจ้าคณะมณฑลหรือคณาจารย์เอกเข้าประชุมด้วยก็มี นี้เป็นประชุมพิเศษอย่าง ๑ ฯ

๒. อารามราฎร์นั้น คือวัดซึ่งได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา แต่มิได้เข้าบาญชีนับว่าเป็นวัดหลวง

๓. ที่สำนักสงฆ์นั้น คือวัดซึ่งยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

มาตรา ๖ ที่วัดและที่ขึ้นวัดนั้น จำแนกตามพระราชบัญญัตินี้เป็น ๓ อย่าง คือ ที่วัด ๑ ที่ธรณีสงฆ์ ๑ ที่กัลปนา ๑

๑. ที่วัดนั้น คือที่ซึ่งตั้งวัดจนตลอดเขตวัดนั้นเรียกว่าที่วัด

๒. ที่ธรณีสงฆ์นั้น คือที่แหงใด ๆ ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

๓. ที่กัลปนานั้น คือที่แห่งใด ๆ ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินได้ทรงพระราชอุทิศเงินอากรค่าที่แหงนั้นขึ้นวัดก็ดี หรือที่ซึ่งเจ้าของมิได้ถวายกรรมสิทธิ์อุทิศแต่ผลประโยชน์อันเกิดแต่ที่นั้นขึ้นวัดก็ดี ที่เช่นนั้นเรียกว่าที่กัลปนา

มาตรา ๗ ที่วัดก็ดี ที่ธรณีสงฆ์ก็ดี เป็นสมบัติสำหรับพระศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นอรรคสาสนูปถัมภกทรงปกครองรักษาโดยพระบรมเดชานุภาพ ผู้ใดผู้หนึ่งจะโอนกรรมสิทธิ์ที่นั้นไม่ได้ [๔]

---

(๔) ไม่ใช่ห้ามเด็ดขาดทีเดียว เคยพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้โอนได้ก็มี แปลว่าทำตามลำพังไม่ได้ ต้องขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต

มาตรา ๘ วัดใดร้างสงฆ์ไม่อาศัย (๕) ให้เจ้าพนักงานฝ่ายพระราชอาณาจักรเป็นผู้ปกครองรักษาวัดนั้น ทั้งที่ธรณีสงฆ์ซึ่งขึ้นวัดนั้นด้วย

มาตรา ๙ ผู้ใดจะสร้างวัดขึ้นใหม่ ต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อนจึงจะสร้างได้ และพระบรมราชานุญาตนั้น จะพระราชทานดังนี้ คือ.-

ข้อ ๑ ผู้ใดจะสร้างที่สำนักสงฆ์ขึ้นใหม่ในที่แห่งใด ให้ผู้นั้นมีจดหมายแจ้งความต่อนายอำเภอผู้ปกครองท้องที่แห่งนั้น ให้นายอำเภอปรึกษาด้วยเจ้าคณะแขวงนั้น ตรวจและพิเคราะห์ข้อความเหล่านี้ก่อนคือ.-

๑. ที่ดินซึ่งจะเป็นวัดนั้น ผู้ขออนุญาตมีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะยกให้ได้หรือไม่ (๖)

๒. ถ้าสร้างวัดในที่นั้น จะเป็นความขัดข้องอันใดในราชการฝ่ายพระราชอาณาจักรหรือไม่ (๗)

---

(๕) ร้างตามลำพัง หรือมีรูปเดียวหรือน้อยรูป เจ้าคณะเห็นไม่สมควรจะตั้งสั่งถอนไปเข้ากับวัดอื่นเสีย ฯ

(๖) ผู้สร้างจะยกที่ดินตำบลใดเป็นวัด ต้องเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินนั้นหรือมีกรรมสิทธิ์เพื่อจะทำได้ ฯ

(๗) ที่ขัดข้องแก่ราชการนั้น เช่นได้กะไว้ว่าจะตัดถนนหรือจะสร้างที่ทำการรัฐบาลเป็นตัวอย่าง ฯ

๓. วัดสร้างในที่นั้น จะเป็นที่ควรสงฆ์อาศัยหรือไม่ (๘)

๔. สร้างวัดขึ้นในที่นั้น จะเป็นประโยชน์แก่ประชุมชน ในท้องที่นั้นหรือไม่ (๙)

๕. วัดสร้างในที่นั้น จะเสื่อมประโยชน์แห่งพระศาสนา ด้วยประการใดบ้าง เป็นต้นว่าจะพาให้วัดที่มีอยู่แล้วรวงโรย หรือร้าง ไปหรือไม่ (๑๐)

ถ้านายอำเภอและเจ้าคณะแขวงเห็นพร้อมกันว่า ไม่มีข้อขัดข้องอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๕ ข้อนั้นแล้ว ก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เจ้าคณะแขวงมีอำนาจที่จะทำหนังสืออนุญาตให้สร้างที่สำนักสงฆ์นั้นขึ้น และให้นายอำเภอประทับตรากำกับในหนังสือนั้นด้วย และเจ้าของที่ดินนั้นจะต้องจัดการโอนโฉนดเนื้อที่วัดถวายแก่สงฆ์ตามกฎหมายก่อน จึงจะสร้างที่สำนักสงฆ์ได้

---

(๘) ที่สงฆ์ไม่ควรอาศัยนั้น เช่นอยู่ในตำบลที่ตั้งแห่งคนถือศาสนาอื่นเป็นอันมาก มีคนถือพระพุทธศาสนาน้อยไม่พอจะบำรุง อยู่ในตำบลที่มากไปด้วยโจร เช่นเป็นถิ่นของหญิงแพศยา หรือใกล้โรงสุรายาฝิ่น หรืออยู่ในตำบลอันกันดารเกินไป ฯ

(๙) ถ้าตั้งขึ้นในหมู่คนศาสนาอื่น ถือศาสนาอื่น หาเป็นประโยชน์แก่ประชุมชนในท้องที่นั้นไม่ ตั้งในหมู่คนถือพระพุทธศาสนา จึงเป็นประโยชน์ ฯ

(๑๐) ในตำบลเดียว ชาวบ้านมีกำลังพอจะบำรุงได้วัดหนึ่ง ตั้งขึ้นอีกวัดหนึ่ง ชาวบ้านแยกกันออกเป็นทายกของวัดนั้นบ้าง ของวัดนี้บ้าง วัดตั้งใหม่ ถ้าแข็งแรงชักเอาทายกมาได้มาก ก็ทำวัดเดิมรวงโรย ถ้าไม่แข็งแรงก็รวงโรยเอง เว้นไว้แต่ตั้งขึ้นในตำบลที่ห่าง ชาวบ้านไปมาไม่ถึงกัน หรือต้องไปทำบุญไกล ฯ

ข้อ ๒ ในการที่จะขอรับพระราชทานที่วิสุงคามสีมา สำหรับอารามเดิมที่ได้ก่อสร้างปฏิสังขรณ์ใหม่ก็ดี หรือจะสร้างที่สำนักสงฆ์ขึ้นเป็นอารามก็ดี ให้ผู้ขอทำจดหมายยื่นต่อผู้ว่าราชการเมืองนั้น ๆ ให้มีใบบอกเข้ามากราบบังคมทูล ฯ ถ้าในจังหวัดกรุงเทพ ฯ ก็ให้ยื่นจดหมายนั้นต่อกระทรวงธรรมการ ให้นำความกราบบังคมทูล ฯ เพื่อจะได้พระราชทานใบพระบรมราชานุญาต [(๑๑)]

ข้อ ๓ ถ้าจะสร้างอารามขึ้นใหม่ทีเดียว ต้องขออนุญาตอย่างสร้างที่สำนักสงฆ์ก่อน ต่อได้อนุญาตนั้นแล้วจึงจะขอรับพระราชทานที่วิสุงคามสีมาได้ [(๑๒)]

หมวดที่ ๔
ว่าด้วยเจ้าอาวาส

มาตรา ๑๐ วัดหนึ่งให้มีพระภิกษุเป็นเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง การเลือกสรรและตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร แม้อารามราษฎร์และที่สำนักสงฆ์แห่งใด

---

(๑๑) เดิมเจ้าวัดกับทายกผู้สร้างหรือปฏิสังขรณ์ เป็นผู้เข้าชื่อขอพระราชทานมาบัดนี้ (ศก ๒๔๕๗) จัดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะมณฑลกับเจ้าคณะเมืองจะขอเอง ฯ

(๑๒) เป็นธรรมเนียมที่ต้องรอกว่าจะเห็นว่า สำนักสงฆ์นั้นตั้งติดและเป็นหลักฐานพอ จึงขอ ฯ

ถ้าทรงพระราชดำริเห็นสมควร จะทรงเลือกสรรและตั้งเจ้าอาวาสก็ได้ (๑๓)

มาตรา ๑๑ วัดในจังหวัดกรุงเทพมหานคร วัดหลวงก็ดี วัดราษฎร์ก็ดี ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงเลือกและตั้งเจ้าอาวาส ให้เป็นหน้าที่ของพระราชาคณะผู้กำกับแขวง (๑๔) ที่วัดนั้นตั้งอยู่ ที่จะปรึกษาสงฆ์และสัปปุรุษทายกแห่งวัดนั้นเลือกสรรพระภิกษุซึ่งจะเป็นเจ้าอาวาส ถ้าและพระราชาคณะนั้นเห็นว่า พระภิกษุรูปใดสมควรจะเป็นเจ้าอาวาส ก็ให้มีอำนาจที่จะทำตราตั้งพระภิกษุรูปนั้นเป็นเจ้าอาวาสวัดนั้น และตราตั้งนั้นต้องให้ผู้บัญชาการกระทรวงธรรมการ ประทับตราเป็นสำคัญในฝ่ายพระราชอาณาจักรด้วย

มาตรา ๑๒ การเลือกสรรเจ้าอาวาสวัดในหัวเมือง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงเลือกและตั้งเองนั้น ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะแขวงที่จะปรึกษาสงฆ์ และสัปปุรุษทายกแห่งวัดนั้นเลือกสรรพระภิกษุซึ่งสมควรจะเป็นเจ้าอาวาส ถ้าปรึกษาเห็นพร้อม

---

(๑๓) ทรงตั้งเจ้าอาวาสแห่งอารามราษฎร์นั้น พึงเห็นเช่นพระราชทานสัญญาบัตรตั้งให้เป็นพระครูเจ้าอาวาส มีสมณศักดิ์ต่ำกว่าพระครูเจ้าอาวาสแห่งพระอารามหลวง ภิกษุผู้ได้รับนั้นเป็นเจ้าอาวาสอยู่แล้วแทบทั้งนั้น ฯ

(๑๔) ในรัชกาลที่ ๕ จัดคณะแขวงกรุงเทพ ฯ แล้ว เฉพาะแขวงดุสิต มาในรัชกาลปัตยุบัน ได้จัดทั่วทุกแขวง รวมเข้าในคณะกลาง พระราชาคณะกำกับแขวงในพระราชบัญญัตินี้ เป็นตัวเจ้าคณะแขวง มีตำแหน่งเสมอเจ้าคณะเมือง ถ้าไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่า ฯ

กันในพระภิกษุรูปหนึ่งรูปใดก็ดี หรือเห็นแตกต่างกันเป็นพระภิกษุหลายรูปก็ดี ให้เจ้าคณะแขวงนำความเสนอต่อเจ้าคณะเมือง ๆ เห็นว่าพระภิกษุรูปใดสมควรจะเป็นเจ้าอาวาส ก็ให้มีอำนาจที่จะทำตราตั้งพระภิกษุรูปนั้นเป็นเจ้าอาวาสวัดนั้น และตราตั้งนั้นต้องให้ผู้ว่าราชการเมืองประทับตราตำแหน่งเป็นสำคัญในฝ่ายพระราชอาณาจักรด้วย

อนึ่ง เจ้าอาวาสทั้งปวงนั้น ถ้าไม่ได้อยู่ในสมณศักดิ์ที่สูงกว่า ก็ให้มีสมณศักดิ์เป็นอธิการ (๑๕)

มาตรา ๑๓ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ คือ.–

ข้อ ๑ ที่จะทำนุบำรุงรักษาวัดนั้น ตามกำลังและความสามารถ

ข้อ ๒ ที่จะตรวจตรา อย่าให้วัดนั้นเป็นที่พำนักแอบแฝงของโจรผู้ร้าย

ข้อ ๓ ที่จะปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งอาศัยอยู่ในวัดนั้น

ข้อ ๔ ที่จะรักษาความเรียบร้อยและระงับอธิกรณ์ในหมู่บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งอาศัยอยู่ในวัดนั้น

ข้อ ๕ ที่จะเป็นธุระในการสั่งสอนพระศาสนาแกบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้เจริญในสัมมาปฏิบัติ ตามสมควรแก่อุปนิสัย

---

(๑๕) เจ้าอาวาสเป็นพระอธิการ รองแขวงที่เรียกอีกโวหารหนึ่งว่า เจ้าคณะหมวด เป็นเจ้าอธิการในบัดนี้พระอุปัชฌายะก็เป็นเจ้าอธิการเหมือนกัน ฯ

ข้อ ๖ ที่จะเป็นธุระให้กุลบุตรซึ่งอาศัยเป็นศิษย์อยู่ในวัดนั้นได้ร่ำเรียนวิชาความรู้ตามสมควร (๑๖)

ข้อ ๗ ที่จะเป็นธุระแก่สัปปุรุษและทายกผู้มาทำบุญในวัดนั้นให้บำเพ็ญกุศลโดยสะดวก (๑๗)

ข้อ ๘ ที่จะทำบัญชีบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งอาศัยในวัดนั้นและทำรายงานการวัดยื่นต่อเจ้าคณะ (๑๘)

ข้อ ๙ ถ้าพระภิกษุสามเณรในวัดนั้น ปรารถนาจะไปอยู่วัดอื่นก็ดี หรือจะไปทางไกลก็ดี เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสจะต้องให้หนังสือสุทธิเป็นใบสำคัญ (๑๙) เว้นแต่เจ้าอาวาสเห็นว่าภิกษุสามเณรรูปใดจะไปเพื่อประพฤติอนาจารในที่อื่น จะไม่ยอมให้หนังสือสุทธิก็ได้ แต่ต้องแจ้งเหตุให้พระภิกษุหรือสามเณรรูปนั้นทราบด้วย

---

(๑๖) ไม่ใช่จะต้องสอนเอง เป็นแต่ดูแลให้ได้เล่าเรียนด้วยประการใดประการหนึ่ง ฯ

(๑๗) เช่นรับนิมนต์พระให้ ช่วยจัดที่ให้ ให้ยืมสิ่งของเครื่องใช้ ย่นลงว่าช่วยเป็นสหายในการบุญของเขา ฯ

(๑๘) ผู้เป็นใหญ่เหนือตนในลำดับ กล่าวคือรองแขวง ถ้าเจ้าคณะแขวงจัดทำเองส่งเจ้าคณะแขวงทีเดียวก็ได้ ฯ

(๑๙) ในหนังสือสุทธินั้น สำหรับพระภิกษุ มีข้อสำคัญจะพึงแสดง คือ เป็นผู้มีสังวาสเสมอด้วยสงฆ์ในวัดที่ไปจาก กล่าวคือได้ร่วมอุโบสถ ปวารณา สังฆกรรมอยู่ด้วยกัน นอกจากนี้บอกชื่อภิกษุ ชื่อวัดที่ไปจาก ชื่อวัดที่จะไปอยู่ หรือตำบลที่จะไป ธุระเป็นเหตุไป ยิ่งบอกให้รู้ว่า อุปสมบทที่ไหน ใครเป็นอุปัชฌายะ ใครเป็นกรรมวาจาจารย์ ยิ่งดี สำหรับสามเณร ไม่มีข้อว่าด้วยสังวาส เป็นแต่บอกให้รู้ว่าเป็นสามเณรโดยปกติก็พอ ฯ

มาตรา ๑๔ เป็นหน้าที่ของบรรพชิตและคฤหัสถ์บรรดาซึ่งอาศัยอยู่ในวัดนั้นจะต้องช่วยเจ้าอาวาสในการทั้งปวงอันเป็นภาระของเจ้าอาวาส

มาตรา ๑๕ บรรดาพระภิกษุสามเณร ต้องมีสังกัดอยู่ในบัญชีวัดใดวัดหนึ่งทุกรูป

มาตรา ๑๖ คฤหัสถ์ซึ่งอาศัยอยู่ในวัด ย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อพระราชกำหนดกฎหมาย [๒๐] เหมือนพลเมืองทั้งปวง

มาตรา ๑๗ เจ้าอาวาสมีอำนาจเหล่านี้ คือ.-

ข้อ ๑ มีอำนาจที่จะบังคับว่ากล่าวบรรดาบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งอยู่ในวัดนั้น

ข้อ ๒ อธิกรณ์เกิดขึ้นในวัดใด ถ้าเป็นความตามลำพังพระวินัย เจ้าอาวาสวัดนั้นมีอำนาจที่จะพิพากษาได้ ถ้าเป็นความแพ่ง แม้คู่ความทั้งสองฝ่ายยอมให้เจ้าอาวาสเปรียบเทียบก็เปรียบเทียบได้

---

(๒๐) เช่นถูกเรียกเข้ารับราชการ ต้องเสียเงินค่าราชการ ถูกเรียกเป็นพยานต้องไปเบิกความที่ศาลเป็นตัวอย่าง ไม่ได้รับยกเว้นดุจภิกษุ ฯ

ข้อ ๓ บรรพชิตก็ดี คฤหัสถ์ก็ดี ถ้ามิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาส จะเข้าไปบวชหรือไปอยู่วัดนั้นไม่ได้ (๒๑)

ข้อ ๔ บรรพชิตก็ดี คฤหัสถ์ก็ดี ที่อยู่ในวัดนั้น ถ้าไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ๆ จะไม่ให้อยู่ในวัดนั้นก็ได้ (๒๒)

ข้อ ๕ ถ้าเจ้าอาวาสบังคับการอันชอบด้วยพระวินัยบัญญัติหรือพระราชบัญญัติ และพระภิกษุสามเณรในวัดนั้นไม่กระทำตามก็ดี หรือฝ่าฝืนคำสั่งหมิ่นประมาทเจ้าอาวาสก็ดี เจ้าอาวาสมีอำนาจที่จะกระทำทัณฑกรรม (๒๓) แก่พระภิกษุสามเณรผู้มีความผิดนั้นได้

ข้อ ๖ ถ้าเจ้าอาวาสกระทำการตามหน้าที่โดยชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าและคฤหัสถ์ผู้ใดขัดขืนหรือลบล้างอำนาจหรือหมิ่นประมาทเจ้าอาวาส ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับครั้งหนึ่ง เป็นเงินไม่เกิน ๒๐ บาท หรือจำขังเดือนหนึ่งหรือทั้งปรับและจำด้วยทั้ง ๒ สถาน (๒๔)

---

(๒๑) คำว่า เข้าไปบวช หมายความว่า เป็นคฤหัสถ์เข้าไปบวชแล้วอยู่ในวัดนั้น ฯ คำว่าไปอยู่ในวัดนั้น หมายความว่า บวชในที่อื่น เป็นภิกษุหรือเป็นสามเณรเข้าไปอยู่เป็นเจ้าถิ่น ฯ แต่คำในพระราชบัญญัติว่ากว้าง แม้จะขออาศัยสีมาวัดนั้นอุปสมบทแล้วจะพาไปอยู่ที่อื่น หรือภิกษุเป็นอาคันตุกะมาจะขออาศัยอยู่ชั่วกาลก็อยู่ในฐานะจะต้องได้รับอนุญาตก่อนเหมือนกัน ฯ

(๒๒) หมายเอาคำสั่งเนื่องด้วยการปกครอง ฯ

(๒๓) ทัณฑกรรมนี้ หมายความว่า ลงโทษใช้ให้ทำการ เช่นใช้ให้ตักน้ำขนทรายกวาด หรือกักตัวไว้แต่ไม่ได้จำ ไม่ได้ขัง เป็นตัวอย่าง ไม่ใช่ลงอาชญามีเฆี่ยนแลมัดเป็นต้น ฯ

(๒๔) นี้เป็นธุระของฝ่ายอาณาจักร หาใช่หน้าที่ของเจ้าอาวาสไม่ ฯ

มาตรา ๑๘ ผู้ใดจะอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าอาวาส ถ้าวัดในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้อุทธรณ์ต่อพระราชาคณะผู้กำกับแขวง ถ้าวัดในหัวเมือง ให้อุทธรณ์ต่อเจ้าคณะแขวง

มาตรา ๑๙ วัดใดจำนวนสงฆ์มากก็ดี หรือเจ้าอาวาสวัดใดไม่สามารถจะกระทำการตามหน้าที่ได้ทุกอย่าง ด้วยความชราทุพพลภาพเป็นต้นก็ดี ในจังหวัดในกรุงเทพมหานคร เมื่อพระราชาคณะผู้กำกับแขวงเห็นสมควรจะตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นรองเจ้าอาวาสสำหรับรับภาระทั้งปวงหรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่งช่วยเจ้าอาวาส ก็ตั้งรองเจ้าอาวาสได้ รองเจ้าอาวาสจะมีอำนาจได้เท่าที่พระราชาคณะซึ่งกำกับแขวงได้มอบนั้น แต่จะมีอำนาจเกินเจ้าอาวาสหรือกระทำการฝ่าฝืนอนุมัติของเจ้าอาวาสไม่ได้ ส่วนวัดในหัวเมืองก็ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าคณะเมือง จะตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้เหมือนเช่นนั้น[(๒๕)] รองเจ้าอาวาสนี้ถ้าไม่ได้อยู่ในสมณศักดิ์ที่สูงกว่า ให้มีสมณศักดิ์เป็นรองอธิการ

หมวดที่ ๕
ว่าด้วยคณะแขวง

มาตรา ๒๐ ในท้องที่อำเภอหนึ่ง ให้กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นแขวงหนึ่ง ในจังหวัดกรุงเทพมหานครจะโปรดให้พระราชา

---

(๒๕) ตำแหน่งรองเจ้าอาวาสนี้ ไม่จำเป็นจะตั้งทุกวัด ฯ

คณะเป็นผู้กำกับคณะแขวงละรูป ส่วนท้องที่ในหัวเมืองนอกจังหวัดกรุงเทพมหานครนั้น แขวงหนึ่งให้มีเจ้าคณะแขวงรูปหนึ่ง แต่ถ้าแขวงใดมีวัดน้อยจะรวมหลายแขวงไว้ในหน้าที่เจ้าคณะแขวงใดแขวงหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ แล้วแต่เจ้าคณะมณฑลจะเห็นสมควร

มาตรา ๒๑ พระราชาคณะผู้กำกับแขวงในจังหวัดกรุงเทพมหานครนี้ จะโปรดให้พระราชาคณะรูปใดเป็นผู้กำกับคณะแขวงใด แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร

ส่วนการเลือกตั้งเจ้าคณะแขวงในหัวเมืองนั้น เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะเมืองจะเลือกสรรเจ้าอาวาสวัดซึ่งอยู่ในแขวงนั้น เสนอต่อเจ้าคณะมณฑล แล้วแต่เจ้าคณะมณฑลจะเห็นสมควรและให้เจ้าคณะมณฑลมีอำนาจที่จะทำตราตั้งเจ้าคณะแขวง และตราตั้งนั้นต้องให้ข้าหลวงใหญ่ [(๒๖)] ซึ่งสำเร็จราชการมณฑลประทับตรากำกับเป็นสำคัญข้างฝ่ายพระราชอาณาจักรด้วย อนึ่ง เจ้าคณะแขวงนี้ ถ้าไม่ได้อยู่ในสมณศักดิ์ที่สูงกว่า ให้มีสมณศักดิ์เป็นพระครูถ้าทรงพระราชดำริเห็นสมควร จะทรงเลือกสรรหรือจะพระราชทานสัญญาบัตรราชทินนาม ตั้งเจ้าคณะแขวงให้มีสมณศักดิ์ยิ่งขึ้นไปก็ได้ [(๒๗)]

---

(๒๖) ในบัดนี้ (๒๔๕๗) เรียกสมุหเทศาภิบาล ฯ

(๒๗) มีธรรมเนียมว่า ในชั้นต้น เจ้าคณะมณฑลตั้งก่อน ต่อทำการมานานโดยเรียบร้อย หรือมีความชอบจึงพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระครูมีชื่อ ฯ

มาตรา ๒๒ บรรดาวัดในกรุงเทพมหานครอยู่ในแขวงใด ให้ขึ้นอยู่ในพระราชาคณะผู้กำกับแขวงนั้น ส่วนวัดในหัวเมืองวัดใดอยู่ในแขวงใดก็ให้ขึ้นอยู่ในเจ้าคณะแขวงนั้น เว้นแต่วัดทั้งในกรุงเทพมหานครและในหัวเมืองที่โปรดให้ขึ้นอยู่เฉพาะคณะหรือเฉพาะพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นสมควร (๒๘)

มาตรา ๒๓ ให้พระราชาคณะผู้กำกับแขวงในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมตำแหน่งพระสังฆรักษ์ได้อีกรูปหนึ่ง เว้นแต่ถ้าพระราชาคณะรูปนั้นมีฐานานุศักดิ์ควรตั้งฐานานุกรมเกิน ๓ รูปอยู่แล้ว ก็ไม่ต้องตั้ง

มาตรา ๒๔ พระราชาคณะผู้กำกับแขวงมีหน้าที่ดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะตรวจตราอำนวยการวัดและการสงฆ์ (๒๙) บรรดาซึ่งอยู่ในปกครองให้เรียบร้อย เป็นไปตามพระวินัยบัญญัติและพระราชบัญญัตินี้

---

(๒๘) วันที่ ๑ ขึ้นเฉพาะคณะนั้น เช่นวัดธรรมยุติกา ไม่ว่าอยู่ในกรุงหรือในหัวเมือง ขึ้นเฉพาะคณะธรรมยุติกนิกาย แม้วัดในกรุงเทพ ฯ ที่ขึ้นก้าวก่าย ในคณะเหนือบ้าง ในคณะใต้บ้าง ในคณะกลางบ้าง ในเวลานั้นก็นับเข้าในมาตรานี้ ฯ วัดที่ขึ้นเฉพาะพระราชาคณะนั้น เช่นโปรดให้พระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งผู้อยู่ต่างจังหวัดเป็นผู้กำกับวัดใดวัดหนึ่งเฉพาะวัดหรือน้อยวัดไม่ถึงจัดเป็นหมวด ฯ

(๒๙) "การวัด" เนื่องด้วยปกครองถิ่น เช่น รักษาความสะอาด ดูแลปฏิสังขรณ์ ปกครองคน "การสงฆ์" เนื่องด้วยปกครองภิกษุสามเณร เช่นรับคนเข้าบวช ให้โอวาทสั่งสอน จัดภิกษุเป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์ เป็นต้นว่า เป็นผู้แจกภัตตาหาร หรือเป็นผู้จัดเสนาสนะ ฯ

ข้อ ๒ ที่จะเลือกและตั้งรองเจ้าคณะแขวง [๓๐] เจ้าอาวาส และรองเจ้าอาวาส อันมีอำนาจเลือกตั้งได้ตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๓ ที่จะตรวจตราทำนุบำรุงการสั่งสอนพระศาสนา และการศึกษาในวัดซึ่งอยู่ในความปกครอง

ข้อ ๔ ที่จะไปดูแลตรวจตราการตามวัดขึ้นในแขวงนั้น เป็นครั้งเป็นคราวตามสมควร

ข้อ ๕ ที่จะช่วยระงับอธิกรณ์แก้ไขความขัดข้องของเจ้าอาวาสและวินิจฉัยข้ออุทธรณ์เจ้าอาวาส

มาตรา ๒๕ พระราชาคณะผู้กำกับแขวงในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีอำนาจดังนี้ คือ.–

ข้อ ๑ รองเจ้าคณะแขวงก็ดี เจ้าอาวาสก็ดี รองเจ้าอาวาสก็ดี ที่พระราชาคณะนั้นตั้งได้ตามพระราชบัญญัตินี้ แม้ไม่สมควรจะอยู่ในตำแหน่งต่อไป เพราะความประพฤติก็ดี เพราะไม่สามารถก็ดี พระราชาคณะผู้กำกับแขวงมีอำนาจที่จะเอาออกจากตำแหน่งได้

ข้อ ๒ มีอำนาจที่จะตัดสินข้ออุทธรณ์หรือการเกี่ยงแย่งในคำสั่งและคำวินิจฉัยของเจ้าอาวาสวัดขึ้นในแขวงนั้น

---

(๓๐) ในกรุงเทพ ฯ เรียกเจ้าคณะหมวด ฯ

ข้อ ๓ มีอำนาจที่จะบังคับว่ากล่าวพระภิกษุสามเณรในวัดซึ่งขึ้นอยู่ในแขวงนั้น ในกิจอันชอบด้วยพระวินัยบัญญัติ และพระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๖ พระครูเจ้าคณะแขวงหัวเมือง มีหน้าที่ดังนี้ คือ.–

ข้อ ๑ ที่จะตรวจตราอำนวยการวัดและการสงฆ์บรรดาที่อยู่ในปกครองให้เรียบร้อย เป็นไปตามพระวินัยบัญญัติและพระราชบัญญัติ

ข้อ ๒ ที่จะเลือกเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสตามความในพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๓ ที่จะตรวจตราทำนุบำรุงการสั่งสอนพระศาสนาและการศึกษาในวัดซึ่งอยู่ในปกครอง

ข้อ ๔ ที่จะไปดูแลตรวจตราตามวัดขึ้นในแขวงนั้น เป็นครั้งเป็นคราวตามสมควร

ข้อ ๕ ที่จะช่วยแก้ไขความขัดข้องของเจ้าอาวาส และวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งของเจ้าอาวาส

ข้อ ๖ ถ้าเกิดเหตุหรืออธิกรณ์อย่างใดในการวัดหรือการสงฆ์ในแขวงนั้นอันเหลือกำลังที่จะระงับได้ ก็ให้รีบนำความเสนอต่อเจ้าคณะเมือง

มาตรา ๒๗ เจ้าคณะแขวง มีอำนาจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ มีอำนาจที่จะตัดสินข้ออุทธรณ์ หรือการเกี่ยงแย่งในคำสั่งและคำวินิจฉัยของเจ้าอาวาสวัดขึ้นในแขวงนั้น

ข้อ ๒ มีอำนาจที่จะบังคับว่ากล่าวพระภิกษุสามเณรตลอดท้องที่แขวงนั้นในกิจอันชอบด้วยพระวินัยบัญญัติ และพระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๘ เจ้าคณะแขวงมีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมผู้ช่วยการคณะได้ ๒ รูป คือ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ ถ้าเจ้าคณะแขวงนั้น ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระครูราชทินนาม ตั้งพระปลัดได้อีกรูป ๑

มาตรา ๒๙ แขวงใดในจังหวัดกรุงเทพฯ ก็ดี ในหัวเมืองก็ดี มีวัดมาก พระราชาคณะผู้กำกับแขวงในจังหวัดกรุงเทพฯ หรือเจ้าคณะเมืองนั้น เห็นสมควรจะมีผู้ช่วยตรวจตราการอยู่ประจำท้องที่แขวง จะตั้งเจ้าอาวาสวัดใดวัดหนึ่งในแขวงนั้น ให้เป็นรองเจ้าคณะแขวงกำกับตรวจตราการวัดในตำบลหนึ่งหรือหลายตำบลก็ได้ และในแขวงหนึ่งจะมีรองเจ้าคณะแขวงกี่รูปก็ได้ตามสมควร แต่รองเจ้าคณะแขวงรูปหนึ่ง ต้องมีจำนวนวัดอยู่ในหมวดนั้นไม่น้อยกว่า ๕ วัด จึงควรตั้ง (๓๑) และรองเจ้าคณะแขวงมีหน้าที่ฟังคำสั่งและเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะแขวง อนึ่ง รองเจ้าคณะแขวงนั้นถ้าไม่ได้อยู่ในสมณศักดิ์ที่สูงกว่า ให้มีสมณศักดิ์เป็นเจ้าอธิการ

---

(๓๑) นี้เป็นแต่กำหนดโดยประมาณ ควรถือเอาย่านเป็นสำคัญ เช่นในย่านหนึ่งมีวัดเพียง ๓ หรือ ๔ วัด ก็ควรจัดเป็นหมวดได้ แต่เป็นหมวดที่ไม่เต็มจำนวน เจ้าหมวดควรเป็นผู้รั้ง ถ้ามีแต่ ๒ วัด ควรให้วัดหนึ่งขึ้นอีกวัดหนึ่ง ถ้าในย่านเดียวกันมี ๘ วัด จะแบ่งจัดหมวดหนึ่ง ๕ วัด อีกหมวดหนึ่ง ๓ วัด ดังนี้ไม่ได้ ต้องรวมเป็นหมวดเดียว ฯ

หมวดที่ ๖
ว่าด้วยคณะเมือง

มาตรา ๓๐ หัวเมืองหนึ่งให้มีพระราชาคณะหรือพระครูเป็นเจ้าคณะเมืองรูป ๑ การเลือกสรรและตั้งตำแหน่งเจ้าคณะเมืองนี้ แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร [(๓๒)]

มาตรา ๓๑ เจ้าคณะเมืองมีหน้าที่ดังนี้ คือ.–

ข้อ ๑ ที่จะตรวจตราอำนวยการวัดและการสงฆ์บรรดาอยู่ในเขตเมืองนั้นให้เรียบร้อย เป็นไปตามพระวินัยบัญญัติและพระราชบัญญัติ

ข้อ ๒ ที่จะตั้งรองเจ้าคณะแขวง เจ้าอาวาส และรองเจ้าอาวาส วัดในเขตเมืองนั้น ซึ่งมีอำนาจตั้งได้ตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๓ ที่จะตรวจตราทำนุบำรุงการสั่งสอนพระศาสนาและการศึกษาในบรรดาวัดในเขตเมืองนั้น

ข้อ ๔ ที่จะช่วยแก้ไขความขัดข้องของเจ้าคณะแขวง และระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งและคำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงในเมืองนั้น

ข้อ ๕ ที่จะเลือกเจ้าอาวาสซึ่งสมควรเป็นเจ้าคณะแขวงเสนอต่อเจ้าคณะมณฑล

---

(๓๒) คือเป็นตำแหน่งที่ทรงตั้ง ฯ

มาตรา ๓๒ เจ้าคณะเมืองมีอำนาจดังนี้ คือ.–

ข้อ ๑ มีอำนาจที่จะบังคับบัญชาว่ากล่าวสังฆมณฑลตลอดเมืองนั้น ในกิจอันชอบด้วยพระวินัยบัญญัติ และพระราชบัญญัติ

ข้อ ๒ รองเจ้าคณะแขวงก็ดี เจ้าอาวาสก็ดี รองเจ้าอาวาสก็ดี ซึ่งเจ้าคณะเมืองได้ตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าไม่สมควรจะคงอยู่ในตำแหน่งต่อไป เพราะความประพฤติก็ดี หรือเพราะขาดความสามารถก็ดี เจ้าคณะเมืองมีอำนาจที่จะเอาออกจากตำแหน่งได้

ข้อ ๓ มีอำนาจที่จะตัดสินข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวง

มาตรา ๓๓ เจ้าคณะเมืองมีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๕ รูป คือ พระปลัด ๑ พระวินัยธร ๑ พระวินัยธรรม ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ สำหรับช่วยในการคณะ

มาตรา ๓๔ หัวเมืองใดมีกิจภาระมาก จะทรงพระกรุณาโปรดตั้งพระครูเจ้าคณะรองเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะเมืองรูป ๑ หรือหลายรูป ตามแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร

หมวดที่ ๗
ว่าด้วยคณะมณฑล

มาตรา ๓๕ หัวเมืองมณฑล ๑ จะทรงพระกรุณาโปรดให้มีพระราชาคณะผู้ใหญ่เป็นเจ้าคณะมณฑลรูป ๑ พระราชาคณะรูปใดควรจะเป็นเจ้าคณะมณฑลไหนนั้น แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร

มาตรา ๓๖ ถ้ามณฑลใดมีกิจภาระมาก จะทรงพระกรุณาโปรดให้มีพระราชาคณะเป็นเจ้าคณะรองผู้ช่วยภาระมณฑลนั้นอีกรูป ๑ หรือหลายรูป ทั้งนี้แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร

มาตรา ๓๗ เจ้าคณะมณฑลมีหน้าที่ดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะรับพระบรมราชานุมัติไปจัดการทำนุบำรุงพระศาสนาและบำรุงการศึกษาตามวัดในมณฑลนั้น ให้เจริญรุ่งเรืองตามพระราชประสงค์

ข้อ ๒ ที่จะออกไปตรวจตราการคณะสงฆ์ และการศึกษาในมณฑลนั้น ๆ บ้างเป็นครั้งคราว (๓๓)

ข้อ ๓ ที่จะตั้งพระครูเจ้าคณะแขวงตามหัวเมืองในมณฑลนั้น บรรดาซึ่งมิได้รับพระราชทานสัญญาบัตร

ข้อ ๔ ที่จะช่วยแก้ไขความขัดข้องของเจ้าคณะเมืองในมณฑลนั้น

มาตรา ๓๘ เจ้าคณะมณฑลมีอำนาจดังนี้ คือ

ข้อ ๑ มีอำนาจที่จะบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรทั่วทั้งมณฑลนั้น ในกิจอันชอบด้วยพระวินัยบัญญัติและพระราชบัญญัติ

ข้อ ๒ ที่จะมอบอำนาจให้เจ้าคณะรองออกไปตรวจจัดการในมณฑลได้ ตามเห็นสมควร จะให้มีอำนาจเท่าใด แต่มิให้เกินแก่อำนาจและฝ่าฝืนอนุมัติของเจ้าคณะมณฑล

---

(๓๓) ในครั้งนั้น เจ้าคณะมณฑลอยู่ในกรุงเทพฯ แทบทั้งนั้น พระราชบัญญัติจึงเรียงไปตามนั้น ฯ

ข้อ ๓ ผู้มีตำแหน่งสมณศักดิ์ชั้นใด ๆ ในมณฑลนั้น นอกจากที่จะได้รับพระราชทานสัญญาบัตรแล้ว ถ้าไม่สมควรจะอยู่ในตำแหน่ง เพราะความประพฤติก็ดี เพราะขาดความสามารถก็ดี เจ้าคณะมณฑลมีอำนาจที่จะเอาออกจากตำแหน่งได้

ข้อ ๔ เจ้าคณะมณฑลมีอำนาจที่จะตัดสินข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะเมือง

มาตรา ๓๙ เจ้าคณะมณฑลมีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๖ รูป คือ พระครูปลัด ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูวินัยธรรม ๑ พระสังฆรักษ์ ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑ แต่ถ้าในฐานานุศักดิ์เดิมมีตำแหน่งใดแล้ว ไม่ต้องตั้งตำแหน่งนั้น

หมวดที่ ๘
ว่าด้วยอำนาจ

มาตรา ๔๐ เป็นหน้าที่ของเจ้ากระทรวงธรรมการ และเจ้าพนักงานผู้ปกครองท้องที่ จะช่วยอุดหนุนเจ้าคณะให้ได้กำลังและอำนาจพอที่จะจัดการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๑ พระภิกษุสามเณร ต้องฟังบังคับบัญชาเจ้าคณะซึ่งตนอยู่ในความปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าไม่ฟังบังคับบัญชาหรือหมิ่นละเมิดต่ออำนาจเจ้าคณะมีความผิด เจ้าคณะมีอำนาจที่จะทำทัณฑกรรมได้

มาตรา ๔๒ ถ้าเจ้าคณะกระทำการตามหน้าที่ในพระ

ราชบัญญัติ และคฤหัสถ์ ผู้ใดลบล้างขัดขืนต่ออำนาจเจ้าคณะ ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษฐานขัดอำนาจเจ้าพนักงาน

มาตรา ๔๓ คดีที่จำเลยเป็นเจ้าอาวาสก็ดี หรือเป็นคดีอุทธรณ์คำตัดสินหรือคำสั่งของเจ้าอาวาสก็ดี หรือจำเลยเป็นรองเจ้าคณะแขวง หรือเป็นฐานานุกรมของเจ้าคณะแขวงก็ดี หรืออุทธรณ์คำสั่งรองเจ้าคณะแขวง หรือฐานานุกรมเจ้าคณะแขวงก็ดี ถ้าข้อวินิจฉัยคดีนั้นอยู่ในลำพังพระวินัยบัญญัติ หรือในการบังคับบัญชาตามพระราชบัญญัตินี้ คดีเกิดขึ้นในแขวงใด ให้เจ้าคณะแขวงนั้นมีอำนาจที่จะตัดสินคดีนั้นได้

คดีเช่นนั้น ถ้าจำเลยหรือผู้ต้องอุทธรณ์เป็นเจ้าคณะแขวง หรือรองเจ้าคณะเมือง หรือฐานานุกรมเจ้าคณะหัวเมืองใด ให้เจ้าคณะเมืองนั้นมีอำนาจที่จะตัดสินได้ ถ้าจำเลยหรือผู้ต้องอุทธรณ์เป็นเจ้าคณะเมือง หรือรองเจ้าคณะมณฑล หรือฐานานุกรมของเจ้าคณะมณฑลของรองเจ้าคณะมณฑลใด ให้เจ้าคณะมณฑลนั้นมีอำนาจตัดสินได้ ถ้าจำเลยหรือผู้ต้องอุทธรณ์เป็นเจ้าคณะมณฑล หรือเป็นพระราชาคณะผู้กำกับแขวง ให้โจทก์หรือผู้อุทธรณ์ทำฎีกายื่นต่อกระทรวงธรรมการ ให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา[๓๔]

---

(๓๔) เมื่อทรงสถาปนาสมเด็จพระมหาสมณะขึ้นแล้ว เปลี่ยนเป็นถวายสมเด็จพระมหาสมณะก่อน แต่สมเด็จพระมหาสมณะทรงวินิจฉัยในมหาเถรสมาคมแล้ว ก็เป็นเด็ดขาดเหมือนกัน ตามพระราชบัญญัตินี้ ฯ

มาตรา ๔๔ พระราชาคณะหรือสังฆนายก ซึ่งโปรดให้ปกครองคณะพิเศษ นอกจากที่ได้กล่าวมาในพระราชบัญญัตินี้ เช่น พระราชาคณะซึ่งได้ว่ากล่าววัดในจังหวัดกรุงเทพ ฯ หลายวัด(๓๕) แต่มิได้กำกับเป็นแขวงเป็นต้นก็ดี มีอำนาจและหน้าที่ในการปกครองวัดขึ้น เหมือนพระราชาคณะผู้กำกับแขวงฉะนั้น

มาตรา ๔๕ ให้เป็นหน้าที่เสนาบดีกระทรวงธรรมการที่จะรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๖ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๑ เป็นวันที่ ๑๒๒๗๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

---

(๓๕) หมายความอย่างเดียวกับหมายเหตุที่ ๒๘ ฯ

บันทึก (*)
เรื่องพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ ๑๒๑

"ภิกษุสงฆ์ แม้มีพระวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัวอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว ก็ยังจะต้องอยู่ในใต้อำนาจแห่งกฎหมายฝ่ายอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะหรือเพื่อคนทั่วไปและยังควรอนุวัตจารีตของบ้านเมือง อันไม่ขัดต่อกฎหมายสองประเภทนั้นอีก

สรุปความ ภิกษุสงฆ์มีกฎหมาย อันจะพึงฟังอยู่ ๓ ประเภท คือ กฎหมายแผ่นดิน ๑ พระวินัย ๑ จารีต ๑

พระราชบัญญัตินี้ เป็นกฎหมายแผ่นดิน จึงสมควรจะรู้จะเข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้อง"

บทความข้างต้นนี้ เป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งได้ทรงนิพนธ์ไว้ในตอนท้ายแห่งแถลงการณ์คณะสงฆ์ ก่อนหน้าพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๕๗

อนึ่ง บทความเชิงอรรถใต้มาตราต่าง ๆ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ ข้างท้ายบันทึกนี้ ก็เป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เช่นเดียวกัน

---

*(*จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๔๕๗ หน้า ๓๖)*

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พุทธศักราช ๒๔๘๔

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พุทธศักราช ๒๔๘๔

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ประกาศลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตย์ทิพอาภา

พลเอก พิชเยนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔

เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

----- ๐ -----

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

บททั่วไป

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๖ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก และทรงบัญชาการคณะสงฆ์โดยบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗ สมเด็จพระสังฆราชทรงบัญญัติสังฆาณัติโดยคำแนะนำของสังฆสภา

มาตรา ๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงบริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรี

มาตรา ๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธร

มาตรา ๑๐ ถ้าไม่มีสมเด็จพระสังฆราช หรือสมเด็จพระสังฆราชไม่ทรงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วคราว ให้สังฆนายกหรือสังฆมนตรีซึ่งรักษาการแทน ทำหน้าที่บัญชาการคณะสงฆ์แทนสมเด็จพระสังฆราช

หมวด ๒
สังฆสภา

มาตรา ๑๑ สังฆสภาประกอบด้วยสมาชิก มีจำนวนรวมกันไม่เกินสี่สิบห้ารูป คือ

(๑) พระเถระชั้นธรรมขึ้นไป

(๒) พระคณาจารย์เอก

(๓) พระเปรียญเอก

แต่ทั้งนี้ ถ้ามีจำนวนเกินกว่าที่กำหนด ให้เป็นสมาชิกตามลำดับ (๑) (๒) (๓) และตามลำดับอาวุโส

มาตรา ๑๒ ทุกคราวสมัยประชุมสามัญ สมเด็จพระสังฆราชทรงตั้งสมาชิกในสังฆสภาตามมติของสังฆสภา ให้เป็นประธานสภาหนึ่งรูป เป็นรองประธานหนึ่งรูป หรือหลายรูปก็ได้

ในการตั้งประธานและรองประธานสังฆสภา ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการลงนามรับสนอง

มาตรา ๑๓ ประธานสังฆสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาให้เป็นไปตามข้อบังคับ รองประธานมีหน้าที่กระทำกิจการแทนประธาน ในเมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในขณะที่ยังมิได้ตั้งประธานและรองประธาน หรือในเมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานการประชุมในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๔ ในการประชุมสังฆสภาทุกคราว ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

ในการประชุมสังฆสภาทุกคราว ถ้าไม่มีข้อขัดข้องทางพระวินัย นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทนจะเข้าฟังการประชุมด้วยก็ได้ และจะเสนอคำชี้แจงอย่างใดในที่ประชุมนั้นก็ได้

มาตรา ๑๕ สมาชิกภาพแห่งสังฆสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงมรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) สังฆสภาวินิจฉัยให้ออกโดยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของสมาชิกที่มาประชุม

มาตรา ๑๖ ญัตติที่จะรับเข้าปรึกษาในที่ประชุมสังฆสภานั้น จะเสนอได้สามทาง คือทางคณะสังฆมนตรีหนึ่ง ทางกระทรวงศึกษาธิการหนึ่ง และทางสมาชิกสังฆสภาหนึ่ง แต่ญัตติที่เสนอทางสมาชิกสังฆสภานั้นต้องให้สังฆนายกรับรอง

มาตรา ๑๗ การลงมติข้อปรึกษานั้น ถ้ามิได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้หรือในพระธรรมวินัย ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

สมาชิกรูปหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิชี้ขาดให้เป็นไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือจะให้ระงับเรื่องนั้นไว้ก็ได้

แต่การตีความพระธรรมวินัย ถ้ามีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยให้เคร่งครัดโดยไม่ต้องลงมติ

มาตรา ๑๘ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาจะกำหนด สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งให้มีกำหนดเวลาไม่เกินสามสิบวัน แต่สมเด็จพระสังฆราช จะโปรดให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

วันเริ่มสมัยประชุมครั้งแรก ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๑๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงเรียกประชุมสังฆสภาตามสมัยประชุมและทรงเปิดปิดประชุม

การเปิดปิดประชุม สมเด็จพระสังฆราชจะเสด็จมาทรงทำหรือจะโปรดให้สังฆนายกทำแทนก็ได้

มาตรา ๒๐ เมื่อเป็นการจำเป็น สมเด็จพระสังฆราชจะทรงเรียกประชุมวิสามัญสังฆสภาก็ได้

อนึ่ง สมเด็จพระสังฆราชจะทรงเรียกประชุมวิสามัญสังฆสภา เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการร้องขอ

ในการนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการลงนามรับสนอง

มาตรา ๒๑ สังฆาณัติย่อมบัญญัติได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดวิธีการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

(๒) กิจการที่มีบทกฎหมายกำหนดว่าให้ทำเป็นสังฆาณัติ

มาตรา ๒๒ สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กฎกระทรวง ข้อบังคับ และระเบียบ ต้องไม่ขัดกับพระธรรมวินัย

สังฆาณัติ จะบัญญัติความผิดและกำหนดทัณฑกรรมแก่บรรพชิตผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระวินัยและสังฆาณัติไว้ให้เป็นโสดหนึ่งต่างหากจากโทษตามพระวินัยก็ได้

มาตรา ๒๓ ทัณฑกรรมที่จะบัญญัติไว้ในสังฆาณัติ เกี่ยว

ด้วยการปฏิบัติล่วงละเมิดพระวินัยและสังฆาณัตินั้น ให้กำหนดได้เจ็ดสถาน ดังนี้

(๑) ให้สึกและห้ามอุปสมบท
(๒) ให้สึก
(๓) ให้ปัพพาชนียกรรม
(๔) ให้พ้นหรือเวนคืนตำแหน่งหน้าที่
(๕) ให้กักบริเวณ
(๖) ให้ทำงานภายในวัด
(๗) ให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ

มาตรา ๒๔ เมื่อสังฆสภาได้ร่างสังฆาณัติขึ้นสำเร็จแล้ว ให้สังฆนายกนำขึ้นถวายสมเด็จพระสังฆราช เพื่อลงพระนามและเมื่อได้ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์แล้วให้ใช้บังคับได้

ถ้าสมเด็จพระสังฆราชไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างสังฆาณัตินั้น จะได้ประทานคืนมายังสังฆสภาภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่สังฆนายกนำขึ้นถวายก็ดี หรือมิได้ประทานคืนมาภายในสิบห้าวันนั้นก็ดี สังฆสภาจะต้องปรึกษากันใหม่ และออกเสียงลงคะแนนลับถ้าและสังฆสภาลงมติตามเดิม ให้นำร่างสังฆาณัตินั้นขึ้นถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสมเด็จพระสังฆราชมิได้ลงพระนามภายในเจ็ดวันแล้ว ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาดู ถ้าเห็นสมควรก็ให้นำร่างสังฆาณัตินั้นเสนอประธานสังฆสภาภายในเจ็ดวัน ในกรณีเช่นนี้ ให้ประธานสังฆสภาลงนามประกาศสังฆาณัตินั้น ใช้บังคับได้

มาตรา ๒๕ สังฆสภามีอำนาจเลือกสมาชิกสังฆสภาตั้งเป็นคณะกรรมาธิการสามัญ และมีอำนาจเลือกพระภิกษุซึ่งเป็นสมาชิกสังฆสภาหรือมิได้เป็นสมาชิกสังฆสภาก็ตาม ตั้งเป็นคณะกรรมาธิการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความอันอยู่ในวงงานของสังฆสภาหรือที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์

การประชุมคณะกรรมาธิการ จะต้องมีกรรมาธิการเข้าประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๒๖ สังฆสภามีอำนาจตั้งข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสังฆสภา เพื่อดำเนินการตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๗ การโฆษณาข้อความที่เกี่ยวกับการประชุมสังฆสภา คณะกรรมาธิการสังฆสภา คณะสังฆมนตรี หรือคณะกรรมการที่คณะสังฆมนตรีตั้งขึ้นให้พิจารณาเป็นการลับ จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมวด ๓
คณะสังฆมนตรี

มาตรา ๒๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงตั้งสังฆมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยสังฆนายกรูปหนึ่งและสังฆมนตรีอีกไม่เกินเก้ารูป

ในการตั้งคณะสังฆมนตรี ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนอง

มาตรา ๒๙ สังฆนายกและสังฆมนตรีอย่างน้อยสี่รูป ต้องเลือกจากสมาชิกของสังฆสภา นอกนั้นจะเลือกจากพระภิกษุผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสังฆสภาก็ได้

สังฆมนตรีผู้มิได้เป็นสมาชิกสังฆสภา ย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแสดงความเห็นในสังฆสภาได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

มาตรา ๓๐ สังฆนายกต้องรับผิดชอบในการบริหารการคณะสงฆ์ ส่วนสังฆมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้บริหารองค์การใด ต้องรับผิดชอบในหน้าที่องค์การนั้น และสังฆมนตรีทุกรูปจะได้รับแต่งตั้งให้บริหารองค์การใดหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันในกิจการทั่วไปของคณะสังฆมนตรี

มาตรา ๓๑ คณะสังฆมนตรีต้องออกจากหน้าที่บริหารการคณะสงฆ์ เมื่อได้รับหน้าที่บริหารการคณะสงฆ์มาเป็นเวลาครบสี่ปีแล้ว หรือลาออกทั้งคณะ หรือความเป็นสังฆนายกได้สิ้นสุดลง คณะสังฆมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไปจนกว่าคณะสังฆมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ ความเป็นสังฆมนตรีจะสิ้นสุดลง เฉพาะรูป เมื่อ

(๑) ถึงมรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการถวายความเห็นให้ลาออก

มาตรา ๓๒ สมเด็จพระสังฆราชทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะทรงตรากติกาสงฆ์ตามที่ระบุไว้ในสังฆาณัติ

มาตรา ๓๓ ให้จัดระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางเป็นองค์การต่าง ๆ คือ

(๑) องค์การปกครอง
(๒) องค์การศึกษา
(๓) องค์การเผยแผ่
(๔) องค์การสาธารณูปการ

นอกจากนี้ จะให้มีสังฆาณัติกำหนดให้มีองค์การอื่นเพิ่มขึ้นอีกก็ได้

ทุกองค์การต้องมีสังฆมนตรีรูปหนึ่งเป็นผู้ว่าการบังคับบัญชารับผิดชอบ ถ้าจำเป็นจะมีสังฆมนตรีช่วยว่าการก็ได้

มาตรา ๓๔ ระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคให้เป็นไปตามกำหนดไว้ในสังฆาณัติ

มาตรา ๓๕ ให้มีเจ้าคณะตรวจการในภาคต่าง ๆ ตามที่จะมีสังฆาณัติกำหนดไว้

เจ้าคณะตรวจการมีอำนาจหน้าที่ควบคุม สั่งการ และแนะนำ ชี้แจง กิจการอันเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมายข้อบังคับ และระเบียบ

มาตรา ๓๖ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๒ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๘ สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์นั้น ต้องมีสังฆมนตรีรูปหนึ่งลงนามรับสนอง

มาตรา ๓๗ การตั้ง ถอดถอน หรือโยกย้ายพระอุปัชฌาย์และพระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งการบริหารการคณะสงฆ์ ให้กระทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในสังฆาณัติ

หมวด ๔
วัด

มาตรา ๓๘ วัดมีสองอย่าง

(๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว

(๒) สำนักสงฆ์

มาตรา ๓๙ การสร้าง การตั้ง การรวม การโอน การย้ายและการยุบเลิกวัด ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

การพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้กระทำโดยพระบรมราชโองการ

มาตรา ๔๐ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

(๑) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตวัดนั้น

(๒) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

(๓) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา ๔๑ ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๔๒ วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง หรือหลายรูปก็ได้

มาตรา ๔๓ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยระเบียบเรียบร้อยตามสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๔๔ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่ในวัดนั้น

(๒) ขับไล่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสให้ออกจากวัดนั้น

(๓) กระทำทัณฑกรรมแก่บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดนั้นให้ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ กฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบ

มาตรา ๔๕ บรรพชิตต้องมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง และมีถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

หมวด ๕
ศาสนสมบัติ

มาตรา ๔๖ ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

(๑) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนา ซึ่งยังมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง

(๒) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

มาตรา ๔๗ การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ

มาตรา ๔๘ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง เมื่อได้รับความเห็นชอบของคณะสังฆมนตรีแล้วให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้งบประมาณนั้นได้

มาตรา ๔๙ ศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามระเบียบ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะได้ตราไว้ ด้วยความเห็นชอบของคณะสังฆมนตรี

หมวด ๖
คณะวินัยธร

มาตรา ๕๐ การพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะวินัยธร

มาตรา ๕๑ ระเบียบการแต่งตั้งคณะวินัยธรก็ดี ระเบียบวิธีพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ก็ดี ให้เป็นไปตามสังฆาณัติ

มาตรา ๕๒ คณะวินัยธรย่อมเป็นอิสระในการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและสังฆาณัติ

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๓ ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรา ๒๗ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน

มาตรา ๕๔ ผู้ใด

(๑) มิได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยแต่บังอาจแต่งกายเลียนแบบบรรพชิต

(๒) หมดสิทธิที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยปิดบังความจริง

(๓) ต้องปาราชิกแล้ว ไม่สละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต

(๔) ต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้สึกแล้วไม่สึก มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๕๕ ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ไทย หรือพระภิกษุสงฆ์คณะใดคณะหนึ่ง อันก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๕๖ ไวยาวัจกรผู้ใด กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ มีความผิดต้องระวางโทษฐานเจ้าพนักงานใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริตตามกฎหมายลักษณะอาญา

หมวด ๘
บทเบ็ดเตล็ด

มาตรา ๕๗ พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา ๕๘ การปกครองคณะสงฆ์อื่น นอกจากคณะสงฆ์ไทย ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

มาตรา ๕๙ ให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสังฆสภา และสำนักงานเลขาธิการสังฆมนตรี เพื่อการนี้ ให้มีสิทธิเสนอคำชี้แจงในคณะสังฆมนตรี

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๐ ก่อนที่จะได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยให้ครบถ้วน แต่อย่างช้าต้องไม่เกินแปดปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้

ห้ามมิให้ออกสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช กฎกระทรวง หรือระเบียบใด ที่จะบังคับให้ต้องเปลี่ยนลัทธิอันได้นิยมนับถือและปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๘ ตอนที่ ๗๒
หน้า ๑๓๙๑
ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๘๔

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พ.ศ. ๒๕๐๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พ.ศ. ๒๕๐๕[๑]

---- ๐ ----

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕
เป็นปีที่ ๑๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

---

๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๙ ตอนที่ ๑๑๕ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๕
ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๑ ภาค ๑ ตอนที่ ๑ วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๐๖

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔ ภายในระยะเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บรรดากฎกระทรวง สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมยกเลิก หรือมีความอย่างเดียวกัน หรือขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕ เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา ๔ บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใดซึ่งไม่มีในพระราชบัญญัตินี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดรูปใดหรือหลายรูปร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควรได้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๐ ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษาปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราช จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรง

แต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้ามิได้ทรงแต่งตั้งไว้ ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษาปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้สมเด็จพระราชาคณะรูปอื่นผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษาปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษาไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสรองลงมาโดยพรรษาตามลำดับ ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนามสมเด็จพระราชาคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้ ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๑ สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

หมวด ๒
มหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๒ มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่าสี่รูปและไม่เกินแปดรูปเป็นกรรมการ

มาตรา ๑๓ ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๕ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแตงตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก

ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระสมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่ง เป็นกรรมการแทน

กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคก่อนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๖ ในเมื่อประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมิได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ให้มหาเถรสมาคมแต่งตั้งสมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน การประชุมมหาเถรสมาคมเพื่อการแต่งตั้งนี้ให้กรรมการซึ่งเป็นสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยพรรษาเป็นประธานแห่งที่ประชุม

มาตรา ๑๗ การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยการแต่งตั้งรวมกันมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๘ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อการนี้ ให้มีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย และพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๙ การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมและการให้กรรมการมหาเถรสมาคมออกจากตำแหน่ง ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

หมวด ๓
การปกครองคณะสงฆ์

มาตรา ๒๐ การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๑ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครอง ดังนี้

(๑) ภาค

(๒) จังหวัด

(๓) อำเภอ

(๔) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๒ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าคณะภาค

(๒) เจ้าคณะจังหวัด

(๓) เจ้าคณะอำเภอ

(๔) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควร จะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๓ การแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด ๔
นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

มาตรา ๒๔ พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรม ก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔ มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้การลงนิคหกรรมเป็นไปได้โดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย

มาตรา ๒๖ พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๗ พระภิกษุรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น หรือประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิณ หรือไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งกับทั้งไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยและมีคำสั่งให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามความในวรรคก่อน ต้องสึกภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๘ พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด

มาตรา ๒๙ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

มาตรา ๓๐ เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขัง พระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

หมวด ๕
วัด

มาตรา ๓๑ วัดมีสองอย่าง

(๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

(๒) สำนักสงฆ์

มาตรา ๓๒ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๓ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

(๑) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

(๒) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

(๓) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา ๓๔ ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ และห้ามมิให้บุคคลใดยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัดและที่ธรณีสงฆ์

มาตรา ๓๕ ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๓๖ วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่ได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด ๖
ศาสนสมบัติ

มาตรา ๔๐ ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

(๑) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง

(๒) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๑ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลางด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคสอง หรือ มาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๔๓ ผู้ใด

(๑) หมดสิทธิที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยต้องปาราชิกมาแล้ว แต่มารับบรรพชาอุปสมบทโดยปิดบังความจริง

(๒) ต้องปาราชิกแล้ว ไม่ละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา ๔๔ ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ไทย อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

หมวด ๘
เบ็ดเตล็ด

มาตรา ๔๕ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๖ การปกครองคณะสงฆ์อื่นนอกจากคณะสงฆ์ไทย ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันพึงแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลย์แห่งอำนาจเช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยที่ระบบเช่นว่านั้น เป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราชองค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
(ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
(ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๓๕[๑]

---- ๐ ----

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕
เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

---

๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๑๖ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๕

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

* มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔ ภายในระยะเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บรรดากฎกระทรวง สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ หรือระเบียบของมหาเถรสมาคมยกเลิก หรือมีความอย่างเดียวกันหรือขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕ เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา ๔ บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ให้เป็น

---

* สำหรับมาตรานี้ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติว่า มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕"

อำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดหรือคณะกรรมการสงฆ์ใดซึ่งไม่มีในพระราชบัญญัตินี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใดรูปใดหรือหลายรูปร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควรได้

มาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้

คณะสงฆ์ หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

คณะสงฆ์อื่น หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจีนนิกายหรือ อนัมนิกาย

พระราชาคณะ หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นสามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ

สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนาก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับสถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับสถาปนาในลำดับก่อน

มาตรา ๕ ตรี พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้งสถาปนาและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อ

ปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง

ในกรณีที่ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอนามสมเด็จพระราชาคณะผู้อาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ขึ้นทูลเกล้า ฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอนามสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่นผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ขึ้นทูลเกล้า ฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๙ ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราช หรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

มาตรา ๑๐ ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราช ไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน

ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชมิได้ทรงแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสาม หรือสมเด็จพระราชาคณะซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้นำความในวรรคหนึ่ง และวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนามสมเด็จพระราชาคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๑ สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

หมวด ๒
มหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๒ มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูปเป็นกรรมการ

มาตรา ๑๓ ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๕ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก

ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งเป็นกรรมการแทน

กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคก่อนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๕ ทวิ การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามมาตรา ๑๒ และการให้กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๑๕ ตรี มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

(๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

(๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

(๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

(๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๕ จัตวา เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมิได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา ๑๗ การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยการแต่งตั้งรวมกันมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมให้เป็นไปตามกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง ให้ถือว่ามหาเถรสมาคมมีกรรมการเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ในขณะนั้น

มาตรา ๑๙ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามมติมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณากลั่นกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย โดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหรืออนุกรรมการ และระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม

หมวด ๓
การปกครองคณะสงฆ์

มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๑ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครอง ดังนี้

(๑) ภาค
(๒) จังหวัด
(๓) อำเภอ
(๔) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๒ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าคณะภาค
(๒) เจ้าคณะจังหวัด
(๓) เจ้าคณะอำเภอ
(๔) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควร จะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๓ การแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด ๔
นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

มาตรา ๒๔ พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรม ก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔ มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้การลงนิคหกรรมเป็นไปได้โดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย

มาตรา ๒๖ พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๗ เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น

(๒) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิณ

(๓) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

(๔) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสองต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๘ พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันที่คดีถึงที่สุด

มาตรา ๒๙ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

มาตรา ๓๐ เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขัง พระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

หมวด ๕
วัด

มาตรา ๓๑ วัดมีสองอย่าง

(๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

(๒) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

มาตรา ๓๒ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๒ ทวิ วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัยในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัด ให้กรมการศาสนามีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย

การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๓ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

(๑) ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

(๒) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

(๓) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา ๓๔ การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลางให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้อง และได้รับค่าผาติกรรมจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลใดยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดหรือกรมการศาสนา แล้วแต่กรณีในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๕ ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลางเป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๓๖ วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

(๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

(๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่ได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด

(๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด

(๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด ๖
ศาสนสมบัติ

มาตรา ๔๐ ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

(๑) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง

(๒) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๑ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลางด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

หมวด ๗
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๒ ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ตามมาตรา ๒๓ แล้วกระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ จัตวา วรรคสอง มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคสาม หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๔ ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๔ ทวิ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๔ ตรี ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๘
เบ็ดเตล็ด

มาตรา ๔๕ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๖ การปกครองคณะสงฆ์อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมายเหตุ

๑. ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติเพิ่มเติมอีก ๔ มาตรา คือ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ และ มาตรา ๒๑ ดังนี้

มาตรา ๑๘ บรรดากฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมที่ออกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๙ วัดที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๐ ให้พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ยังมีสมณศักดิ์นั้นต่อไป

ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ กรรมการหรืออนุกรรมการใดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หรือตามกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ยังคงดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือจนกว่ามหาเถรสมาคมจะมีมติเป็นประการอื่น

มาตรา ๒๑ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๒. ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๒.๑ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

๒.๒ นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

หมายเหตุ

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช และการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช การแต่งตั้งถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม การปกครอง การสละสมณเพศของคณะสงฆ์และคณะสงฆ์อื่น วัด การดูแลรักษาวัด ทรัพย์สินของวัด และศาสนสมบัติกลาง ตลอดจนปรับปรุงบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

____

สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับ
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

---- o ----

ตามที่ได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น อาศัยเหตุผลพอสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติบางมาตราไม่ชัดเจน ไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และในบางกรณีมิได้บัญญัติไว้ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงเป็นการสมควรที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้เหมาะสมต่อไป โดยเพิ่มเติมบทนิยามเพื่อให้ได้ความชัดเจนและสะดวกในการตีความ ปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชให้มีเพียงพระองค์เดียว เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาขัดแย้งในวงการคณะสงฆ์ กำหนดขั้นตอนการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช กำหนดอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคมให้ชัดเจน กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่เพื่อทำหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสละสมณเพศของพระภิกษุ พร้อมทั้งกำหนดให้พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศนั้น ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น เพิ่มเติมบทบัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล และให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๒ มีผลให้วัดไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงต้องบัญญัติให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายนี้ เพื่อ

ประโยชน์ในการปกครองดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดร้าง ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มิได้บัญญัติไว้ ปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลางให้แก่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้อง และได้รับค่าผาติกรรมแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาเพื่อให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และได้บัญญัติเพิ่มเติม ห้ามมิให้ผู้ใดยกอายุความขึ้นต่อสู้ที่ศาสนสมบัติกลาง พร้อมทั้งกำหนดให้เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี เพื่อเป็นการคุ้มครองที่ศาสนสมบัติกลางอันเป็นทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา เพิ่มเติมบทกำหนดโทษผู้ที่หมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อสมเด็จพระสังฆราช เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มิได้บัญญัติไว้ อีกทั้งปรับปรุงบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ประกาศใช้นี้เป็นการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้เหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น มิใช่เป็นการแก้ไขยกร่างพระราชบัญญัติขึ้นใหม่หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่แต่ประการใด เพียงแต่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ โดยเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จำนวน ๑๖ มาตรา และเพิ่มเติม จำนวน ๙ มาตรา ดังนี้

๑. เพิ่มเติมมาตรา ๕ ทวิ และมาตรา ๕ ตรี เพื่อกำหนดบทนิยามให้ได้ความชัดเจน สะดวกในการตีความ เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มิได้กำหนดบทนิยามไว้ และเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ

๒. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชให้มีได้เพียงพระองค์เดียว กำหนดขั้นตอนการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช และการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช

๓. แก้ไขมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๐ และเพิ่มเติมมาตรา ๑๕ ทวิ มาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๑๕ จัตวา เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กรรมการมหาเถรสมาคม คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๔. เพิ่มเติมมาตรา ๒๐ ทวิ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติ โดยกำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่ทำหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์

๕. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๗ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสละสมณเพศของพระภิกษุให้เหมาะสม

๖. แก้ไขมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕ และเพิ่มเติมมาตรา ๓๒ ทวิ เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยวัด การดูแลรักษาวัด ทรัพย์สินของวัด วัดร้าง และศาสนสมบัติกลางให้เหมาะสม

๗. แก้ไขมาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ และเพิ่มเติมมาตรา ๔๔ ทวิ และมาตรา ๔๔ ตรี เพื่อปรับปรุงบทกำหนดโทษให้เหมาะสม

๘. แก้ไขมาตรา ๔๖ เกี่ยวกับคณะสงฆ์อื่นให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

กฎมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐)

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐)[๒]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๓ วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๖

๒ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๕ ตอนที่ ๙ วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๐

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๓ การประชุมมหาเถรสมาคม มี ๒ อย่าง

(๑) การประชุมปกติ

(๒) การประชุมพิเศษ

ข้อ ๔ การนัดประชุมมหาเถรสมาคม ต้องออกหนังสือนัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วน จะนัดเร็วกว่านี้หรือนัดโดยวิธีอื่นก็ได้

ข้อ ๕ การนัดประชุมมหาเถรสมาคม ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมด้วย เว้นแต่เป็นการด่วน

ข้อ ๖ การตั้งระเบียบวาระการประชุม โดยปกติให้ตั้งตามลำดับ ดังนี้

(๑) รับรองรายงานการประชุม

(๒) เรื่องด่วน

(๓) เรื่องอื่นๆ

ข้อ ๗ เมื่อประธานมีเรื่องที่จะแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเริ่มปรึกษาตามระเบียบวาระ ก็ให้แจ้งต่อที่ประชุม แล้วดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่นในคราวนั้น

ข้อ ๘[๓] ในการประชุมมหาเถรสมาคมที่ประชุมอาจตั้ง

---

๓ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้

คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อกระทำกิจการใด ๆ อันเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์เป็นการประจำหรือชั่วคราว หรือเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้

ในการเลือกตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามความในวรรคต้น ให้เลือกกรรมการมหาเถรสมาคมรูปใดรูปหนึ่งเป็นประธานคณะกรรมการหรือประธานคณะอนุกรรมการโดยตำแหน่ง กรรมการหรืออนุกรรมการ นอกจากนี้ จะเลือกจากกรรมการมหาเถรสมาคม หรือผู้ทรงคุณวุฒิก็ได้ และให้คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการเลือกกันเองเป็นเลขานุการ ถ้าเห็นสมควรจะเลือกกันเองเป็นรองประธาน หรือผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

ให้คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการตามความในวรรคต้นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากมหาเถรสมาคม

ข้อ ๙ ในการประชุมมหาเถรสมาคม ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคม ทำรายงานการประชุม และเมื่อที่ประชุมกรรมการมหาเถรสมาคม หรือกรรมการมหาเถรสมาคมที่ได้เข้าประชุมในครั้งนั้นทุกรูปได้รับรองแล้ว ให้ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมลงนามไว้เป็นสำคัญ

ข้อ ๑๐ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการประชุมมหาเถรสมาคมซึ่งมิได้กำหนดไว้ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ปฏิบัติตามมติของที่ประชุมมหาเถรสมาคม

หมวด ๒
การประชุม

ข้อ ๑๑ การประชุมปรกติ ได้แก่การประชุมตามวาระที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้เป็นการประจำ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๒ การประชุมพิเศษ ได้แก่การประชุมนอกจากวาระที่ได้กำหนดไว้เป็นการประจำ เพื่อพิจารณาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

ข้อ ๑๓ ร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม ให้มีการบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบด้วย

ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคม ส่งร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม แก่กรรมการมหาเถรสมาคมล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ วัน ก่อนวันประชุม เว้นแต่เป็นการด่วน

ข้อ ๑๔[๔] ที่ประชุมจะต้องพิจารณาร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคมเป็น ๓ วาระ หรือจะพิจารณารวดเดียว ๓ วาระก็ได้

ในการพิจารณา ๓ วาระนั้น ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคม

---

๔ วรรค ๒ และวรรค ๓ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้

ส่งร่างนั้นไปให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการพิจารณาโดยละเอียด ภายในเวลาซึ่งที่ประชุมกำหนด เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่น

กรรมการมหาเถรสมาคมรูปใด เห็นควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องใด ก็ให้แก้ต่อประธานคณะกรรมการ หรือประธานคณะอนุกรรมการ

ข้อ ๑๕[๕] ให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการทำรายงานและบันทึกความเห็นพร้อมด้วยร่างเดิมและร่างที่แก้ไขเพิ่มเติม ยื่นต่อประธานกรรมการมหาเถรสมาคม เพื่อพิจารณาในวาระที่ ๒ ต่อไป

ข้อ ๑๖[๖] ในการพิจารณาวาระที่ ๒ ให้ที่ประชุมพิจารณาเรียงตามลำดับข้อ เว้นแต่ที่ประชุมจะเห็นเป็นอย่างอื่น

ในการนี้ ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมจะให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเข้าชี้แจงประกอบการพิจารณาด้วยก็ได้

ข้อ ๑๗ ในการพิจารณาวาระที่ ๓ ให้ที่ประชุมพิจารณาร่างที่ได้แก้ไขแล้วนั้นว่า สมควรจะออกเป็นกฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคมหรือไม่ ถ้าที่ประชุมพิจารณาเห็นชอบแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อใช้บังคับต่อไป

---

๕ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๕ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

๖ วรรค ๒ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

ข้อ ๑๘ การลงมติข้อปรึกษาในการประชุมมหาเถรสมาคม ถ้าข้อปรึกษานั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความพระธรรมวินัย เมื่อมีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัย โดยเคร่งครัด

ถ้าข้อปรึกษานั้นเกี่ยวกับกิจการพระศาสนา ซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในพระธรรมวินัย ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีจำนวนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมชี้ขาด หรือจะให้ระงับเรื่องนั้นไว้ก็ได้

หมวด ๓[๗]
การประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ

ข้อ ๑๙ การนัดประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ให้เป็นหน้าที่ของเลขานุการคณะกรรมการ หรือเลขานุการคณะอนุกรรมการ

ข้อ ๒๐ การประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการทุกคราวต้องมีกรรมการ หรืออนุกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน จึงเป็นองค์ประชุม

ข้อ ๒๑ คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการอาจนิมนต์พระภิกษุรูปใด หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิใด ๆ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้นได้

---

๗ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

ข้อ ๒๒ กรรมการมหาเถรสมาคม หรือผู้แทนกรมการศาสนา ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ อาจเข้าฟังการประชุมของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการได้

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- ๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๖) คือโดยที่มีบทบัญญัติในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ บัญญัติให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อการนี้ให้มีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งใช้บังคับได้

ฉะนั้น ในการประชุมมหาเถรสมาคมเพื่อร่างกฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม จึงนับเป็นกรณีสำคัญ สมควรตรากฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมขึ้น ตามความในมาตรา ๑๗ วรรค ๒ เพื่อให้การประชุมดังกล่าวดำเนินไปโดยเรียบร้อย

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) คือ เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของมหาเถรสมาคมให้ดำเนินไปโดยกว้างขวางและรวดเร็ว สมควรมีบทบัญญัติให้มหาเถรสมาคมแต่งตั้งกรรมการขึ้นช่วยปฏิบัติงานได้ จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม เพื่อให้การปฏิบัติงานของมหาเถรสมาคมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖)
กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕
แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕
แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคมกำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาอำนาจหน้าที่ตามสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบ

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๑ ภาค ๑ ตอนที่ ๓ วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖

อันเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ในราชกิจจานุเบกษา

(๑) ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะสังฆมนตรีและของ ก.ส.พ. ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม

(๒) ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆนายก และของประธาน ก.ส.พ. ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช

(๓) ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีว่าการองค์การ และสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช และหรือสมเด็จพระราชาคณะ หรือพระราชาคณะผู้ได้รับมอบหมายจากสมเด็จพระสังฆราช โดยการเสนอของมหาเถรสมาคม

(๔) ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะตรวจการให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค

(๕) ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสงฆ์จังหวัด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด หรือผู้รักษาการในหน้าที่เจ้าคณะจังหวัด

(๖) ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสงฆ์อำเภอ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ หรือผู้รักษาการในหน้าที่เจ้าคณะอำเภอ

(๗) ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะวินัยธร

ก. อธิกรณ์ทุกชั้น ที่ค้างปฏิบัติก่อนวันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหา-

เถรสมาคม

ข.[๒] นอกจากอธิกรณ์ที่ค้างปฏิบัติอยู่

๑. อธิกรณ์ชั้นฎีกา ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม

๒. อธิกรณ์ชั้นอุทธรณ์ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคมจะได้ตั้งขึ้น

๓. อธิกรณ์ชั้นต้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดที่พระภิกษุผู้ถูกฟ้องสังกัดอยู่

ถ้าผู้ถูกฟ้องเป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะ ก็ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะ หรือผู้ปกครองคณะสงฆ์เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

---

๒ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๖ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ แล้ว

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ เนื่องจากตำแหน่งต่าง ๆ บางตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ต้องยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เพื่อมิให้กิจการคณะสงฆ์ในอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งที่ยกเลิกไปนั้นต้องสะดุดหยุดลง จึงสมควรตรากฎมหาเถรสมาคมโอนอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวนั้น ให้เป็นอำนาจของหน้าที่ของผู้ที่ดำรงตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ เพื่อดำเนินการต่อไป ตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) (พ.ศ.๒๕๑๕)
(พ.ศ.๒๕๒๐) (พ.ศ.๒๕๒๑) (พ.ศ.๒๕๒๖)

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)[๒] (พ.ศ.๒๕๑๕)[๓]
(พ.ศ.๒๕๒๐)[๔] (พ.ศ.๒๕๒๑)[๕] (พ.ศ.๒๕๒๖)[๖]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ ส่วนภูมิภาค"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก วันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดา สังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ข้อบังคับ และระเบียบอันเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่มีบัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔ ให้มีจำนวนภาค ๑๘ ภาค และให้รวมเขตปกครองจังหวัดต่าง ๆ เป็นเขตปกครองภาค ดังต่อไปนี้

ภาค ๑[๗] มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ

ภาค ๒ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสระบุรี

ภาค ๓ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี

ภาค ๔ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาค ๕ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดตาก และจังหวัดอุตรดิตถ์

ภาค ๖[๘] มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

ภาค ๗ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาค ๘ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย และจังหวัดสกลนคร

ภาค ๙ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดขอนแก่น จังหวัด

มหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาค ๑๐[๙] มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร

ภาค ๑๑[๑๐] มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

ภาค ๑๒ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาค ๑๓ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

ภาค ๑๔ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร

ภาค ๑๕ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภาค ๑๖ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชุมพร

ภาค ๑๗ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ และจังหวัดระนอง

ภาค ๑๘ มีจังหวัด ๖ จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส [๑๑]

ข้อ ๕ จำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

ในชั้นจังหวัด ได้แก่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครก็ดี ชั้นอำเภอได้แก่เขตในกรุงเทพมหานคร และอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครก็ดี ชั้นตำบลได้แก่แขวงในกรุงเทพมหานคร และตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหาครก็ดี ให้อนุโลมตามจำนวน และเขตบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรแต่ละชั้นแล้วแต่กรณี แต่ถ้ามีกรณีพิเศษจะกำหนดให้เป็นอย่างอื่นย่อมทำได้โดยระเบียบมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๕๑ ภาค ๖ ตอนที่ ๑ วันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๐๖

๒ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๐ ตอนที่ ๒ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๕

๓ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๐ ตอนที่ ๘ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๕

๔ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๕ ตอนที่ ๑๒ วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๐

๕ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๕ วันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๑

๖ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๗๑ ตอนที่ ๑ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๖

๗ วรรคนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมสองครั้ง แก้ไขครั้งแรกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๑๕) แก้ไขครั้งที่ ๒ โดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้นี้

๘ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้นี้

๙ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) ฉบับตราเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ แล้วถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๖) และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้นี้

๑๐ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้นี้

๑๑ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้นี้

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๖) คือ เนื่องจากมาตรา ๒๑ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ บัญญัติให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค โดยกฎมหาเถรสมาคม

ในเรื่องจำนวนและเขตการปกครองของภาค ควรแบ่งออกเป็น ๑๘ ภาค เนื่องจากเจ้าคณะภาคต้องรับภารกิจในหน้าที่อย่างกว้างขวาง จึงสมควรแบ่งเขตปกครองและภาคตามความเหมาะสมแก่ปริมาณวัดในภาคนั้น ๆ

ส่วนจำนวนเขตปกครองของจังหวัด อำเภอ และตำบล ควรให้อนุโลมตามจำนวนและเขตของจังหวัด อำเภอ หรือตำบลแห่งราชอาณาจักร หากจะต้องกำหนดให้เป็นอย่างอื่น ควรให้กระทำได้โดยระเบียบมหาเถรสมาคม

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕) คือ เนื่องจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีแห่งราชอาณาจักรได้รวมกันเป็นหนึ่งจังหวัด เรียกว่า "นครหลวงกรุงเทพธนบุรี" ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๔ ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ จึงสมควรรวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี แห่งคณะสงฆ์เป็นหนึ่งจังหวัด

เพื่อให้สอดคล้องกับฝ่ายราชอาณาจักร ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรค ๒ ข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

๓. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) คือ เนื่องจากทางฝ่ายราชอาณาจักร ได้แยกอำเภอยโสธร อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอป่าติ้ว ออกจากจังหวัดอุบลราชธานี แล้วรวมตั้งเป็นจังหวัดยโสธร ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๗๐ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ และโดยที่อำเภอดังกล่าวข้างต้น เคยรวมอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งรวมอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๐ จึงสมควรรวมจังหวัดยโสธรเข้าอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๐

นอกจากนี้ ยังมีจังหวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๐ และภาค ๑๑ ซึ่งสมควรปรับปรุง เพื่อให้แต่ละภาคมีจำนวนจังหวัดเท่ากันกับอยู่ในกลุ่มเดียวกันและเพื่อสะดวกในการคมนาคม โดยแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรค ๑๑ และวรรค ๑๒ ข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

๔. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐) คือ เนื่องจากทางฝ่ายราชอาณาจักรได้แยกอำเภอพะเยา อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน อำเภอดอกคำใต้ อำเภอปงและอำเภอแม่ใจ

ออกจากจังหวัดเชียงราย แล้วรวมตั้งเป็นจังหวัดพะเยาตามพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดพะเยา วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๒๐ และโดยที่อำเภอดังกล่าวข้างต้นเคยรวมอยู่ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งรวมอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ จึงสมควรรวมจังหวัดพะเยาเข้าอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๖ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับฝ่ายราชอาณาจักรดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรค ๗ ข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

๕. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) คือ เนื่องจากทางฝ่ายราชอาณาจักรได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ กำหนดให้เรียกนครหลวงของประเทศไทยว่า "กรุงเทพมหานคร" และกำหนดให้กรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดตามนัยแห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ โดยมีเขตท้องที่ตามเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรี นอกจากนี้ยังกำหนดให้แบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็น "เขต" โดยถือเขตอำเภอเป็นหลัก และแบ่งพื้นที่เขตออกเป็น "แขวง" โดยถือเขตตำบลเป็นหลักตามความในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘

ฉะนั้น เพื่อกำหนดให้การปกครองนครหลวงกรุงเทพธนบุรีทางคณะสงฆ์และการปกครองอำเภอ ตำบลในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ได้มีชื่อจำนวนและเขตปกครองแต่ละชั้น โดยอนุโลมตามชื่อจำนวนและเขตบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงสมควรตรากฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ขึ้น

๖. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๖) คือเนื่องจากฝ่ายราชอาณาจักร ได้แยกอำเภอมุกดาหาร อำเภอคำชะอี อำเภอดอนตาล อำเภอนิคมคำสร้อย กิ่งอำเภอดงหลวง และกิ่งอำเภอว่านใหญ่ ออกจากการปกครองจังหวัดนครพนม แล้วรวมตั้งเป็นจังหวัดมุกดาหารตามพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยที่อำเภอและกิ่งอำเภอดังกล่าวข้างต้นเคยรวมอยู่ในเขตปกครองจังหวัดนครพนม ซึ่งรวมอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๐ จึงสมควรรวมจังหวัดมุกดาหาร เข้าอยู่ในเขตปกครอง

คณะสงฆ์ภาค ๑๐ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับฝ่ายราชอาณาจักร โดยแก้ไขเพิ่มเติมความในข้อ ๓ วรรค ๒ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) ฉบับที่ตราไว้ ณ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๑๕ ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) (พ.ศ.๒๕๒๑)

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)[๒] (พ.ศ.๒๕๒๑)[๓]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๑ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๖

๒ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๐ ตอนที่ ๓ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

๓ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๔ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดาสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ที่บัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ

หมวด ๒
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

ข้อ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ตามความในข้อ ๔ และเพื่อแบ่งเบาภาระของมหาเถรสมาคม ให้มีเจ้าคณะใหญ่

ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ในนิกายนั้น ๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

(๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตทุกภาค

สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ และทรงมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ปฏิบัติตามมติของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาให้ออกตามมติมหาเถรสมาคม

ข้อ ๘ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด ๓
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
ส่วนที่ ๑
ภาค

ข้อ ๙ เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัด ให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครอง

ของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๑๐[๔] ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะใหญ่แต่งตั้งรองเจ้าคณะภาครักษาการแทนเจ้าคณะภาค ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะภาค แล้วรายงานให้ มหาเถรสมาคมทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะภาค เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะใหญ่ดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๑ รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะภาคมอบหมาย

ข้อ ๑๒ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค ให้มีเลขานุการเจ้าคณะภาค และเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ทำหน้าที่การเลขานุการ

---

๔ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

ส่วนที่ ๒
จังหวัด

ข้อ ๑๓[๕] เจ้าคณะจังหวัด หมายถึงเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึงรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

---

๕ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) และให้ใช้ความใหม่แทนในข้อ ๑๓ และข้อ ๑๓ ทวิ ดังที่พิมพ์ไว้นี้

อนึ่ง กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ข้อ ๔ ให้เปลี่ยนชื่อตำแหน่งเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าคณะนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และรองเจ้าคณะนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

(๒) เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอในกรุงเทพมหานคร เป็นเจ้าคณะเขตและรองเจ้าคณะเขต

(๓) เจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบลในกรุงเทพมหานคร เป็นเจ้าคณะแขวงและรองเจ้าคณะแขวง

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือกฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคมอื่นๆ สำหรับนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ให้หมายถึง เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในกรุงเทพมหานครที่เปลี่ยน ชื่อใหม่ตามในวรรคต้นแล้วแต่กรณี

ฉะนั้น ตำแหน่งเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ที่กล่าวถึงในกฎมหาเถรสมาคมนี้ จึงได้ใช้ชื่อเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร ที่เปลี่ยนชื่อใหม่ดังที่พิมพ์ไว้นี้

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ และกฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคมอื่น ๆ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๓ ทวิ เจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ หรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๑๔ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด แล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะจังหวัด เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๕ รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมาย

ข้อ ๑๖ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๓
อำเภอ

ข้อ ๑๗ เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตาม

พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๑๘ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ แล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะอำเภอ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๙ รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมาย

ข้อ ๒๐ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๔
ตำบล

ข้อ ๒๑ เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๒๒ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะอำเภอแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบล เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๓ รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมาย

หมวด ๔
บทเบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๔ เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่มาโดย

ความเรียบร้อยหรือเพื่อช่วยการคณะสงฆ์เป็นครั้งคราว เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคชั้นใด ๆ ด้วยก็ได้

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๐๖) คือเนื่องจากการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตามมาตรา ๑๘ เป็นกิจการที่มีคุณภาพและปริมาณอย่างกว้างขวางมาก เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย จึงสมควรวางระเบียบจัดสรรแบ่งกิจการในหน้าที่ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อสะดวกแก่การดำเนินงานทั้งในส่วนกลางตลอดถึงส่วนภูมิภาคด้วย นอกจากนี้สมควรจัดระเบียบให้มีเจ้าคณะใหญ่เป็นผู้ช่วยมหาเถรสมาคมอีกส่วนหนึ่ง เพื่อรับภาระปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตามที่มหาเถรสมาคมจะได้แต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติโดยสมควรแก่พฤติการณ์

ส่วนการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒ นั้น ปรากฏว่ายังมิได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะแต่ละชั้นไว้ จึงสมควรวางระเบียบกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะแต่ละชั้น

ให้มีการประสานงานกันโดยเรียบร้อย และกำหนดให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะ กับให้มีเจ้าหน้าที่การเลขานุการของเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะชั้นภาค ชั้นจังหวัด และชั้นอำเภอด้วย เพื่อความเหมาะสมแก่ปริมาณแห่งกิจการในหน้าที่ของเจ้าคณะชั้นนั้นๆ

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕) คือเนื่องจากมหาเถรสมาคมได้ตรากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม(พ.ศ.๒๕๑๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้รวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี เป็นหนึ่งจังหวัด เรียกว่านครหลวงกรุงเทพธนบุรี เพื่อให้สอดคล้องกับประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๔ จึงสมควรกำหนดความหมายคำว่า “เจ้าคณะจังหวัด” และ “รองเจ้าคณะจังหวัด” ตามที่ตราไว้ในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ และกฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคมอื่น ๆ

๓. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๒๑) คือ

(๑) เนื่องจากความในข้อ ๑๐ วรรค ๑ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดวิธีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เจ้าคณะภาค หรือจะแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรให้รักษาการแทนเจ้าคณะภาคก็ได้ ทั้งนี้มิได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาคให้รักษาการแทนเจ้าคณะภาคไว้ด้วย เพราะในขณะนั้นยังไม่มีการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค บัดนี้ ทางคณะสงฆ์ได้แต่งตั้งรองเจ้าคณะภาคทุกภาคแล้ว

จึงสมควรแก้ไขวิธีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค ตามกฎมหาเถรสมาคมดังกล่าวข้างต้น โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาครักษาการแทนเจ้าคณะภาคไว้ด้วย เพื่อมิให้เป็นการลักลั่นกับการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าคณะในตำแหน่งอื่น ๆ

(๒) เนื่องจากทางคณะสงฆ์ได้ตรากฎมหาเถรสมาคม เปลี่ยนนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นกรุงเทพมหานคร เปลี่ยนอำเภอและตำบลเป็นเขตและแขวง โดยอนุโลมตามชื่อ จำนวนและเขตบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรไว้แล้ว จึงสมควรตรากฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ขึ้น เพื่อเปลี่ยนชื่อตำแหน่งของเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์แต่ละชั้นในกรุงเทพมหานคร โดยนัยเดียวกัน

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๐๘) (พ.ศ.๒๕๒๑)

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]

ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๐๙)[๒] (พ.ศ.๒๕๒๑)[๓]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดาสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๑ ภาค ๑๒ ตอนที่ ๑ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๐๖

๒ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๔ ตอนที่ ๑๑ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๙

๓ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๔ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๑

ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ที่บัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ พระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

๒. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

๓. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

๔. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

๕. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ส่วนตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น จะได้มีระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดเทียบกับตำแหน่งที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๕ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ให้ถือว่าเป็นพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนั้นตามกฎมหาเถรสมาคมนี้

ส่วนผู้รักษาการแทนในหน้าที่ของตำแหน่งดังกล่าวในวรรคต้นก่อนวันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้ถือว่าเป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้น ๆ

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามความในข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

(๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง

(๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง

(๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย

(๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์

(๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

(๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

(๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

ส่วนที่ ๑
เจ้าคณะภาค

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้น มาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ในภาคนั้น มาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือ

(๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๘ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๗ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้ง

เจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ข้อ ๙ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๘ วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๐ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค หรือเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคต้น ให้เจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้ง หรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้รายงานเจ้าคณะใหญ่เพื่อทราบ

ส่วนที่ ๒
เจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๑ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม สมเด็จพระสังฆราชอาจทรง

พิจารณาผ่อนผันได้ เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๒[๔] ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๑ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๓ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๔ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดพ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้รายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๓
เจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๕ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

---

๔ ความเดิมถูกยกเลิกโดยกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) ข้อ ๓ และให้ใช้ข้อความใหม่ดังที่พิมพ์ไว้นี้แล้ว

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้น มาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้น มาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็น พระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรม ไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๑๖ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้น คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๕ เสนอเจ้าคณะภาค เพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๑๗ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอ ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๘ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะอำเภอพ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้ง

ให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้รายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๔
เจ้าคณะตำบล

ข้อ ๑๙ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้น มาแล้วไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญ หรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

ข้อ ๒๐ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้น คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๙ เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้รายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ข้อ ๒๑ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบล ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๕
เจ้าอาวาส

ข้อ ๒๒ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ข้อ ๒๓ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลนั้นกับเจ้าคณะอำเภอปรึกษาสงฆ์ และทายกทายิกาแห่งวัดนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ ถ้าปรึกษาเห็นพ้องกันในพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งก็ดี หรือเห็นแตกต่างกันในพระภิกษุหลายรูปก็ดี ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณา ถ้าเจ้าคณะจังหวัดเห็นสมควรในพระภิกษุรูปใด ก็ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปนั้นเป็นเจ้าอาวาส

ข้อ ๒๔ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ เสนอผู้บังคับบัญชา

ตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ ๒๕[๕] พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๒๕ ทวิ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

---

๕ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๐๙) และให้ใช้ความใหม่ในข้อ ๒๕ ข้อ ๒๕ ทวิ ข้อ ๒๕ ตรี ข้อ ๒๕ จัตวา และข้อ ๒๕ เบญจ แทน ดังที่พิมพ์ไว้นี้แล้ว

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๒๕ ตรี ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ และข้อ ๒๕ หรือข้อ ๒๕ ทวิ แล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามความในข้อ ๒๕ หรือข้อ ๒๕ ทวิ แล้วแต่กรณี ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ข้อ ๒๕ จัตวา ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ และข้อ ๒๒ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

ข้อ ๒๕ เบญจ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๖
ที่ปรึกษาเจ้าคณะ

ข้อ ๒๖ การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามความในข้อ ๒๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๗
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๗ เมื่อได้มีการแต่งตั้งพระภิกษุให้ดำรงตำแหน่งตามความในหมวด ๑ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้แล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่แต่งตั้ง

หมวด ๓
การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

ข้อ ๒๘ พระสังฆาธิการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

(๑) ถึงมรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) ย้ายสำนักที่อยู่ออกไปนอกเขตอำนาจหน้าที่

(๕) ยกเป็นกิตติมศักดิ์

(๖) รับตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้นไป หรือเป็นที่ปรึกษา

(๗) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่

(๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่

(๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๒๙ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ ก็ย่อมทำได้ เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้พิจารณา อนุญาตแล้วจึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๐ ในกรณีที่พระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง เว้นเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ย้ายสำนักออกไปนอกเขตอำนาจหน้าที่ของตนโดยได้รับอนุญาต หรือคำสั่งของผู้มีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่นั้น เว้นแต่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเดิม

ข้อ ๓๑ พระสังฆาธิการรูปใดดำรงตำแหน่งหน้าที่โดยเรียบร้อยตลอดมาจนถึงชราทุพพลภาพ หรือพิการ สมควรได้รับการปลดเปลื้องภาระเพื่อพักผ่อนหรือรักษาตัว ก็ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณายกเป็นกิตติมศักดิ์

ข้อ ๓๒[๖] ในกรณีที่พระสังฆาธิการ ตั้งแต่ตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลขึ้นไป ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการสูงขึ้นกว่าเดิม พระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่เดิม เว้นแต่ในกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๓๓ การให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกระทำได้ ในกรณีที่พระสังฆาธิการหย่อนความสามารถด้วยเหตุใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตน

ข้อ ๓๔ การปลดและการถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๕ เมื่อพระสังฆาธิการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๒๘ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งภายใน ๓๐ วัน และให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

---

๖ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

หมวด ๔
จริยาพระสังฆาธิการ
ส่วนที่ ๑
จริยา

ข้อ ๓๖ พระสังฆาธิการต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ ระเบียบและคำสั่งของมหาเถรสมาคม สังวรและปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ ๓๗ พระสังฆาธิการ ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้นจะเสนอความเห็นทัดทานเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ แต่ต้องเสนอโดยด่วน และเมื่อได้ทัดทานดังกล่าวมาแล้วนั้น แต่ผู้สั่งมิได้สั่งถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระธรรมวินัยต้องปฏิบัติตามแล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการทัดทานคำสั่งดังกล่าวในวรรคต้น ให้ผู้สั่งรายงานพฤติการณ์ทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามมิให้ทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษชั่วครั้งคราว

ข้อ ๓๘ พระสังฆาธิการ ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อ ๓๙ พระสังฆาธิการ ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๔๐ พระสังฆาธิการ ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตน และผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ ๔๑ พระสังฆาธิการ ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ ๔๒ พระสังฆาธิการ ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ ๔๓ พระสังฆาธิการ ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ส่วนที่ ๒
การรักษาจริยา

ข้อ ๔๔ ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุมดูแลแนะนำชี้แจงหรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้อยู่ว่า ผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา ต้องพิจารณาว่า ความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชารูปนั้น อยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน

ถ้าเห็นว่า ความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจจะลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป เพื่อพิจารณาลงโทษตามสมควร

ผู้บังคับบัญชารูปใด ไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยา หรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ ๔๕ พระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยา ต้องปฏิบัติตามทันที ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ส่วนที่ ๓
การละเมิดจริยา

ข้อ ๔๖ พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

(๒) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่

(๓) ตำหนิโทษ

(๔) ภาคทัณฑ์

ข้อ ๔๗ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้

ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง แม้ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน

(๓) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้น เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๔๘ พระสังฆาธิการรูปใดต้องอธิกรณ์ หรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญา และอยู่ในระหว่างพิจารณาวินิจฉัย หรือมีกรณีต้องหาว่าละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง และอยู่ในระหว่างสอบสวน ถ้าผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นว่า จะให้คงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในระหว่างพิจารณาหรือสอบสวน จะเป็นการเสียหายแก่การคณะสงฆ์ จะสั่งให้พักจากตำแหน่งหน้าที่ก็ได้

การให้พักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น ให้พักตลอดเวลาที่พิจารณาหรือสอบสวน เมื่อพิจารณาหรือสอบสวนเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่า

พระสังฆาธิการที่ถูกสั่งให้พักนั้นไม่มีความผิด และไม่มีมลทินความผิดเลย ผู้บังคับบัญชาผู้สั่งให้พักต้องสั่งให้พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับดำรงตำแหน่งเดิม

เมื่อได้สั่งพักจากตำแหน่งหน้าที่ หรือสั่งให้กลับดำรงตำแหน่งเดิมแล้ว ให้รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งและแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันสั่ง

แต่ถ้าปรากฏว่า ถึงแม้การพิจารณาหรือสอบสวนจะไม่ได้ความสัตย์ ว่าได้กระทำผิดแต่มีมลทินหรือมัวหมอง ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณา ถ้าเห็นว่าจะให้กลับเข้ารับหน้าที่อีก อาจเสียหายแก่การคณะสงฆ์ ก็สั่งปลดจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๔๙ การตำหนิโทษนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการรูปใดละเมิดจริยาซึ่งไม่ร้ายแรงถึงกับถอดถอน หรือปลดจากตำแหน่งหน้าที่ มีเหตุที่ผู้บังคับบัญชาเห็นควรปรานี ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งตำหนิโทษ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การตำหนิโทษเช่นนี้ ให้มีการกำหนดไม่เกินสามปีนับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการตำหนิโทษก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาในกรณีเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ข้อ ๕๐ กรณีดังกล่าวแล้วในข้อ ๔๙ ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่ายังไม่ควรลงโทษถึงตำหนิโทษ ควรลงโทษเพียงภาคทัณฑ์ ก็ให้มีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ได้ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การลงโทษภาคทัณฑ์ ให้มีกำหนดไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่า พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการภาคทัณฑ์ก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาอีก ให้ลงโทษสถานอื่นถัดขึ้นไปตามควรแก่กรณี

ข้อ ๕๑ เมื่อได้มีการลงโทษตามข้อ ๔๙ หรือข้อ ๕๐ แล้ว ให้ผู้สั่งลงโทษรายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนทราบ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) คือเนื่องด้วยการปกครองคณะสงฆ์อันอยู่ในหน้าที่ของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะชั้นต่าง ๆ ตามลำดับ จะบังเกิดผลสมบูรณ์มีความเจริญรุ่งเรืองหรือบกพร่องเสียหายแก่คณะสงฆ์ ย่อมอาศัยคุณสมบัติของผู้ปกครองเป็นส่วนสำคัญ

ฉะนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งเจ้าอาวาส เจ้าคณะและผู้รักษาการแทนจึงสมควรกำหนดโดยถือ ความรู้ความสามารถและความประพฤติเป็นหลักในการคัดเลือก สำหรับวิธีการแต่งตั้งควรจะต้องผ่านการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาโดยรอบคอบตามลำดับชั้น ` เพื่อให้ได้ผู้ปกครองคณะสงฆ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่ง

ส่วนการถอดถอนนั้น สมควรกำหนดให้มีจริยาพระสังฆาธิการไว้เป็นหลักปฏิบัติของพระสังฆาธิการและเป็นหลักควบคุม ลงโทษแก่พระสังฆาธิการผู้ประพฤติมิชอบ สำหรับวิธีการลงโทษ ก็ควรจะได้ผ่านการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาโดยรอบคอบตามลำดับชั้นเช่นเดียวกับการแต่งตั้ง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกลงโทษกับเป็นทางร่วมมือกันปราบปรามและป้องกันความประพฤติมิชอบของผู้ปกครองสงฆ์ อันจะนำความเสียหายมาสู่คณะสงฆ์และพระศาสนา

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๐๙) คือเนื่องจากหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ในการพิจารณาคัดเลือกคุณสมบัติของพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา ตามความในข้อ ๕ แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม กำหนดวิธีการแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง พ.ศ.๒๕๐๗ นั้น ปรากฏว่ายังไม่สะดวกแก่การแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในบางกรณี คือ ในกรณีที่พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย จึงสมควรแก้ไขให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาค ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเหนือเจ้าคณะจังหวัดขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

นอกจากนี้ วิธีการแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามที่วางไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมดังกล่าวนั้น สมควรรวมตราไว้ในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ โดยตราขึ้นเป็นกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๐๙) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

๓. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) คือ เนื่องจากวิธีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัด ตามความในข้อ ๑๒ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้เสนอเจ้าคณะใหญ่ เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้ง ทั้งนี้โดยไม่ผ่านการพิจารณาของมหาเถรสมาคม และโดยที่เจ้าคณะจังหวัดมีภาระต้องรับผิดชอบปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตลอดเขตจังหวัด จัดเป็นตำแหน่งสำคัญในส่วนภูมิภาคตำแหน่งหนึ่งจึงสมควรแก้ไขวิธีการแต่งตั้งเสียใหม่ โดยให้ผ่านการพิจารณาของมหาเถรสมาคมก่อน เพื่อมหาเถรสมาคมจะได้มีโอกาสควบคุมการแต่งตั้ง ตลอดถึงการถอดถอนเจ้าคณะจังหวัดด้วย

นอกจากนี้ ในกรณีการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการตั้งแต่รองเจ้าคณะตำบลขึ้นไปตามความในข้อ ๓๒ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ นั้น ได้กำหนดให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในเมื่อได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการสูงกว่าเดิม ทั้งนี้ ควรจัดให้เป็นกรณีตามปกติโดยกำหนดข้อยกเว้นไว้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะในกรุงเทพมหานคร เพราะกรุงเทพมหานครเป็นนครหลวงแห่งประเทศไทย ซึ่งมีบรรพชิตและคฤหัสถ์อยู่อย่างหนาแน่น ทั้งเป็นศูนย์รวมแห่งกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร จำต้องมีคุณสมบัติเป็นพิเศษ และในบางคราวอาจมีความจำเป็นต้องดำรงตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการหลายตำแหน่งเพื่อประโยชน์แก่ความเจริญรุ่งเรืองแห่งคณะสงฆ์และพระศาสนา

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๑)

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๑)[๒,๓]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๓๙ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส"

---

๑. ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๕๑ ภาค ๑๒ ตอน ๑ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๐๖

๒ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๖ ตอนที่ ๑๒ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

๓ ยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๓) ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๘ ตอนที่ ๗ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๓

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดาสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ที่มีบัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔[๔] ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาส และจะแต่งตั้งเจ้าอาวาสทันทีมิได้ ให้เจ้าคณะตำบลแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรค ๑ แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน

---

๔. ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๑) ใช้ความใหม่แทนแล้ว

ในกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น เป็นเจ้าคณะจังหวัดหรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดอยู่ ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้แล้ว ให้เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาค แล้วแต่กรณี ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาสภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ในท้องถิ่นที่กันดาร และยังไม่มีหรือหาพระภิกษุมีพรรษาพ้น ๕ มิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ เมื่อมีพระภิกษุพรรษาพ้น ๕ แล้ว ให้ดำเนินการตามความในวรรค ๔

ข้อ ๕ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้เจ้าคณะตำบลด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส แล้วรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๖ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่ และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วครั้งคราว ให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ถ้ามีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคต้นเป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่า ๓๐ วัน ให้เจ้าอาวาสรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคต้นพ้นจากหน้าที่ ในเมื่อเจ้าอาวาสกลับมาปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม หรือสั่งให้พ้นจากหน้าที่

ข้อ ๗[๕] การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

---

๕. ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๑) ใช้ความใหม่แทนแล้ว

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖) คือในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพื่อมิให้กิจการในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสต้องสะดุดหยุดลง จำเป็นต้องมีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเป็นการชั่วคราว

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๑) คือเนื่องจากเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามความในข้อ ๔ และข้อ ๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖) เพื่อให้สะดวกในทางปฏิบัติยิ่งขึ้น จึงแก้ไขเพิ่มเติมความในข้อ ๔ และข้อ ๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)[๒]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๕๑ ภาค ๑๒ ตอนที่ ๒ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

๒ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๐ ตอนที่ ๓ วันที่ ๒๓ กุมภาพัน ๒๕๑๕

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดาสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่บัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "พระอุปัชฌาย์" หมายความว่า พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เป็นประธานและรับผิดชอบในการให้บรรพชาอุปสมบทตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๕ พระอุปัชฌาย์ มี ๒ ประเภท

(๑) พระอุปัชฌาย์สามัญ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะใหญ่ ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงมอบหมายตามมติของมหาเถรสมาคม

(๒) พระอุปัชฌาย์วิสามัญ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระสังฆราช

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้ได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์อยู่ก่อนใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้คงเป็นพระอุปัชฌาย์ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๗ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนึ่ง ให้มีพระอุปัชฌาย์เพียงหนึ่งรูป เว้นแต่มีกรณีพิเศษ

ข้อ ๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) มีตำแหน่งในทางปกครองชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป เว้นแต่พระอารามหลวง

(๒) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๓) ไม่เป็นผู้มีร่างกายพิการทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรืออาพาธเป็นโรคติดต่อ เช่น โรคเรื้อนหรือวัณโรคในระยะอันตราย

(๔) มีประวัติความประพฤติดี

(๕) เป็นที่นับถือของประชาชน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

(๖) เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก เว้นแต่ในบางท้องถิ่น ซึ่งเจ้าคณะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผัน

(๗) มีความสามารถฝึกสอนผู้อยู่ในปกครองให้เป็นภิกษุสามเณรที่ดี ตามพระธรรมวินัย และ

สามารถบำเพ็ญกรณียกิจอันอยู่ในหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ได้

(๘) มีความรู้ความสามารถ ทำอุปสมบทกรรมให้ถูกต้องตามพระวินัยและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์

ข้อ ๙ ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัดเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้พิจารณาเลือกพระสังฆาธิการผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติตามข้อ ๘ แล้วรายงานรับรองขอแต่งตั้งเสนอขึ้นไปตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาค ดังนี้

(๑) ตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะอำเภอเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๒) ตั้งรองเจ้าคณะอำเภอหรือเจ้าคณะตำบลเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๓) ตั้งรองเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าอาวาส เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะตำบลเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

เมื่อเจ้าคณะภาคได้รับรายงานรับรองขอแต่งตั้งแล้ว ให้ดำเนินการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้ตามความในข้อ ๔๑ เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้ว ให้เสนอรายงานรับรองไปยังเจ้าคณะใหญ่เพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ต่อไป

ข้อ ๑๐ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เป็นพระอุปัชฌาย์ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตามมติของมหาเถรสมาคม

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาเลือกแล้วเสนอรายงานรับรองตามลำดับ เพื่อทรงแต่งตั้งตามความในวรรคต้น

ข้อ ๑๑ พระสังฆาธิการจะปฏิบัติหน้าที่พระอุปัชฌาย์ได้ต่อเมื่อได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์แล้ว

หมวด ๓
หน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๑๒ พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่ให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้เฉพาะตน และเฉพาะภายในเขตตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๑๓ พระอุปัชฌาย์ต้องพบและสอบสวนกุลบุตรให้ได้คุณลักษณะก่อน จึงรับให้บรรพชาอุปสมบทได้ คุณลักษณะของกุลบุตรนั้น ดังนี้

(๑) เป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบล หรืออำเภอที่จะบวช และมีหลักฐานมีอาชีพชอบธรรม หรือแม้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอื่น แต่เมื่อสอบสวนแล้วปรากฏว่า เป็นคนมีหลักฐานมีอาชีพ

ชอบธรรม มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ใช่คนจรจัด

(๒) เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ไม่มีความประพฤติเสียหาย เช่น ติดสุราหรือยาเสพย์ติดให้โทษ เป็นต้น

(๓) มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้

(๔) ไม่เป็นผู้มีทิฏฐิวิบัติ

(๕) เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ อาจบำเพ็ญสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชราไร้ความสามารถ หรือทุพพลภาพ หรือพิกลพิการ

(๖) มีสมณบริขารครบถ้วนและถูกต้องตามพระวินัย

(๗) เป็นผู้สามารถ กล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยตนเองและถูกต้องไม่วิบัติ

ข้อ ๑๔ พระอุปัชฌาย์ต้องงดเว้นการให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามเหล่านี้

(๑) คนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน

(๒) คนหลบหนีราชการ

(๓) คนต้องหาในคดีอาญา

(๔) คนเคยถูกตัดสินจำคุกโดยฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ

(๕) คนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระศาสนา

(๖) คนมีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรคในระยะอันตราย

(๗) คนมีอวัยวะพิการจนไม่สามารถปฏิบัติกิจพระศาสนาได้

ข้อ ๑๕ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทในวัดใด ต้องได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ห้ามเข้าไปให้บรรพชาอุปสมบทในวัดของผู้อื่นโดยมิได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาส

ข้อ ๑๖ เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์จะรับผู้ใดบวช ต้องมีผู้รับรอง และให้ผู้รับรองของผู้นั้นนำผู้จะบวชมามอบตัว พร้อมด้วยใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทตามความในข้อ ๔๑ ซึ่งจะขอได้จากพระอุปัชฌาย์ ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ให้เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ สอบสวนผู้จะมาบวชตามความในข้อ ๑๓ และข้อ ๑๔ ซึ่งปรากฏตามข้อปฏิญญาในใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และสอบถามผู้รับรองตามข้อรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท จนเป็นที่เข้าใจถูกต้องตรงกันดีแล้ว จึงรับใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรอง แล้วดำเนินการฝึกซ้อมต่อไป

ข้อ ๑๗ เจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์ จะรับผู้ใดบวชในวัดของตน ให้นำผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบทนั้นไปมอบตัวแก่พระอุปัชฌาย์ พร้อมทั้งใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระอุปัชฌาย์ผู้จะรับบวชปฏิบัติตามความในข้อ ๑๖ วรรค ๒

ข้อ ๑๘ ใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และใบรับรองผู้จะ

บรรพชาอุปสมบท ให้ยื่นต่อเจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์ ๒ ฉบับ เพื่อเจ้าอาวาสเก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง และพระอุปัชฌาย์เก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง ถ้าเจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ให้ยื่นเพียงฉบับเดียว

ข้อ ๑๙ พระอุปัชฌาย์ เมื่อให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรแล้ว มีหน้าที่ต้องถือเอาเป็นภาระปกครองดูแลสั่งสอนสัทธิวิหาริกของตนให้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ต้องขวนขวายให้ได้รับการศึกษาพระธรรมวินัย และต้องออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริก ตามความในข้อ ๔๑ เพื่อแสดงสังกัดถิ่นที่อยู่และความบริสุทธิ์แห่งสมณเพศ

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้มีพรรษายังไม่พ้น ๕ จะไปอยู่ในวัดอื่นใด เมื่อพระอุปัชฌาย์เห็นสมควรก็ให้สอบถามไปยังเจ้าอาวาสวัดนั้น เมื่อได้รับคำยืนยันรับรองที่จะปกครองดูแลสั่งสอนแทนได้จึงให้ทำหนังสือฝากและมอบภารธุระแก่เจ้าอาวาสวัดนั้น ให้เป็นผู้ปกครองดูแลสั่งสอนแทนตน

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้นั้น จะย้ายไปอยู่ในวัดอื่นต่อไปอีกภายใน ๕ พรรษา ให้เจ้าอาวาสผู้รับฝากปกครองแจ้งไปยังพระอุปัชฌาย์ เพื่อได้ปฏิบัติการตามความในวรรค ๒ แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์นั้นพ้นจากความเป็นพระอุปัชฌาย์แล้ว ก็ให้เจ้าอาวาสผู้ปกครองปฏิบัติการตามความในวรรค ๒

ข้อ ๒๐ พระอุปัชฌาย์ต้องส่งบัญชีสัทธิวิหาริกของตนตามความในข้อ ๔๑

หมวด ๔
เขตพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๑ พระอุปัชฌาย์ จะให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้ ภายในเขตที่ระบุไว้ในตราตั้ง หรือเขตอำนาจที่ตนปกครองอยู่ในปัจจุบัน คือ ถ้าเป็น

(๑) เจ้าอาวาส ภายในวัดของตน

(๒) เจ้าคณะตำบล ภายในเขตตำบลของตน

(๓) เจ้าคณะอำเภอ ภายในเขตอำเภอของตน

(๔) เจ้าคณะจังหวัด ภายในเขตจังหวัดของตน

(๕) เจ้าคณะภาค ภายในเขตภาคของตน

พระอุปัชฌาย์ผู้มีตำแหน่งสูงกว่าเจ้าคณะภาค ไม่จำกัดเขต

ข้อ ๒๒ ถ้าไม่มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น พระอุปัชฌาย์ผู้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งปกครองให้บรรพชาอุปสมบทได้ในเขต อนุรูปแก่ตำแหน่งปกครองเดิมของตน ตลอดเวลาที่ตนยังพำนักอยู่ในวัดหรือในเขตที่ตนเคยปกครองนั้น เว้นแต่เป็นเจ้าคณะภาคกิตติมศักดิ์แม้มิได้อยู่ในเขตที่ตนเคยปกครองก็ให้บรรพชาอุปสมบทในเขตที่ตนเคยปกครองนั้นได้

ข้อ ๒๓ พระอุปัชฌาย์ผู้ลาออกจากตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือถูกให้ออกจากตำแหน่งในทางปกครอง และไม่ได้เป็นกิตติมศักดิ์ แต่ยังคงเป็นเจ้าอาวาส ให้เป็นพระอุปัชฌาย์ได้เฉพาะในวัดของตน

ข้อ ๒๔ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทนอกเขตของตนได้ ต่อเมื่อเจ้าของเขตขอร้องหรือได้ขออนุญาต หรือได้รับอนุญาตด้วยหนังสือจากเจ้าคณะภาคนั้น ๆ ในกรณีพิเศษเป็นครั้งคราว

หมวด ๕
การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๕ หน้าที่พระอุปัชฌาย์ต้องระงับในเมื่อ

(๑) พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง และมิได้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งนั้นๆ หรือถูกให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง

(๒) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๘

(๓) ถูกเป็นจำเลยในอธิกรณ์ที่มีโทษถึงให้สึก และอยู่ในระหว่างไต่สวนพิจารณาวินิจฉัย

(๔) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๖[๓] การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๒) และ (๓) ของพระสังฆาธิการตำแหน่งต่ำกว่าชั้นเจ้าคณะอำเภอ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้นรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด เพื่อพิจารณาสั่งระงับจากหน้าที่

---

๓ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕) และให้ใช้ความใหม่แทนดังพิมพ์ไว้นี้แล้ว

พระอุปัชฌาย์ ถ้าเป็นเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาสั่งระงับจากหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ส่วนพระสังฆาธิการตำแหน่งตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือพิจารณาสั่งระงับ

ข้อ ๒๗ การถอดถอนพระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๔) ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๖
จริยาพระอุปัชฌาย์
ส่วนที่ ๑
จริยา

ข้อ ๒๘ พระอุปัชฌาย์ ต้องเคารพเอื้อเฟื้อ สังวร ประพฤติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีของสัทธิวิหาริก

ข้อ ๒๙ พระอุปัชฌาย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๐ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือคำแนะนำชี้แจงของพระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๑ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้บรรพชาอุปสมบทกรรมวิบัติบกพร่องไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ

ส่วนที่ ๒
การรักษาจริยา

ข้อ ๓๒ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ ควบคุม ดูแล แนะนำ ชี้แจง หรือสั่งพระอุปัชฌาย์ในเขตบังคับบัญชาของตน ให้ปฏิบัติตามจริยาพระอุปัชฌาย์โดยเคร่งครัด

ส่วนที่ ๓
การละเมิดจริยา

ข้อ ๓๓ พระอุปัชฌาย์รูปใด ปฏิบัติหน้าที่โดยละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์
(๒) ให้ระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ชั่วคราวไม่เกิน ๒ ปี
(๓) เรียกตัวมาอบรมชั่วคราวไม่เกิน ๑ ปี
(๔) ให้ทำทัณฑ์บน
(๕) ตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๓๔ การให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระอุปัชฌาย์ละเมิดจริยาโดยจงใจให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามตามความในข้อ ๑๔

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้น รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้

สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่ง พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาเหนือ อาจสั่งให้พักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ก่อนได้ แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้สั่งพัก

ข้อ ๓๕ พระอุปัชฌาย์รูปใด ละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากที่บัญญัติไว้ในข้อ ๓๔ เมื่อผู้บังคับบัญชาพิจารณาเห็นสมควรลงโทษสถานเบาลงมาสถานเดียว หรือหลายสถานโดยสมควรแก่ความผิด

(๑) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาค เพื่อพิจารณาสั่งลงโทษแล้วรายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งทราบ

(๒) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับ จนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษ

ข้อ ๓๖ ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์เคยถูกสั่งลงโทษตามข้อ ๓๓ (๓) (๔) และ (๕) มาแล้ว ไม่เข็ดหลาบ กระทำผิดอีก ให้ลงโทษ ในสถานที่หนักกว่าโทษเดิม

ข้อ ๓๗ พระอุปัชฌาย์รูปใด ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๒๕ ก็ดี ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๓ (๒)

ก็ดี ถูกพักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๔ วรรค ๓ ก็ดี หากฝ่าฝืนให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรอีก หรือถูกลงโทษตามความในข้อ ๓๓ (๒) แล้วไม่เข็ดหลาบ ละเมิดซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามความในข้อ ๔๗ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับ จนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้เป็นพระอุปัชฌาย์รูปนั้น เพื่อพิจารณาสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

หมวด ๗
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๘ พระภิกษุรูปใดไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ บังอาจให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตร

(๑) ถ้าพระภิกษุรูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ตามความในข้อ ๔๗ (๕) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติการตามความในข้อ ๓๗ วรรค ๒

(๒) ถ้าพระภิกษุรูปนั้น มิได้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ให้เจ้าอาวาสผู้ปกครองจัดการให้พระภิกษุรูปนั้นออกไปเสียจากวัด และให้บันทึกเหตุที่ให้ออกนั้นในหนังสือสุทธิด้วย

ข้อ ๓๙ บุคคลผู้ได้รับการบรรพชาอุปสมบทตามความ ใน ข้อ ๓๗ และข้อ ๓๘ ให้ถือว่าบรรพชาอุปสมบทโดยมิชอบ ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์อันพระภิกษุสามเณรจะพึงได้

ข้อ ๔๐ ในกรณีแต่งตั้งหรือถอดถอนพระอุปัชฌาย์ ให้ผู้แต่งตั้งหรือผู้ถอดถอนแจ้งไปยังสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยประการใด ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามความในวรรคต้น

ข้อ ๔๑ วิธีปฏิบัติในการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ก็ดี ในการทำใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทก็ดี ในการออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกก็ดี ในการส่งบัญชีสัทธิวิหาริกก็ดี ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๐๖) คือ เนื่องจากการให้บรรพชาอุปสมบทกุลบุตร อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ตามพระวินัย เป็นกิจการอันสำคัญยิ่งในคณะสงฆ์ เพราะเป็นกิจการที่อาจยังความเจริญหรือความเสื่อมเสียให้เกิดแก่คณะสงฆ์และพระศาสนาเช่นเดียวกับกิจการในทางการปกครองคณะสงฆ์อันอยู่ในหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

ฉะนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ จึงสมควรกำหนดให้เป็นไปในแนวเดียวกับการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นอกจากจะกำหนดคุณสมบัติและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ไว้เป็นพิเศษแล้ว ควรกำหนดวิธีการแต่งตั้งให้ผ่านพระสังฆาธิการตามลำดับชั้น และมอบให้เจ้าคณะใหญ่กับสมเด็จพระสังฆราช มีอำนาจแต่งตั้งตามประเภทของพระอุปัชฌาย์

ส่วนในการถอดถอนนั้น ควรกำหนดจริยาพระอุปัชฌาย์ขึ้นไว้ เพื่อเป็นหลักปฏิบัติหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์กับเป็นหลักในการควบคุมและลงโทษพระอุปัชฌาย์ เช่นเดียวกับเรื่องจริยาพระสังฆาธิการ เฉพาะโทษละเมิดจริยาพระอุปัชฌาย์ในสถานหนักที่สุด ควรกำหนดไว้ให้แจ้งชัด โดยยึดถือความบกพร่องและความเสียหายเป็นหลักสำคัญ เพื่อเป็นทางป้องกันและแก้ไขมิให้เกิดความเสื่อมเสียแก่คณะสงฆ์และพระศาสนา

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. ๒๕๑๕) คือเนื่องจากความในข้อ ๒๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์กำหนดการระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ด้วยเหตุพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครองและมิได้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งนั้นๆ หรือถูกพักจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครองตามความในข้อ ๒๕ (๑) ซึ่งต้องมีคำสั่งระงับของผู้บังคับบัญชาอีกชั้นหนึ่ง สมควรแก้ไขให้ระงับไปโดยมิต้องมีคำสั่งระงับของผู้บังคับบัญชา

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า “กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร”

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจาก วันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ “ไวยาวัจกร” หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัต และมีอำนาจ หน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดตามที่เจ้าอาวาสมอบหมาย เป็นหนังสือ

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๑ ภาค ๑๒ ตอนที่ ๒ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

หมวด ๑
การแต่งตั้งไวยาวัจกร

ข้อ ๔ คฤหัสถ์ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นชาย มีสัญชาติไทย นับถือพระพุทธศาสนา

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์

(๓) เป็นผู้มีหลักฐานมั่นคง

(๔) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ที่จะปฏิบัติหน้าที่ไวยาวัจกรได้

(๕) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

(๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีโรค เป็นที่รังเกียจแก่สังคม

(๗) ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี เช่น มีความประพฤติเสเพล เป็นนักเลงการพนัน เสพสุราเป็นอาจิณ หรือติดยาเสพย์ติดให้โทษ

(๘) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออกจากราชการ หรือองค์การค้าของรัฐบาล หรือบริษัทห้างร้านเอกชน ในความผิด หรือมีมลทินมัวหมอง ในความผิดเกี่ยวกับการเงิน

(๑๐) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุก เว้นแต่มีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ข้อ ๕ ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๔ เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใด ก็ให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกร โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามความในวรรคต้น เพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ในกรณีที่มีไวยาวัจกรหลายคน ให้เจ้าอาวาสมอบหมายการงานแก่ไวยาวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ

หมวด ๒
การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ไวยาวัจกร

ข้อ ๖ ไวยาวัจกรย่อมพ้นจากหน้าที่เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

(๔) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความในข้อ ๔

(๕) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่

(๖) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๗ ไวยาวัจกรผู้ใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ก็ย่อมทำได้ เมื่อเจ้าอาวาสสั่งอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ และให้เจ้าอาวาสรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๘ ไวยาวัจกรผู้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ตามความใน ข้อ ๖ (๓) ให้รักษาการในตำแหน่งหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งใหม่

ข้อ ๙ ไวยาวัจกรผู้ขาดคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ (๔) ให้เจ้าอาวาสสั่งให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ แล้วรายงานให้เจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่ไวยาวัจกรหย่อนความสามารถด้วยเหตุใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเจ้าอาวาสเห็นสมควรให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ก็สั่งให้ออกได้ โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๑ การถอดถอนไวยาวัจกร ออกจากตำแหน่งหน้าที่จะทำได้เมื่อไวยาวัจกรประพฤติมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ไม่ปฏิบัติหน้าที่จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๓) ขัดคำสั่งของเจ้าอาวาส ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้เจ้าอาวาสสั่งถอดถอนไวยาวัจกรผู้นั้นออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ไวยาวัจกรพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ตามความในข้อ ๖ (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) ไวยาวัจกรผู้นั้นจะพ้นจากความรับผิดชอบในหน้าที่ ต่อเมื่อได้มอบหมายการงานพร้อมด้วยทรัพย์สินและหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของตน แก่ผู้เข้ารับตำแหน่งหน้าที่แทนตนเรียบร้อยแล้ว

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่ไวยาวัจกรว่างลง ถ้าเจ้าอาวาสเห็นสมควรจะสั่งแต่งตั้งผู้รักษาการในตำแหน่งไวยาวัจกรเป็นการชั่วคราวก็ได้

ผู้รักษาการไวยาวัจกร ให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับไวยาวัจกร

หมวด ๓
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๔ เมื่อมีการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการในตำแหน่งไวยาวัจกร หรือเมื่อไวยาวัจกรพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุใด ๆ

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้เจ้าอาวาสแจ้งไปยังกรมการศาสนา

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้เจ้าอาวาสแจ้งแก่นายอำเภอเพื่อรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมการศาสนา

ข้อ ๑๕ คำสั่งของเจ้าอาวาสในการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่งไวยาวัจกรก็ดี ในการให้ไวยาวัจกรหรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่งไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ก็ดี ให้กระทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับนี้ คือเนื่องจากตำแหน่งไวยาวัจกร เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด อันเป็นกิจการสำคัญเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียของวัดและพระศาสนา นอกจากนี้ ยังมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอีกส่วนหนึ่งด้วย

ฉะนั้น ในการแต่งตั้งไวยาวัจกร จึงสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติและความประพฤติอันเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และสมควรกำหนดลักษณะความผิดและความบกพร่องไว้เป็นหลักการควบคุมและถอดถอนไวยาวัจกร ทั้งนี้เพื่อให้การดูแลรักษาและจัดผลประโยชน์ของวัดได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย

ส่วนวิธีการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกรนั้น ควรมอบให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอน โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๐๖)
ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๐๖)[๑]
ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๑ ภาค๑๒ ตอนที่ ๒ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๐๖) ทั้งฉบับนี้ถูกยกเลิก โดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๖ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๑ แล้ว

ข้อ ๓ นับแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกบรรดาสังฆาณัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับ และระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่มีบัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔ หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อการลงนิคหกรรม พร้อมด้วยผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมและชั้นยุติแห่งการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๕ อธิกรณ์ที่ยังค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ ได้บัญญัติมอบให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเพื่อให้การลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นไปโดยถูกต้องสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม พร้อมกำหนดผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม และชั้นยุติแห่งการวินิจฉัยการลงนิคหกรรมด้วย

ฉะนั้น จึงสมควรตรากฎมหาเถรสมาคมขึ้นเพื่อวางระเบียบปฏิบัติในการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย โดยให้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๓)
ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑)

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๓)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑)[๒]

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๕๘ ตอนที่ ๗ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๓

๒ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๕ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ข้อ ๔[๓] ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาส และจะแต่งตั้งเจ้าอาวาสทันทีมิได้ ให้เจ้าคณะตำบลนั้นแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรค ๑ แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนดเวลา ๓๐ วัน เว้นแต่

(๑) ในกรณีที่เจ้าคณะภาค เห็นสมควรแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นในชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือ

---

๓ ความเดิมได้ถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

(๒) ในกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัด หรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย

ในกรณีดังกล่าวใน (๑) หรือ (๒) ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด หรือพระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น แล้วแต่กรณี เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานโดยลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้แล้ว ให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณี ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาสภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ในท้องที่กันดารและยังไม่มี หรือหาพระภิกษุมีพรรษาพ้น ๕ มิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ แต่เมื่อมีพระภิกษุพ้น ๕ พรรษาแล้ว ให้ดำเนินการตามความในวรรค ๔ โดยอนุโลม

ข้อ ๕ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้เจ้าคณะตำบล ด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ สั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส และรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่งหรือผู้สั่งแต่งตั้ง ด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอหรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ข้อ ๖[๔] ในกรณีดังกล่าวในข้อ ๕ ถ้าเจ้าอาวาสอาพาธจนไม่อาจเสนอผู้ที่สมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสได้ ให้เจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะจังหวัด โดยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี แต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าคณะภาคเห็นสมควรให้เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น ก็ให้เจ้าคณะภาคโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม แต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น

---

๔ ความเดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้นี้

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรค ๑ แล้ว ให้ผู้แต่งตั้งรีบรายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด หรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่ง หรือผู้สั่งแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอหรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่หรือเจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ข้อ ๗ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่ และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วครั้งคราว ให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ถ้ามีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคต้น เป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่า ๓๐ วัน ให้เจ้าอาวาสรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคต้น พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสให้พ้นจากหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเจ้าอาวาสกลับมาปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม

ข้อ ๘ การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :-

๑. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๓) คือ เนื่องด้วยสมควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ และวิธีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อ ๕ และข้อ ๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เพื่อให้สะดวกในการปฏิบัติยิ่งขึ้น และโดยที่กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๐๖) มีข้อความที่ได้แก้ไขไปแล้วเป็นส่วนมาก จึงสมควรยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และตรากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสขึ้นใหม่

๒. เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑) คือ เนื่องจากการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามความในข้อ ๔-๕-๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ส่วนใหญ่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด มีบางกรณี กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค

พระอารามหลวงโดยฐานะมีความสำคัญเป็นพิเศษอยู่ ในบางกรณีสมควรแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ในชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่ไม่มีข้อกำหนดไว้ให้กระทำได้ มีกำหนดไว้เฉพาะกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัด หรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด จึงให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

เพราะฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ กำหนดให้เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเข้าอยู่ในจำนวนผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงได้ด้วยในบางกรณีโดยเจ้าคณะภาคเป็นผู้แต่งตั้ง ในเมื่อพิจารณาเห็นเป็นการสมควร

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑)
ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑)[๑]
ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ และมาตร ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ นับแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๑

พ.ศ.๒๕๐๕ และให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ และให้ยกเลิกข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอื่นเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ลักษณะ ๑
บทนิยาม

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้

(๑) "พระภิกษุ" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุซึ่งดำรงตำแหน่งสมณศักดิ์ต่ำกว่าพระราชาคณะ และ

ข. พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึง พระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการ และผู้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นพระราชาคณะขึ้นไป

(๒) "ความผิด" หมายถึงการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย

(๓) "นิคหกรรม" หมายถึงการลงโทษตามพระธรรมวินัย

(๔) "ผู้มีส่วนได้เสีย" หมายถึงพระภิกษุปกตัตตะซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกันและมีสังวาสเสมอกันกับพระภิกษุผู้เป็นจำเลย

(๕) "ผู้เสียหาย" หมายถึงผู้ได้รับความเสียหายเฉพาะตัว เนื่องจากกระทำความผิดของพระภิกษุผู้เป็นจำเลย และหมายความรวมถึงผู้จัดการแทนผู้เสียหายในกรณีดังต่อไปนี้

ก. ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลตามกฎหมาย หรือตามที่พระภิกษุผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมพิจารณาเห็นสมควรให้เป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหาย เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อ ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งอยู่ในความดูแล

ข. ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือต่างบิดาหรือต่างมารดา เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งผู้เสียหายตายก่อนหรือหลังฟ้อง หรือป่วยเจ็บไม่สามารถจะจัดการเองได้

ค. ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคลเฉพาะความผิดซึ่งกระทำแก่นิติบุคคล

(๖) "โจทก์" หมายถึง

ก. ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องพระภิกษุต่อพระภิกษุ ผู้พิจารณาในข้อหาว่าได้กระทำความผิด หรือ

ข. พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์ ในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหา

(๗) "จำเลย" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งถูกโจทก์ฟ้องต่อพระภิกษุ

ผู้พิจารณา ในข้อหาว่าได้กระทำความผิด หรือ

ข. พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาซึ่งตกเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

(๘) "ผู้กล่าวหา" หมายถึงผู้บอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุต่อพระภิกษุผู้พิจารณา โดยที่ตนมิได้เป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือมิได้เป็นผู้เสียหายและประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. เป็นพระภิกษุปกตัตตะหรือสามเณรซึ่งถึงพร้อมด้วยศีลและอาจาระและมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

ข. เป็นคฤหัสถ์ผู้นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ มีความประพฤติเรียบร้อยมีวาจาเป็นที่เชื่อถือได้ และมีอาชีพเป็นหลักฐาน

(๙) "ผู้แจ้งความผิด" หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งไม่มีอำนาจลงนิคหกรรมแจ้งการกระทำความผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดของพระภิกษุซึ่งได้พบเห็นต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(๑๐) "ผู้ถูกกล่าว" หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งถูกผู้กล่าวหาบอกกล่าวกระทำความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

ข. พระภิกษุซึ่งถูกผู้แจ้งความผิด แจ้งการกระทำผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(๑๑) "ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม" หมายถึงพระภิกษุผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา

(๑๒) "เจ้าสังกัด" หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ชั้นเจ้าอาวาส เจ้าคณะเจ้าสังกัดซึ่งมีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่

(๑๓)"เจ้าของเขต" หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองชั้นเจ้าคณะซึ่งเป็นเจ้าของเขต ซึ่งมีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่

(๑๔)"ผู้พิจารณา" หมายถึงเจ้าสังกัดหรือเจ้าของเขตแล้วแต่กรณี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติเบื้องต้น

(๑๕) "คณะผู้พิจารณา" หมายถึงมหาเถร-สมาคม และคณะผู้พิจารณา ซึ่งมีผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นหัวหน้ามีอำนาจหน้าที่ตามวิธีไต่สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

(๑๖) "คณะผู้พิจารณาชั้นต้น" หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๔ ซึ่งประกอบด้วยอันดับ ๗ อันดับตามข้อ ๗ มีอำนาจลงนิคหกรรม ตามวิธีไต่สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

(๑๗) "คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์" หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๕ ซึ่งประกอบด้วยอันดับ ๔ อันดับ มีอำนาจลงนิคหกรรมตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลง

นิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

(๑๘) "คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา" หมายถึง คณะผู้พิจารณาตามความในข้อ ๒๖ ซึ่งเป็นชั้นและอันดับสูงสุด ตามข้อ ๒๗ มีอำนาจลงนิคหกรรม ตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา

ลักษณะ ๒
ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรม

ข้อ ๕ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุ ซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์รูปเดียว หรือหลายรูป ซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกัน

(๑) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้นสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเจ้าสังกัด

(๒) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้นมิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น

ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

กรณีดังกล่าวใน (๒) ให้ผู้พิจารณาแจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เพื่อแจ้งแก่เจ้าคณะและเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุรูปนั้นทราบ

ข้อ ๖ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งมีสังกัดต่างวัดกระทำความผิดร่วมกัน

(๑) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้น ร่วมกันเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ร่วมกับเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้นรูปใดรูปหนึ่งตามที่เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอนั้นพิจารณาเห็นสมควร

(๒) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นมิได้สังกัดอยู่ หรือในเขตจังหวัดที่สังกัดเพียงบางรูป ให้นำความในข้อ ๕ (๒) และวรรคสุดท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาส ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) เจ้าอาวาส หรือรองเจ้าคณะตำบล

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณี ไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

(๓) เจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะอำเภอ

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย

เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเลือกเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะอำเภอเจ้าของเขต เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเลือกเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๔) เจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะจังหวัด

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าของเขต เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น

ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๕) เจ้าคณะจังหวัด หรือรองเจ้าคณะภาค

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาคในหนนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่มิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าของเขต เป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าของเขต และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาค ในหนนั้นเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๖) เจ้าคณะภาค ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

(๗) เจ้าคณะใหญ่ หรือกรรมการมหาเถรสมาคม ให้เป็นอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น ให้ถือตำแหน่งในขณะถูกฟ้อง หรือถูกกล่าวหา ถ้าดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง ให้ถือตำแหน่งสูงเป็นหลักดำเนินการ

กรณีดังกล่าวใน (๒) และ (๓) ถ้าผู้พิจารณานั้น มิใช่เจ้าสังกัดของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา ให้นำความในข้อ ๕ วรรคสุดท้าย มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนกรณีดังกล่าวใน (๔) และ (๕) ถ้าผู้พิจารณานั้น มิใช่เจ้าสังกัดของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา ให้แจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าสังกัด ซึ่งดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกับตนทราบ

ข้อ ๘ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ก็ดี ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะก็ดี ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการก็ดี ให้นำความในข้อ ๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๙ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุทรงสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นต่างๆ ถ้าเป็น

(๑) พระราชาคณะสามัญหรือชั้นราช ซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความใน ข้อ ๗ (๔) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) พระราชาคณะชั้นเทพ ซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่า เจ้าคณะภาค หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๕) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) พระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไป ซึ่งดำรงตำแหน่ง

ปกครองสงฆ์ หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ ๗ (๗) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ถ้าพระราชาคณะรูปนั้นดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ให้เจ้าอาวาสเจ้าสังกัดเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้นอีกรูปหนึ่ง เฉพาะในกรณีไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

ข้อ ๑๐ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดร่วมกัน

(๑) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ ๕ หรือข้อ ๖ กับพระภิกษุในข้อ ๗ หรือข้อ ๘ และหรือข้อ ๙

(๒) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ ๗ หรือข้อ ๘ และหรือข้อ ๙

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้นำความในข้อ ๗ ข้อ ๘ หรือข้อ ๙ มาใช้บังคับแล้วแต่กรณี แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นกรณีที่มีผู้พิจารณาหลายรูป ซึ่งดำรงตำแหน่งสูงต่ำกว่ากัน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งสูง ถ้าดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกัน ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น

ข้อ ๑๑ การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร เมื่อพระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นกลับเข้ามาในราชอาณาจักร

(๑) ถ้ากลับเข้ามาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์เจ้าสังกัด

(๒) ถ้ากลับมาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดมิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นมาสำนักอยู่

ในกรณีเช่นนี้ ให้นำความในข้อ ๕ ถึงข้อ ๑๐ แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ลักษณะ ๓
การลงนิคหกรรม
หมวด ๑
วิธีปฏิบัติเบื้องต้น

ข้อ ๑๒ เมื่อโจทก์ฟ้องพระภิกษุในข้อหาว่าได้กระทำความผิด โดยยื่นฟ้องเป็นหนังสือด้วยตนเองต่อเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณา มีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี เว้นแต่โจทก์ไม่สามารถจะไปยื่นฟ้องด้วยตนเอง จะมีหนังสือมอบให้ผู้ใดผู้หนึ่งไปยื่นฟ้องแทนก็ได้

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุผู้พิจารณาตรวจลักษณะของโจทก์และลักษณะของคำฟ้องนั้นก่อน

(๑) ถ้าปรากฏว่า โจทก์ประกอบด้วยลักษณะตามข้อ ๔ (๖) ก. และคำฟ้องของโจทก์ประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

ก. ฟ้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่า จำเลยได้กระทำความผิดข้อเท็จจริง และรายละเอียดอันเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วย โดยสมควรเท่านั้นที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาดี

ข. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เป็นเรื่องเก่าอันมิได้คิดจะฟ้องมาแต่เดิม

ค. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมถึงที่สุดแล้ว

ง. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฝ่ายราชอาณาจักร หรือมิใช่เรื่องที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฝ่ายราชอาณาจักรถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่กรณีที่มีปัญหาทางพระวินัย

ในกรณีเช่นนี้ ให้สั่งรับคำฟ้องนั้นไว้เพื่อพิจารณาดำเนินการตามความในข้อ ๑๓

(๒) ถ้าปรากฏว่า โจทก์หรือคำฟ้องของโจทก์บกพร่องจากลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวใน (๑) ให้สั่งไม่รับคำฟ้องนั้นโดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งโจทก์ทราบ

ก่อนสั่งรับคำฟ้องหรือไม่รับคำฟ้อง ตามความใน (๑) หรือ (๒) ข้างต้น จะสอบถามโจทก์ให้ชี้แจงในเรื่องใดๆ ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะของโจทก์ หรือลักษณะของคำฟ้องนั้นอันเป็นที่สงสัยก็ได้ และให้จดคำชี้แจงของโจทก์นั้นไว้ประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งรับคำฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว ให้เรียกพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย ตามข้อ ๔ (๗) ก. มาแจ้งคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบแล้วสอบถามและจดคำให้การของจำเลยไว้ โดยให้จำเลยลงชื่อในคำให้การนั้นด้วย แล้วดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพสมตามคำฟ้องของโจทก์ ให้มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่จำเลย ตามคำรับสารภาพนั้น

ถ้าเป็นกรณีที่เกี่ยวกับความเสียหายในทางแพ่ง เมื่อโจทก์กับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันประการใด ให้ทำบันทึกข้อตกลงนั้นไว้ และให้โจทก์จำเลยพร้อมด้วยพยานลงชื่อในบันทึกข้อตกลงนั้นด้วย

(๒) ถ้าจำเลยให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกฟ้องก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดี ให้รายงานพร้อมทั้งส่งคำฟ้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งไม่รับคำฟ้องของโจทก์ ตามความใน ข้อ ๑๒ (๒) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ โจทก์มีสิทธิ์อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น แล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือเสนอผู้ออกคำสั่งภายใน ๑๕ วัน นับแต่ทราบคำสั่งนั้น และให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นต้น แล้วแต่กรณี ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้น

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยสั่งให้รับคำฟ้องนั้น ให้ผู้ออกคำสั่งดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ ต่อไป ถ้าวินิจฉัยสั่งไม่ให้รับคำฟ้องนั้น ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ ๑๕ เมื่อมีผู้กล่าวหาบอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุ โดยยื่นคำกล่าวหาเป็นหนังสือด้วยตนเองต่อเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุผู้พิจารณาตรวจลักษณะของผู้กล่าวหาตามข้อ ๔ (๘) ก. และลักษณะของคำกล่าวหาโดยอนุโลมตามลักษณะของคำฟ้องที่กำหนดไว้ใน ข้อ ๑๒ (๑) ก่อน

(๑) ถ้าปรากฏว่าผู้กล่าวหาและคำกล่าวหานั้น ต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในวรรคต้นให้สั่งรับคำกล่าวหาไว้พิจารณาดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหาก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดีตามความในข้อ ๑๓ (๒) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำกล่าวหาแล้วปรากฏว่าคำกล่าวหานั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๒) ถ้าปรากฏว่าผู้กล่าวหาหรือคำกล่าวหานั้นบกพร่องจากลักษณะดังกล่าวในวรรคต้น ให้สั่งไม่รับคำกล่าวหานั้น โดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบ แต่ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ให้สั่งไม่รับคำกล่าวหานั้น โดยความเห็นของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี คำสั่งไม่รับคำกล่าวหาดังกล่าวนั้นเป็นอันให้ถึงที่สุด

วิธีปฏิบัติก่อนสั่งรับคำกล่าวหาหรือไม่รับคำกล่าวหา ให้นำความในข้อ ๑๒ วรรคท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๖ เมื่อพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ได้พบเห็นพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจ สงสัยในความผิดของพระภิกษุ หรือพบเห็นการกระทำความผิดของพระภิกษุ

(๑) ถ้าผู้พบเห็นนั้น ไม่มีอำนาจลงนิคหกรรม ให้แจ้งพฤติการณ์การกระทำความผิดที่ได้พบเห็นนั้นเป็นหนังสือไปยังเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหาก็ดี ให้การปฏิเสธก็ดี ตามความในข้อ ๑๓ (๒) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำแจ้งความผิดนั้นแล้วปรากฏว่าคำแจ้งความผิดนั้นไม่มีมูลให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๒) ถ้าผู้พบเห็นนั้น เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะ

เจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดเกิดขึ้นนั้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณา มีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. ในกรณีที่พบเห็นพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิด ให้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม ถ้าพระภิกษุผู้ต้องสงสัยในความผิดนั้นให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือ น้อยกว่าที่ถูกรังเกียจสงสัยก็ดี หรือให้การปฏิเสธก็ดี ให้ดำเนินการตามความในข้อ ๑๓ โดยอนุโลม และเมื่อได้ไต่สวนแล้ว ปรากฏว่าพฤติการณ์อันเป็นที่น่าสงสัยในความผิดนั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ ๒๑(๒)

ข. ในกรณีที่พบเห็นการกระทำความผิดโดยประจักษ์ชัด ให้มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้น โดยบันทึกพฤติการณ์และความผิดพร้อมด้วยคำสั่งลงนิคหกรรมนั้นไว้เป็นหลักฐาน และให้พระภิกษุผู้ถูกลงนิคหกรรมลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

คำสั่งลงนิคหกรรมตามความใน (๒) ข. ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ พระภิกษุผู้ถูกลงนิคหกรรมมีสิทธิ์อุทธรณ์และฎีกาได้ แล้วแต่กรณี และให้นำความในหมวด ๓ ส่วนที่ ๓ และส่วนที่ ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒
วิธีไต่สวนมูลฟ้อง

ข้อ ๑๗ "มูลฟ้อง" หมายถึงมูลเหตุแห่งการฟ้องของโจทก์ ซึ่ง ฟ้องจำเลยด้วยมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ ได้พบเห็นการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเอง

(๒) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ได้ยินการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเอง หรือได้ฟังคำบอกเล่าที่มีหลักฐานอันควรเชื่อถือได้

(๓) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์รังเกียจสงสัย โดยมีพฤติการณ์ อันน่าเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิด

ข้อ ๑๘ ในการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนจากพยานหลักฐาน ฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ อันอาจพิสูจน์ให้เห็นข้อมูล ดังต่อไปนี้

(๑) การกระทำของจำเลยที่โจทก์นำมาฟ้อง ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งพระวินัยหรือไม่

(๒) การฟ้องของโจทก์มีมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๑๗ หรือไม่

ข้อ ๑๙ การไต่สวนมูลฟ้อง ให้กระทำเป็นการลับ และให้นำความในข้อ ๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อจะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งวัน เวลา และสถานที่ทำการ

ไต่สวนมูลฟ้อง ให้โจทก์และจำเลยทราบ พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบด้วย

โจทก์ต้องมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องทุกครั้ง ถ้าไม่มาตามที่ได้รับแจ้งติดต่อกัน ๓ ครั้ง โดยมิได้ชี้แจงถึงเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด ส่วนจำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือจะไม่มาก็ได้

ข้อ ๒๐ ก่อนไต่สวนมูลฟ้องหรือในระหว่าง ไต่สวนมูลฟ้อง

(๑) ถ้าจำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด

(๒) ถ้าโจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดี หรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูปหนึ่ง ตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นโจทก์แทน

ข้อ ๒๑ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องเสร็จแล้ว ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดมีมูล ให้สั่งประทับฟ้อง แล้วดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

(๒) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดไม่มีมูล ให้สั่งยกฟ้อง และแจ้งให้โจทก์ทราบ

ข้อ ๒๒ คำสั่งยกฟ้องตามความในข้อ ๒๑ (๒)

(๑) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ซึ่งมิใช่คำสั่งของมหาเถรสมาคม โจทก์มีสิทธิ์อุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๕ แล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือต่อผู้ออกคำสั่งภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งนั้น และให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้วให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่ง

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นมีมูล ให้ดำเนินการตามข้อ ๒๑ (๑) ต่อไป ถ้าวินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด

(๒) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุกาบัติ ซึ่งเป็นคำสั่งของมหาเถรสมาคม หรือเป็นกรณีความผิดลหุกาบัติ ให้เป็นอันถึงที่สุด

หมวด ๓
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม
ส่วนที่ ๑
หลักทั่วไป

ข้อ ๒๓ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม มี ๓ ชั้นคือ

(๑) ชั้นต้น

(๒) ชั้นอุทธรณ์

(๓) ชั้นฎีกา

ข้อ ๒๔ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ ๒ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๒๕ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งมีอันดับดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะอำเภอเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะภาคพิจารณาเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคเดียวกันเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๒) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกเจ้าคณะภาคในหนเดียวกันเข้าร่วมอีก ๑ รูป

(๓) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะภาคเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่และเจ้าคณะภาคในหนนั้น ที่มิได้เข้าร่วมในการพิจารณาชั้นต้น ซึ่งเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกอีก ๒ รูป

(๔) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะใหญ่เป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๒๖ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๒๗ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมไม่ว่าในกรณีใดให้เป็นอันถึงที่สุด

ส่วนที่ ๒
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

ข้อ ๒๘ ก่อนดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม โดยเฉพาะในกรณีที่มีผู้กล่าวหาตามความในข้อ ๑๕ (๑) หรือในกรณีที่มีผู้แจ้งความผิดตามความในข้อ ๑๖ (๑) หรือในกรณีตามความในข้อ ๑๖ (๒) ก. ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น แต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูปหนึ่งตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นส่งสำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งความผิดรวมทั้งสำเนาบันทึกถ้อยคำสำนวนที่มีอยู่ให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ข้อ ๒๙ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้กระทำในที่พร้อมหน้าโจทก์ จำเลย เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังการพิจารณาตามกำหนดที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ โดยมิได้แจ้งเหตุขัดข้องเป็นหนังสือให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นทราบก่อนถึงวันนัดหมาย ให้ถือว่าฝ่ายนั้นหรือทั้งสองฝ่ายสละสิทธิเข้าฟังการพิจารณา คณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตามที่เห็นสมควร

(๒) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องที่จะมาฟัง การพิจารณาตามกำหนดไม่ได้ และคณะผู้พิจารณาชั้นต้นพิจารณาไม่เห็นสมควรอนุญาตให้เลื่อนการพิจารณา

(๓) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่พิจารณา และคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ได้สั่งให้โจทก์หรือจำเลยนั้นออกไปจากที่พิจารณาตามข้อ ๓๐ วรรค ๒ คณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๐ การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้กระทำเป็นการลับ บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิ์อยู่ในที่พิจารณา คือ

(๑) โจทก์ และจำเลย

(๒) พยานเฉพาะที่กำลังให้การ

(๓) ผู้ที่ได้รับเชิญมาเพื่อปฏิบัติการใด ๆ เกี่ยวกับการพิจารณา

(๔) พระภิกษุผู้ทำหน้าที่จดบันทึกถ้อยคำสำนวน

ถ้ามีผู้ใดก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่พิจารณา หรือในบริเวณที่พิจารณา คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นตั้งอยู่ในความสงบเรียบร้อย หรือสั่งให้ผู้นั้นออกไปจากที่นั้นหรือบริเวณนั้นได้ และถ้าเป็นการสมควรจะขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรให้มารักษาความสงบเรียบร้อยก็ได้

ข้อ ๓๑ ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้รวบรวม

พยานหลักฐานฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย หรือพยานหลักฐานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรนำมาสืบ ซึ่งอาจพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ตามลักษณะแห่งพยานหลักฐานที่กำหนดไว้ในหมวด ๔

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาดังกล่าวในวรรคต้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่พิจารณาแก่โจทก์จำเลย

(๒) ออกหนังสือเรียกพยานหรือบุคคลใดๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้นมาให้ถ้อยคำ

(๓) ออกหนังสือเรียกเอกสารหรือวัตถุสิ่งของจากบุคคลผู้ครอบครอง หรือให้ผู้นั้นส่งเอกสารหรือวัตถุสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน

(๔) ทำการตรวจตัวผู้เสียหายหรือตัวจำเลย ตรวจสถานที่ วัตถุสิ่งของหรือสิ่งอื่นใดซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้โดยบันทึกรายละเอียดการตรวจไว้ด้วย

(๕) แจ้งให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะในเขตอื่นรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันอยู่ในเขตนั้น หรือให้ชี้แจงพฤติการณ์ใดๆ อันเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้น

(๖) จดบันทึกถ้อยคำสำนวนการพิจารณา ด้วยตนเอง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นจะให้มีพระภิกษุเป็นผู้จดบันทึกตามถ้อยคำผู้พิจารณาก็ได้

(๗) ทำรายงานการพิจารณาแต่ละครั้งรวมไว้ ในสำนวน ถ้านัดหมายเพื่อปฏิบัติการใดๆ ให้บันทึกไว้ในรายงานนั้นและให้คู่กรณีมาฟังการพิจารณาลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

ในกรณีที่คณะผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไม่อาจร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยมีเหตุสุดวิสัย ให้ผู้พิจารณาอีก ๒ รูป ดำเนินการพิจารณาต่อไป

กรณีดังกล่าวใน (๒) (๓) และ (๔) ถ้าเป็นการจำเป็นจะขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรเข้าร่วมดำเนินการด้วยก็ได้

ข้อ ๓๒ ในกรณีรวบรวมพยานหลักฐานตามความในข้อ ๓๑ วรรค ๑ ให้สืบพยานโจทก์ก่อนพยานจำเลย และก่อนสืบพยานให้โจทก์และจำเลยเสนอบัญชีระบุพยานหลักฐานของตนต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นล่วงหน้าก่อนถึงวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ถ้าโจทก์หรือจำเลยร้องขอระบุพยานหลักฐานของตนเพิ่มเติมในระหว่างสืบพยานหลักฐานฝ่ายตนยังไม่เสร็จ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น ใช้ดุลพินิจสั่งตามที่เห็นสมควร

เมื่อสืบพยานของฝ่ายใดไปแล้วพอสมควรแก่กรณี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะสั่งให้งดการสืบพยานของฝ่ายนั้นที่ยังมิได้สืบซึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นก็ได้

เมื่อสืบพยานของฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่ายังมีพยานหลักฐานใดๆ ซึ่งคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรสืบเพิ่มเติม ก็ให้ดำเนินการสืบพยานหลักฐานนั้นได้

ข้อ ๓๓ ในการสืบพยานตามความในข้อ ๓๒ คณะผู้

พิจารณาชั้นต้น มีหน้าที่ซักถามพยานโจทก์และพยานจำเลยตามประเด็นข้อกล่าวหาของโจทก์และประเด็นข้อแก้ของจำเลยแล้วแต่กรณี แล้วเปิดโอกาสให้โจทก์และจำเลยซักถามพยานตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยคณะผู้พิจารณาชั้นต้นถามฝ่ายโจทก์ว่า จะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าโจทก์ซักถามแล้วหรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายจำเลยว่า จะซักค้านพยานโจทก์อย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายจำเลยซักค้านพยานโจทก์แล้วให้ถามฝ่ายโจทก์ว่าจะถามติงพยานฝ่านตนอย่างไรบ้างหรือไม่

ถ้าเป็นพยานฝ่ายจำเลย ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น ถามฝ่ายจำเลยว่า จะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าจำเลยซักถามแล้ว หรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายโจทก์ว่า จะซักค้านพยานจำเลยอย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายโจทก์ซักค้านพยานจำเลยแล้ว ให้ถามฝ่ายจำเลยว่า จะถามติงพยานฝ่ายตนบ้างอย่างไรหรือไม่ ทั้งนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกการซักถามซักค้านและถามติงดังกล่าวไว้ในสำนวนพิจารณาด้วย

ในการซักถามพยาน ซักค้านพยาน หรือถามติงพยานตามความ ดังกล่าวข้างต้น

(๑) ห้ามมิให้โจทก์หรือจำเลยฝ่ายที่อ้างพยานใช้คำถามนำ เพื่อให้พยานตอบ

(๒) ห้ามมิให้โจทก์หรือจำเลยทั้งสองฝ่ายใช้คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน หรือคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกฟ้องทางคณะสงฆ์หรือทางราชอาณาจักร

พยานไม่ต้องตอบคำถามที่ต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น และถ้ามีคำถามเช่นนั้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเตือนผู้ถามและพยาน

ในกรณีสืบพยานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนำมาสืบ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซักถามพยานแล้ว ถ้าโจทก์หรือจำเลยขออนุญาตซักถามพยานนั้น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะอนุญาตให้ซักถามตามประเด็นนั้นก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายขออนุญาตซักถามก็ให้โจทก์ซักถามก่อน

คำให้การของพยาน ให้จดไว้แล้วอ่านให้พยานฟัง และให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น พยานกับผู้จดคำให้การของพยานลงชื่อไว้ด้วย

ข้อ ๓๔ เมื่อมีกรณีจำเป็น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอาจสืบพยาน โดยวิธีเดินเผชิญสืบในเขตอำนาจของตนหรือโดยวิธีส่งประเด็นไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นในเขตอื่นอันเป็นที่พำนักของพยาน ทำการสืบพยานอันอยู่ในเขตนั้นก็ได้

ในกรณีส่งประเด็นไปสืบตามความในวรรคต้น ให้ส่งคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลยพร้อมทั้งสำนวนเท่าที่จำเป็นไปยังผู้รับประเด็น เพื่อดำเนินการสืบพยานตามประเด็นนั้น

ก่อนส่งประเด็นไปสืบ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาก็ได้

ผู้รับประเด็นมีอำนาจดำเนินการสืบพยานเช่นเดียวกับผู้ส่งประเด็น เมื่อมีกำหนดจะสืบพยาน ณ วัน เวลา และสถานที่ใด

ให้แจ้งกำหนดการสืบพยานไปยังผู้ส่งประเด็น เพื่อแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ เมื่อสืบพยานตามประเด็นเสร็จแล้ว ให้ส่งสำนวนคืนมายังผู้ส่งประเด็นโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๓๕ ก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณา ถ้าปรากฏว่า

(๑) เรื่องที่นำมาฟ้องนั้น ได้มีการฟ้องกันในศาลฝ่ายราชอาณาจักร ให้รอการพิจารณาเรื่องนั้นไว้ก่อน

(๒) จำเลยเป็นบ้าคลั่ง เป็นผู้เพ้อไม่รู้สึกตัวกระสับกระส่าย เพราะเวทนากล้าถึงไม่มีสติสัมปชัญญะ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ให้รอการพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจำเลยจะหายเป็นปกติ

(๓) จำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด

(๔) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ

(๕) โจทก์ขอถอนฟ้องทั้งหมดหรือเฉพาะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ยุติการพิจารณาตามคำขอถอนของโจทก์ เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ หรือในกรณีที่จำเลยคัดค้านการขอถอนคำฟ้องนั้น

(๖) โจทก์ไม่มาดำเนินการตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่โจทก์จะได้ชี้แจงเหตุผลขัดข้องเป็นหนังสือภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่สั่งยุติการพิจารณา

(๗) โจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ ๔ (๔) ถึงมรณภาพก็ดี หรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนตามความในข้อ ๔ (๕) ก็ดี ให้นำความในข้อ ๒๐ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณียุติการพิจารณาตาม (๕) และ (๖) ไม่ตัดสิทธิของโจทก์อื่นที่จะฟ้องในเรื่องนั้น และไม่ตัดสิทธิของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ที่จะดำเนินการพิจารณาเรื่องนั้นต่อไปตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๖ เมื่อมีการสืบพยานทุกฝ่ายเสร็จแล้ว ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นดำเนินการวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่า จำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือมีเหตุผลที่จำเลยไม่ต้องรับนิคหกรรม ให้วินิจฉัยยกฟ้องของโจทก์

(๒) ถ้าปรากฏว่า จำเลยได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยเป็นความผิด และไม่มีข้อยกเว้นโทษแต่อย่างใด ให้วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยตามความผิดนั้น

ข้อ ๓๗ ในการวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความในข้อ ๓๖ (๒) นอกจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจวินิจฉัย ลงนิคหกรรมตามคำฟ้องของโจทก์แล้ว ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาต่างจากข้อเท็จจริงในคำฟ้องของโจทก์ แต่เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในฐานความผิดสิกขาบทเดียวกัน ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามควรแก่กรณี

(๒) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวในคำฟ้องของโจทก์นั้น โจทก์สืบสมแต่โจทก์อ้างสิกขาบทผิด ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามสิกขาบทที่ถูกต้องได้

(๓) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาได้ความว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ถึงแม้โจทก์จะมิได้กล่าวไว้ในคำฟ้อง ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความผิดนั้นได้

ข้อ ๓๘ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้มีข้อความสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) ชั้นของคำวินิจฉัย

(๒) สถานที่ ที่วินิจฉัย

(๓) วัน เดือน ปี ที่วินิจฉัย

(๔) กรณีระหว่างผู้ใดโจทก์ ผู้ใดจำเลย

(๕) เรื่องที่ยกขึ้นฟ้อง

(๖) ข้อหาของโจทก์

(๗) คำให้การของจำเลย

(๘) ข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความ

(๙) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย

(๑๐) บทบัญญัติแห่งพระวินัยที่ยกขึ้นวินิจฉัย

(๑๑) คำชี้ขาดให้ยกฟ้อง หรือให้ลงนิคหกรรม

ข้อ ๓๙ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้อ่านให้โจทก์จำเลยฟัง ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งได้นัดหมายไว้ แล้วให้โจทก์จำเลยลงชื่อรับทราบ ถ้าโจทก์หรือจำเลยไม่ยอมลงชื่อรับทราบคำวินิจฉัย ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกไว้ท้ายคำวินิจฉัย และให้ถือว่าโจทก์หรือจำเลยได้รับทราบแล้ว

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้น แจ้งกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยแก่โจทก์จำเลยไม่ได้ ให้แจ้งแก่ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิด เพื่อแจ้งแก่โจทก์จำเลย แต่ถ้าโจทก์เป็นคฤหัสถ์เมื่อได้แจ้งกำหนดนัดหมายไปยังภูมิลำเนาเดิมของโจทก์แล้ว ให้ถือว่าได้แจ้งแก่โจทก์นั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามที่ได้กำหนดนัดหมายไว้โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมาย ให้อ่านคำวินิจฉัยและให้ถือว่าฝ่ายที่ไม่มาฟังคำวินิจฉัยได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องดังกล่าวข้างต้น ให้ถือว่าทั้งสองฝ่ายนั้นได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมาย เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรจะเลื่อนกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยไปวันอื่นก็ได้ โดยแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามกำหนดที่นัดหมายในครั้งหลัง โดยแจ้งเหตุ

ขัดข้องหรือมิได้แจ้งเหตุขัดข้องก็ตาม ให้นำความในวรรค ๓ แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๐ คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้ถึงที่สุดในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) โจทก์และจำเลยมิได้อุทธรณ์ตามความในข้อ ๔๑

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ มีคำสั่งให้ยุติการพิจารณาตามความในข้อ ๔๔

ส่วนที่ ๓
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

ข้อ ๔๑ คำวินิจฉัยชั้นต้น โจทก์จำเลยมีสิทธิ์อุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาพระวินัย โดยให้ระบุข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างอิงไว้โดยย่อ ส่วนข้อพระวินัยที่ยกขึ้นมาอ้างอิง ให้แสดงไว้โดยชัดเจน และต้องเป็นข้อพระวินัยที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

ในกรณีอุทธรณ์คำวินิจฉัยชั้นต้นตามความในวรรค ๑ ให้ยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือ พร้อมด้วยสำเนาอีกตามจำนวนที่จะต้องส่งแก่อีกฝ่ายหนึ่งต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทราบคำวินิจฉัยนั้น ตามความในข้อ ๓๙

ข้อ ๔๒ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ได้รับอุทธรณ์ตามความในข้อ ๔๑ แล้ว ให้ส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อแก้ข้ออุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์นั้น

ถ้าส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เพราะหาตัวไม่พบ หรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์ หรือได้รับแก้อุทธรณ์แล้ว หรือพ้นกำหนดแก้อุทธรณ์แล้ว ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นรีบส่งไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ข้อ ๔๓ ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

(๑) เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์ของโจทก์หรือจำเลยมิได้ยื่นภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ให้วินิจฉัยยกอุทธรณ์นั้นเสีย

(๒) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นสมควรสืบพยานเพิ่มเติมในปัญหาใดหรือกรณีใด เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาวินิจฉัย ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองหรือสั่งคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบให้ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบพยานแล้ว ให้ส่งสำนวนมายัง คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

(๓) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้สั่งให้คณะผู้พิจารณา

ชั้นต้นปฏิบัติการให้ถูกต้อง แล้วส่งสำนวนคืนไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์

(๔) ในกรณีที่จำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซึ่งวินิจฉัยให้ลงนิคหกรรมแก่จำเลยหลายรูป ในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยกลับ หรือแก้คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นโดยไม่ลงนิคหกรรมหรือลดนิคหกรรมให้จำเลย อันเป็นการอยู่ในส่วนลักษณะความผิด คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยตลอดไปถึงจำเลยอื่นซึ่งมิได้อุทธรณ์ให้มิต้องถูกลงนิคหกรรมหรือได้ลดนิคหกรรมเช่นเดียวกับจำเลยผู้อุทธรณ์

ข้อ ๔๔ ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัย การลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ถ้าปรากฏว่า

(๑) จำเลยถึงมรณภาพ ให้ยุติการพิจารณา

(๒) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในความผิดกรณีครุกาบัติ

ข้อ ๔๕ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ นอกจากมีข้อความซึ่งกำหนดให้มีคำวินิจฉัยชั้นต้นตามความในข้อ ๓๘ แล้ว ให้มีข้อความดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ชื่อ ฉายา นามสกุล อายุ พรรษา สำนักและสังกัดของผู้อุทธรณ์

(๒) คำวินิจฉัยให้ยืน ยก แก้ หรือกลับคำวินิจฉัยชั้นต้น

ข้อ ๔๖ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาวินิจฉัยเสร็จแล้ว ให้อ่านคำวินิจฉัยโดยมิชักช้า และจะอ่านคำวินิจฉัยนั้นโดยคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ หรือจะส่งไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอ่านก็ได้

ในการอ่านคำวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคต้น ให้นำความในข้อ ๓๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๗ วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ชั้นอุทธรณ์นอกจากที่กำหนดไว้แล้วในส่วนที่ ๓ นี้ ให้นำความในส่วนที่ ๒ ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้นมาใช้บังคับโดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

ข้อ ๔๘ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ ให้ถึงที่สุดในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง

(๑) โจทก์และจำเลยมิได้ฎีกาตามความในข้อ ๔๙

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกามีคำสั่งให้ยกฎีกาตามความในข้อ ๕๐ วรรค ๒ หรือสั่งให้ยุติการพิจารณา ตามความในข้อ ๕๑

ส่วนที่ ๔
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา

ข้อ ๔๙ คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ โจทก์จำเลยมีสิทธิ์ฎีกาได้ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย ส่วนเรื่องข้อเท็จจริง

และข้อพระวินัยที่ยกขึ้นอ้างอิงในฎีกา ให้นำความในข้อ ๔๑ วรรค ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ปัญหาข้อเท็จจริงตามความในวรรค ๑ ห้ามมิให้โจทก์จำเลยฎีกาในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดอย่างอื่น นอกจากความผิดอันติมวัตถุ

(๒) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดที่มีการลงนิคหกรรมเกินกว่าคำฟ้องของโจทก์ตามความในข้อ ๓๗ (๓) นอกจากความผิดอันติมวัตถุ

(๓) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ให้ยกฟ้องของโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน

ข้อ ๕๐ วิธีการยื่นฎีกาและการรับส่งฎีกาไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาให้นำความในข้อ ๔๑ วรรค ๒ และข้อ ๔๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าปรากฏว่า ฎีกาของโจทก์หรือจำเลยประกอบด้วยลักษณะข้อห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๔๙ วรรค ๒ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาวินิจฉัยยกฎีกานั้นเสีย

ข้อ ๕๑ วิธีปฏิบัติในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา ให้นำความในข้อ ๔๓ และข้อ ๔๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่มีการฎีกาในปัญหาพระวินัย โดยไม่มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง การวินิจฉัยปัญหาพระวินัยนั้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาฟังข้อเท็จจริงตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

ข้อ ๕๓ การทำคำวินิจฉัยชั้นฎีกา และการอ่านคำวินิจฉัยชั้นฎีกา ให้นำความในข้อ ๔๕ และข้อ ๔๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๔ วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา นอกจากกำหนดไว้แล้วในส่วนที่ ๔ นี้ ให้นำความในส่วนที่ ๓ ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

หมวด ๔
วิธีอ้างพยานหลักฐาน

ข้อ ๕๕ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้

พยานหลักฐานที่อ้างนั้น ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มิได้เกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญาขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยประการอื่นอันมิชอบ

ข้อ ๕๖ ในการอ้างพยานบุคคล ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้

ถ้าจำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน จะให้จำเลยเข้าสืบก่อน

พยานของฝ่ายจำเลยก็ได้ และถ้าคำของจำเลยซึ่งให้การเป็นพยานนั้น ปรักปรำหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นซักค้านได้

ข้อ ๕๗ ในกรณีอ้างพยานเอกสาร ให้นำต้นฉบับเอกสารนั้นมาอ้าง ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้จะอ้างสำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง หรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความมาเป็นพยานก็ได้

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น เป็นหนังสือของทางการคณะสงฆ์หรือหนังสือราชการ แม้ต้นฉบับยังมีอยู่ จะส่งสำเนาซึ่งเจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหนังสือเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น มิได้อยู่ในความยึดถือของผู้อ้าง ถ้าผู้อ้างแจ้งถึงลักษณะพร้อมทั้งที่อยู่ของเอกสารต่อคณะผู้พิจารณา ให้คณะผู้พิจารณาเรียกเอกสารนั้นจากผู้ยึดถือ

ข้อ ๕๘ ในการอ้างสิ่งใดเป็นพยานวัตถุ ให้นำสิ่งนั้นมายังคณะผู้พิจารณา ถ้านำมาไม่ได้ ให้คณะผู้พิจารณาทุกรูป หรือมอบหมายให้ผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไปตรวจจดรายงานยังที่ที่พยานวัตถุนั้นตั้งอยู่ ตามเวลาและวิธีซึ่งคณะผู้พิจารณา หรือผู้พิจารณาเห็นสมควรตามลักษณะแห่งพยานวัตถุ

ข้อ ๕๙ ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใดๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ หรือการแพทย์ และความเห็นของผู้นั้นอาจเป็นประโยชน์ในการไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ซึ่งอาจเป็นพยานในกรณีต่างๆ เป็นต้นว่าตรวจร่างกาย

หรือจิตของผู้เสียหาย ตรวจลายมือ ทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่น ๆ

คณะผู้พิจารณาจะให้ผู้ชำนาญพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้นและต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน ก่อนวันเบิกความ

เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ผู้ชำนาญการพิเศษ ถ้าหากไม่ได้ในฝ่ายคณะสงฆ์ จะขอจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรก็ได้

ข้อ ๖๐ ในกรณีที่โจทก์จำเลยหรือผู้ใด ซึ่งจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐาน อย่างใดอย่างหนึ่งอันประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ข้อความหรือเอกสาร ซึ่งยังเป็นความลับในการคณะสงฆ์ หรือในราชการ

(๒) ความลับหรือเอกสารลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องด้วยปกติธุระหรือหน้าที่ของเขา

(๓) วิธีการ แบบแผน หรืองานอย่างอื่น ซึ่งมีกฎหมายควบคุมมิให้เปิดเผย

โจทก์จำเลยหรือผู้นั้นอาจปฏิเสธไม่ยอมให้การ หรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากทางการคณะสงฆ์ ทางราชการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

กรณีดังกล่าวข้างต้น คณะผู้พิจารณาอาจแจ้งให้ทางการคณะสงฆ์ ทางราชการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้นมาชี้แจง

ถึงเหตุผลที่ไม่สมควรให้การหรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นโดยชัดแจ้งต่อคณะผู้พิจารณา

หมวด ๕
วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยลงนิคหกรรม

ข้อ ๖๑ เมื่อจำเลยรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่สุดแล้ว ให้คณะผู้พิจารณาซึ่งอ่านคำวินิจฉัยแจ้งผลคำวินิจฉัยแก่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นทราบเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น

ข้อ ๖๒ ถ้าจำเลยดังกล่าวในข้อ ๖๑ ไม่ยอมรับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยให้สึกไม่สึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำวินิจฉัยนั้นอันเป็นการ ฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา ๔๒ แห่ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

(๒) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้ว ไม่สึกภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยของ มหาเถรสมาคมอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ วรรค ๒ ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร

หมวด ๖
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๖๓ โจทก์หรือจำเลย จะแต่งตั้งผู้หนึ่งผู้ใดให้ว่าต่างหรือแก้ต่างในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมมิได้

ข้อ ๖๔ บรรดาเอกสารสำนวนเกี่ยวกับไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเป็นเอกสารลับ เฉพาะคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณา ถ้าโจทก์จำเลยจะขออนุญาตคัดสำเนาเพื่อประโยชน์ในการอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณาอนุญาตโดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้อนุญาต และให้ผู้อนุญาตลงนามไว้ด้วย

การโฆษณาเอกสารตามความในวรรคต้น จะกระทำได้โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖๕ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้นมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่ได้รับคำร้องขอหรือคำสั่งให้ปฏิบัติการใด ๆ จากผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณาแล้วแต่กรณี.

ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ เนื่องจากความในข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุนั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ มหาเถร-สมาคม และมอบหมายให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ พิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ที่ค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

บัดนี้ สมควรยกเลิกความในข้อ ๓ (๗) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๐๖) และตราขึ้นเป็นกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๓๕)[๑]
ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับ ที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ การประชุมมหาเถรสมาคม มี ๒ อย่าง

(๑) การประชุมปกติ

(๒) การประชุมพิเศษ

ข้อ ๕ การนัดประชุมมหาเถรสมาคม ต้องออกหนังสือนัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน หากเป็นการด่วน จะนัดเร็วกว่านี้หรือนัดโดยวิธีอื่นก็ได้

ข้อ ๖ การนัดประชุมมหาเถรสมาคม ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมด้วย เว้นแต่เป็นการด่วน

ข้อ ๗ การตั้งระเบียบวาระการประชุม โดยปกติให้ตั้งตามลำดับ ดังนี้

(๑) รับรองรายงานการประชุม

(๒) เรื่องด่วน

(๓) เรื่องอื่นๆ

ข้อ ๘ เมื่อประธานมีเรื่องที่จะแจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนเริ่มปรึกษาตามระเบียบวาระก็ให้แจ้งต่อที่ประชุม แล้วดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่นในคราวนั้น

ข้อ ๙ ในการประชุมมหาเถรสมาคม ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคมทำรายงานการประชุม และเมื่อที่ประชุมกรรมการมหาเถรสมาคม หรือกรรมการมหาเถรสมาคมที่ได้เข้าประชุมในครั้งนั้นทุกรูปได้รับรองแล้ว ให้ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมลงนามไว้เป็นสำคัญ

ข้อ ๑๐ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการประชุมมหาเถรสมาคมซึ่งมิได้กำหนดไว้ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ปฏิบัติตามมติของที่ประชุมมหาเถรสมาคม

หมวด ๒
การประชุม

ข้อ ๑๑ การประชุมตามปกติ ได้แก่การประชุมตามวาระที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้เป็นการประจำ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๒ การประชุมพิเศษ ได้แก่การประชุมนอกจากวาระที่ได้กำหนดไว้เป็นการประจำ เพื่อพิจารณาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

ข้อ ๑๓ ร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศมหาเถรสมาคม ให้มีบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบด้วย

ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคม ส่งร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อ บังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศมหาเถรสมาคม แก่กรรมการมหาเถรสมาคมล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ วัน ก่อนวันประชุม เว้นแต่เป็นการด่วน

ข้อ ๑๔ ที่ประชุมจะต้องพิจารณาร่างกฎมหาเถรสมาคม ร่างข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือประกาศมหาเถรสมาคม เป็น ๓ วาระ หรือจะพิจารณารวดเดียว ๓ วาระก็ได้

ในการพิจารณา ๓ วาระนั้น ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคม ส่งร่างนั้นไปให้กรรมการมหาเถรสมาคมเพื่อพิจารณาโดยละเอียด ภายในเวลาซึ่งที่ประชุมกำหนด เว้นแต่ที่ประชุมจะตกลงเป็นอย่างอื่น

กรรมการมหาเถรสมาคมรูปใด เห็นควรจะแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องใดก็ให้แก้ต่อประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๕ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมทำรายงานและบันทึกความเห็นพร้อมด้วยร่างเดิมและร่างที่แก้ไขเพิ่มเติม ยื่นต่อประธานกรรมการมหาเถรสมาคมเพื่อพิจารณาในวาระที่ ๒ ต่อไป หรือจะเสนอด้วยวาจาในที่ประชุมก็ได้

ข้อ ๑๖ ในการพิจารณาวาระที่ ๒ ให้ที่ประชุมพิจารณาเรียงตามลำดับข้อ เว้นแต่ที่ประชุมจะเห็นเป็นอย่างอื่น

ในการนี้ ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม จะอนุญาตให้ผู้ใดเข้าชี้แจงประกอบการพิจารณาหรือรับฟังการประชุมด้วยก็ได้

ข้อ ๑๗ ในการพิจารณาวาระที่ ๓ ให้ที่ประชุมพิจารณาร่างที่ได้แก้ไขแล้วนั้นว่าสมควรจะตราเป็นกฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบออกคำสั่ง หรือออกประกาศมหาเถรสมาคมหรือไม่ ถ้าที่ประชุมพิจารณาเห็นชอบแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อใช้บังคับต่อไป

ข้อ ๑๘ การลงมติข้อปรึกษาในการประชุมมหาเถรสมาคม ถ้าข้อปรึกษานั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความพระธรรมวินัย เมื่อมีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางรักษาพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ถ้าข้อปรึกษานั้นเกี่ยวกับกิจการพระศาสนา ซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในพระธรรมวินัยให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีจำนวนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมชี้ขาด หรือจะให้ระงับเรื่องนั้นไว้ก็ได้

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) คือเนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่ เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕

อนึ่ง การประชุมมหาเถรสมาคม การประชุมคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้ง เดิมอาศัยกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมฉบับเดียวกัน เมื่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๑๙ บัญญัติให้สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามมติมหาเถรสมาคม การจัดให้มีคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการและระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖)

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๓๕)[๑]

ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๓๕) ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖)"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๓๕) คือ เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และในปัจจุบัน บรรดาอำนาจหน้าที่ต่างๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ไม่มีใช้บังคับแล้ว สมควรยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖) จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕)[๑]

ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๒๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)

(๔) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๐)

(๕) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑)

(๖) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๖)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

ข้อ ๔ ให้มีจำนวนภาค ๑๘ ภาค และให้รวมเขตปกครองจังหวัดต่าง ๆ เป็นเขตปกครองภาค ดังต่อไปนี้

ภาค ๑ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ

ภาค ๒ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสระบุรี

ภาค ๓ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี

ภาค ๔ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาค ๕ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดตาก และจังหวัดอุตรดิตถ์

ภาค ๖ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

ภาค ๗ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาค ๘ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย และจังหวัดสกลนคร

ภาค ๙ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาค ๑๐ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร

ภาค ๑๑ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

ภาค ๑๒ มีจังหวัด ๓ จังหวัดคือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาค ๑๓ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

ภาค ๑๔ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร

ภาค ๑๕ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภาค ๑๖ มีจังหวัด ๓ จังหวัด คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชุมพร

ภาค ๑๗ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ และจังหวัดระนอง

ภาค ๑๘ มีจังหวัด ๖ จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

ข้อ ๕ จำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคในชั้นจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครก็ดี ชั้นอำเภอ ได้แก่ เขตในกรุงเทพมหานครและอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครก็ดี ชั้นตำบลได้แก่ แขวงในกรุงเทพมหานครและตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหาครก็ดี ให้อนุโลมตามจำนวนและเขตบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรแต่ละชั้นแล้วแต่กรณี แต่ถ้ามีกรณีพิเศษจะกำหนดให้เป็นอย่างอื่น ย่อมทำได้โดยระเบียบมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕) คือเนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕)[๑]
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ

หมวด ๒
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

ข้อ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ตามความในข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ในนิกายนั้นๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

(๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตภาคทุกภาค

ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุม และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่

พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชา หรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองเป็นครั้ง-คราว

ข้อ ๘ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๙ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด ๓
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
ส่วนที่ ๑
ภาค

ข้อ ๑๐ เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส

ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๑๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะใหญ่แต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค รักษาการแทนเจ้าคณะภาค ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาคหรือรองเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะภาค แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะภาค เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะใหญ่ดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๒ รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะภาคมอบหมาย

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค ให้มีเลขานุการเจ้าคณะภาคและเลขานุการรองเจ้าคณะภาคทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๒
จังหวัด

ข้อ ๑๔ เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

และเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๕ เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๑๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด แล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะจังหวัด เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๗ รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมาย

ข้อ ๑๘ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด ให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๓
อำเภอ

ข้อ ๑๙ เจ้าคณะอำเภอ หมายถึงเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึงรองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะเขตและรองเจ้าคณะเขต

ข้อ ๒๐ เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๒๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอหรือรองเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ แล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะอำเภอ เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้วให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๒๒ รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมาย

ข้อ ๒๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๔
ตำบล

ข้อ ๒๔ เจ้าคณะตำบล หมายถึงเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะตำบล หมายถึงรองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึง เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะแขวงและรองเจ้าคณะแขวง

ข้อ ๒๕ เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และตรวจตราชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ข้อ ๒๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะอำเภอแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบลหรือรองเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบล เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๗ รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมาย

หมวด ๔
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๘ เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่มาโดย

ความเรียบร้อยหรือเพื่อช่วยการคณะสงฆ์เป็นครั้งคราว เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคชั้นใด ๆ ด้วยก็ได้

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๖) คือ เนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบหรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕

อนึ่ง ในมาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้บัญญัติให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์โดยการแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๐๙)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่

๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ส่วนตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น จะได้มีระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดเทียบกับตำแหน่งที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๕ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตามข้อ ๔ อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ให้ถือว่า เป็นพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนั้น ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้

ผู้รักษาการแทนในตำแหน่งดังกล่าวในวรรคต้น ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ให้ถือว่าเป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้น ๆ ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ด้วย

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามความในข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

(๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง

(๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง

(๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย

(๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์

(๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

(๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

(๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

ส่วนที่ ๑
เจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๓๐ และ

(๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

ข้อ ๘ สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งพระราชาคณะผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๗ ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๙ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะใหญ่พ้นจากหน้าที่ เมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาเพื่อรายงานมหาเถรสมาคมทราบ

ส่วนที่ ๒
เจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๐ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๒๐ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือ

(๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๑ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๐ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้ง

เจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ข้อ ๑๒ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๑ วรรคแรกมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาคหรือเลขานุการรองเจ้าคณะภาคต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้ง หรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะใหญ่เพื่อทราบ

ส่วนที่ ๓
เจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๔ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะ ชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม สมเด็จพระสังฆราชอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๕ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๔ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๖ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๗ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดพ้นจากหน้าที่ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๔
เจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณีโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๑๙ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๘ เสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้งโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๒๐ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอ ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๑ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะอำเภอพ้นจากหน้าที่ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือให้พ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๕
เจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๒ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในอำเภอนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่าสี่ปี หรือ

(๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะจังหวัดอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณีโดยอนุมัติของเจ้าคณะภาค

ข้อ ๒๓ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้ง แล้วให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ข้อ ๒๔ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบล ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๖
เจ้าอาวาส

ข้อ ๒๕ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ข้อ ๒๖ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลนั้นกับเจ้าคณะอำเภอปรึกษาสงฆ์ และทายกทายิกาแห่งวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๕ ถ้าปรึกษาเห็นพ้องกันในพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งก็ดี หรือเห็นแตกต่างกันในพระภิกษุหลายรูปก็ดี

ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณา ถ้าเจ้าคณะจังหวัดเห็นสมควรในพระภิกษุรูปใดก็ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปนั้นเป็นเจ้าอาวาส

ข้อ ๒๗ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๕ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ ๒๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๒๙ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๓๐ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ และข้อ ๒๘ หรือข้อ ๒๙ แล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามข้อ ๒๘ หรือข้อ ๒๙ แล้วแต่กรณี ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ข้อ ๓๑ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ และข้อ ๒๕ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

ข้อ ๓๒ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๗
ที่ปรึกษาเจ้าคณะ

ข้อ ๓๓ การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามความในข้อ ๒๘ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๘
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๔ เมื่อได้มีการแต่งตั้งพระภิกษุให้ดำรงตำแหน่งตามความในหมวด ๑ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้แล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันแต่งตั้ง

หมวด ๓
การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

ข้อ ๓๕ พระสังฆาธิการ ย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

(๑) ถึงมรณภาพ

(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(๓) ลาออก

(๔) ย้ายสำนักที่อยู่ออกไปนอกเขตอำนาจหน้าที่

(๕) ยกเป็นกิตติมศักดิ์

(๖) รับตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้นหรือเป็นที่ปรึกษา

(๗) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่

(๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่

(๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๖ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ ก็ย่อมทำได้เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้พิจารณาอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๗ ในกรณีที่พระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง เว้นเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ย้ายสำนักที่อยู่ออกไปนอกเขตอำนาจหน้าที่ของตนโดยได้รับอนุญาต หรือคำสั่งของผู้มีอำนาจแต่งตั้ง พระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่นั้น เว้นแต่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งเดิม

ข้อ ๓๘ พระสังฆาธิการรูปใดดำรงตำแหน่งหน้าที่โดยเรียบร้อยตลอดมาจนถึงชราทุพพลภาพ หรือพิการ สมควรได้รับการปลดเปลื้องภาระเพื่อพักผ่อนหรือรักษาตัว ก็ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณายกเป็นกิตติมศักดิ์

ข้อ ๓๙ ในกรณีที่พระสังฆาธิการ ตั้งแต่ตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลขึ้นไป ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

สูงขึ้นกว่าเดิม พระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่เดิม เว้นแต่ในกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๔๐ การให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกระทำได้ในกรณีที่พระสังฆาธิการหย่อนความสามารถไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตน

ข้อ ๔๑ การปลดและการถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ให้ เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔๒ เมื่อพระสังฆาธิการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ ๓๕ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งภายใน ๓๐ วัน และให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

หมวด ๔
จริยาพระสังฆาธิการ
ส่วนที่ ๑
จริยา

ข้อ ๔๓ พระสังฆาธิการต้องเอื้อเฟื้อต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สังวรและปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ ๔๔ พระสังฆาธิการ ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นทัดทานเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้ทัดทานดังกล่าวมาแล้วนั้น แต่ผู้สั่งมิได้ถอดถอน หรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระธรรมวินัยต้องปฏิบัติตาม แล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการทัดทานคำสั่งดังกล่าวในวรรคแรก ให้ผู้สั่งรายงานพฤติการณ์ทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามมิให้ทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษชั่วครั้งคราว

ข้อ ๔๕ พระสังฆาธิการ ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อ ๔๖ พระสังฆาธิการ ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๔๗ พระสังฆาธิการ ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตน และผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ ๔๘ พระสังฆาธิการ ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ ๔๙ พระสังฆาธิการ ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ ๕๐ พระสังฆาธิการ ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ส่วนที่ ๒
การรักษาจริยา

ข้อ ๕๑ ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุมดูแลแนะนำชี้แจง หรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้อยู่ว่า ผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา ต้องพิจารณาว่า ความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชารูปนั้น อยู่ในอำนาจหน้าที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจหน้าที่ตนจะสั่งลงโทษได้ ก็ให้สั่งลงโทษแล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจจะลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปเพื่อพิจารณาลงโทษตามสมควร

ผู้บังคับบัญชารูปใด ไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยา หรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ ๕๒ พระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยา ต้องปฏิบัติตามทันที ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ส่วนที่ ๓
การละเมิดจริยา

ข้อ ๕๓ พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่
(๒) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่
(๓) ตำหนิโทษ
(๔) ภาคทัณฑ์

ข้อ ๕๔ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง แม้ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่
(๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน
(๓) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์
(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง แก่การคณะสงฆ์
(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึง

ผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๕ พระสังฆาธิการรูปใดต้องอธิกรณ์ หรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาและอยู่ในระหว่างพิจารณาวินิจฉัย หรือมีกรณีต้องหาว่าละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง และอยู่ในระหว่างสอบสวน ถ้าผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นว่า จะให้คงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในระหว่างพิจารณาหรือสอบสวนจะเป็นการเสียหายแก่การคณะสงฆ์ จะสั่งให้พักจากตำแหน่งหน้าที่ก็ได้

การให้พักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น ให้พักตลอดเวลาที่พิจารณาหรือสอบสวน เมื่อพิจารณาหรือสอบสวนเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่าพระสังฆาธิการที่ถูกสั่งให้พักนั้นไม่มีความผิด และไม่มีมลทินความผิดเลย ผู้บังคับบัญชาผู้สั่งให้พัก ต้องสั่งให้พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับดำรงตำแหน่งเดิม

เมื่อได้สั่งพักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น หรือสั่งให้กลับดำรงตำแหน่งเดิมแล้ว ให้รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันสั่ง

แต่ถ้าปรากฏว่า ถึงแม้การพิจารณาหรือสอบสวนจะไม่ได้ความสัตย์ว่าได้กระทำผิดแต่มีมลทินหรือมัวหมอง ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณาดูถ้าเห็นว่าจะให้กลับเข้ารับหน้าที่อีก อาจเสียหายแก่การคณะสงฆ์ ก็สั่งปลดจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๖ การตำหนิโทษนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการรูปใดละเมิดจริยาซึ่งไม่ร้ายแรงถึงกับถอดถอน หรือปลดจาก

ตำแหน่งหน้าที่ มีเหตุที่ผู้บังคับบัญชาเห็นควรปรานี ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งตำหนิโทษ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การตำหนิโทษเช่นนี้ ให้มีกำหนดไม่เกินสามปีนับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการตำหนิโทษก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาในกรณีเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ข้อ ๕๗ กรณีดังกล่าวแล้วในข้อ ๕๖ ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่ายังไม่ควรลงโทษถึงตำหนิโทษ ควรลงโทษเพียงภาคทัณฑ์ ก็ให้มีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ได้ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การลงโทษภาคทัณฑ์นี้ ให้มีกำหนดไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่า พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการภาคทัณฑ์ก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้ พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาอีก ให้ลงโทษสถานอื่นถัดขึ้นไปตามควรแก่กรณี

ข้อ ๕๘ เมื่อได้มีการลงโทษตามข้อ ๕๖ หรือข้อ ๕๗ แล้ว ให้ผู้สั่งลงโทษรายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนทราบ

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) คือ เนื่องจากได้มีการยกเลิก มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎ มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิกและได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็น มาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ นอกจากนั้น มาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้บัญญัติให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ในกฎมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ.๒๕๓๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ.๒๕๓๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ.๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๓ วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๖

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๗ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๑๕)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "พระอุปัชฌาย์" หมายความว่า พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เป็นประธานและรับผิดชอบในการให้บรรพชาอุปสมบทตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๕ พระอุปัชฌาย์ มี ๒ ประเภท

(๑) พระอุปัชฌาย์สามัญ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะใหญ่

(๒) พระอุปัชฌาย์วิสามัญ ได้แก่ พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระสังฆราช

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้ได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์อยู่ก่อนใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้คงเป็นพระอุปัชฌาย์ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๗ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลหนึ่ง ให้มีพระอุปัชฌาย์เพียงหนึ่งรูป เว้นแต่มีกรณีพิเศษ

ข้อ ๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) มีตำแหน่งในทางปกครองชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไป เว้นแต่พระอารามหลวง

(๒) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๓) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรืออาพาธเป็นโรคติดต่อ เช่น โรคเรื้อน หรือวัณโรคในระยะอันตราย

(๔) มีประวัติความประพฤติดี

(๕) เป็นที่นับถือของประชาชน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

(๖) เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก เว้นแต่ในบางท้องถิ่น ซึ่งเจ้าคณะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผัน

(๗) มีความสามารถฝึกสอนผู้อยู่ในปกครอง ให้เป็นภิกษุสามเณรที่ดีตามพระธรรมวินัย

และสามารถบำเพ็ญกรณียกิจอันอยู่ใน
หน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ได้

(๘) มีความรู้ความสามารถ ทำอุปสมบทกรรมให้ถูกต้องตามพระวินัยและระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์

ข้อ ๙ ในการแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัดเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้พิจารณาเลือกพระสังฆาธิการผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติตามข้อ ๘ แล้วรายงานรับรองขอแต่งตั้ง เสนอขึ้นไปตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาค ดังนี้

(๑) ตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะอำเภอเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๒) ตั้งรองเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะตำบลเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะอำเภอเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

(๓) ตั้งรองเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะตำบลเป็นผู้เสนอรายงานรับรองขอแต่งตั้ง

เมื่อเจ้าคณะภาคได้รับรายงานรับรองขอแต่งตั้งแล้ว ให้ดำเนินการฝึกซ้อมอบรม หรือสอบความรู้ตามความในข้อ ๔๑ เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้ว ให้เสนอรายงานรับรองไปยังเจ้าคณะใหญ่เพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ต่อไป

ข้อ ๑๐ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะจังหวัดเป็นพระอุปัชฌาย์ ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือรายงานตามลำดับ เพื่อสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาเลือกแล้ว เสนอรายงานรับรองตามลำดับ เพื่อทรงแต่งตั้งตามความในวรรคต้น

ข้อ ๑๑ พระสังฆาธิการจะปฏิบัติหน้าที่พระอุปัชฌาย์ต่อเมื่อได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์แล้ว

หมวด ๓
หน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๑๒ พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่ให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้เฉพาะตน และเฉพาะภายในเขตตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๑๓ พระอุปัชฌาย์ต้องพบและสอบสวนกุลบุตรให้ได้คุณลักษณะก่อนจึงรับให้บรรพชาอุปสมบทได้คุณลักษณะของกุลบุตรนั้น ดังนี้

(๑) เป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลหรืออำเภอที่จะบวช และมีหลักฐาน มีอาชีพชอบธรรม หรือแม้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอื่น แต่เมื่อสอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นคนมีหลักฐานมีอาชีพชอบธรรม มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ใช่คนจรจัด

(๒) เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ไม่มีความประพฤติเสียหาย เช่น ติดสุราหรือยาเสพย์ติด ให้โทษ เป็นต้น

(๓) มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้

(๔) ไม่เป็นผู้มีทิฏฐิวิบัติ

(๕) เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ อาจบำเพ็ญสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชราไร้ความสามารถ หรือทุพพลภาพ หรือพิกลพิการ

(๖) มีสมณบริขารครบถ้วนและถูกต้องตามพระวินัย

(๗) เป็นผู้สามารถ กล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบท ได้ด้วยตนเองและถูกต้อง ไม่วิบัติ

ข้อ ๑๔ พระอุปัชฌาย์ ต้องงดเว้นการให้บรรพชาอุปสมบท แก่คนต้องห้ามเหล่านี้

(๑) คนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน

(๒) คนหลบหนีราชการ

(๓) คนต้องหาในคดีอาญา

(๔) คนเคยถูกตัดสินจำคุกโดยฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ

(๕) คนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระพุทธศาสนา

(๖) คนมีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรค ในระยะอันตราย

(๗) คนมีอวัยวะพิการจนไม่สามารถปฏิบัติกิจ พระศาสนาได้

ข้อ ๑๕ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทในวัดใด ต้องได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ห้ามเข้าไปให้บรรพชาอุปสมบทในวัดของผู้อื่นโดยมิได้รับนิมนต์ของเจ้าอาวาส

ข้อ ๑๖ เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์จะรับผู้ใดบวช ต้องมีผู้รับรอง และให้ผู้รับรองของผู้นั้นนำผู้จะบวชมามอบตัวพร้อมด้วยใบสมัคร และใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทตามความในข้อ ๔๑ ซึ่งจะขอได้จากพระอุปัชฌาย์ ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบทไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ให้เจ้าอาวาสผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ สอบสวนผู้จะมาบวชตามความในข้อ ๑๓ และข้อ ๑๔ ซึ่งปรากฏตามข้อปฏิญญาในใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและสอบถามผู้รับรองตามข้อรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท จนเป็นที่เข้าใจถูกต้องตรงกันดีแล้ว จึงรับใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรอง แล้วดำเนินการฝึกซ้อมผู้จะบวชต่อไป

ข้อ ๑๗ เจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์ จะรับผู้ใดบวชในวัดของตน ให้นำผู้สมัครขอบรรพชาอุปสมบทนั้นไปมอบตัวแก่พระอุปัชฌาย์พร้อมทั้งใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบทและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท ก่อนถึงวันบรรพชาอุปสมบท ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระอุปัชฌาย์ผู้จะรับบวชปฏิบัติตามความในข้อ ๑๖ วรรค ๒

ข้อ ๑๘ ใบสมัครขอบรรพชาอุปสมบท และใบรับรองผู้จะ

บรรพชาอุปสมบท ให้ยื่นต่อเจ้าอาวาสผู้มิได้เป็นพระอุปัชฌาย์ ๒ ฉบับ เพื่อเจ้าอาวาสเก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง และพระอุปัชฌาย์เก็บรักษาไว้ฉบับหนึ่ง ถ้าเจ้าอาวาสเป็นพระอุปัชฌาย์ให้ยื่นเพียงฉบับเดียว

ข้อ ๑๙ พระอุปัชฌาย์เมื่อให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรแล้ว มีหน้าที่ต้องถือเป็นภารธุระปกครองดูแลสั่งสอนสัทธิวิหาริกของตน ให้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ต้องขวนขวายให้ได้รับการศึกษาพระธรรมวินัย และต้องออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกตามความในข้อ ๔๑ เพื่อแสดงสังกัดถิ่นที่อยู่และความบริสุทธิ์แห่งสมณเพศ

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้มีพรรษายังไม่พ้น ๕ จะไปอยู่ในวัดอื่นใด เมื่อพระอุปัชฌาย์เห็นสมควรก็ให้สอบถามไปยังเจ้าอาวาสวัดนั้น เมื่อได้รับคำยืนยันรับรองที่จะปกครองดูแลสั่งสอนแทนได้ จึงให้ทำหนังสือฝากและมอบภารธุระแก่เจ้าอาวาสวัดนั้น ให้เป็นผู้ปกครองดูแลสั่งสอนแทนตน

ถ้าสัทธิวิหาริกผู้นั้นมีพรรษายังไม่พ้น ๕ จะย้ายไปอยู่ในวัดอื่นต่อไปอีก ให้เจ้าอาวาสผู้รับฝากปกครองดูแลแจ้งไปยังพระอุปัชฌาย์ เพื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรค ๒ แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์นั้นพ้นจากความเป็นพระอุปัชฌาย์แล้ว ก็ให้เจ้าอาวาสผู้ปกครองปฏิบัติการตามความในวรรค ๒

ข้อ ๒๐ พระอุปัชฌาย์ต้องส่งบัญชีสัทธิวิหาริกของตน ตามความในข้อ ๔๑

หมวด ๔
เขตพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๑ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรได้ภายในเขตที่ระบุไว้ในตราตั้ง หรือเขตอำนาจที่ตนปกครองอยู่ในปัจจุบัน คือ ถ้าเป็น

(๑) เจ้าอาวาส ภายในวัดของตน
(๒) เจ้าคณะตำบล ภายในเขตตำบลของตน
(๓) เจ้าคณะอำเภอ ภายในเขตอำเภอของตน
(๔) เจ้าคณะจังหวัด ภายในเขตจังหวัดของตน
(๖) เจ้าคณะภาค ภายในเขตภาคของตน
(๗) เจ้าคณะใหญ่ ภายในเขตหนของตน

พระอุปัชฌาย์ที่ดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการมหาเถรสมาคม ไม่จำกัดเขต

ข้อ ๒๒ ถ้าไม่มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น พระอุปัชฌาย์ผู้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งปกครอง ให้บรรพชาอุปสมบทได้ในเขตอนุรูปแก่ตำแหน่งปกครองเดิมของตน ตลอดเวลาที่ตนยังพำนักอยู่ในวัดหรือในเขตปกครองนั้น เว้นแต่เป็นเจ้าคณะภาคกิตติมศักดิ์ แม้มิได้อยู่ในเขตที่ตนเคยปกครองก็ให้บรรพชาอุปสมบทในเขตที่ตนเคยปกครองนั้นได้

ข้อ ๒๓ พระอุปัชฌาย์ผู้ลาออกจากตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือถูกให้ออกจากตำแหน่งในทางปกครอง และไม่ได้

เป็นกิตติมศักดิ์ แต่ยังคงเป็นเจ้าอาวาส ให้เป็นพระอุปัชฌาย์ได้เฉพาะในวัดของตน

ข้อ ๒๔ พระอุปัชฌาย์จะให้บรรพชาอุปสมบทนอกเขตของตนได้ ต่อเมื่อเจ้าของเขตขอร้องหรือได้ขออนุญาตเจ้าของเขตตามฐานานุรูปดังกล่าวในข้อ ๒๑ และได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของเขตแล้ว หรือได้ขอและรับอนุญาตเป็นกรณีพิเศษเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นครั้งคราว

หมวด ๕
การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๕ หน้าที่พระอุปัชฌาย์ต้องระงับในเมื่อ

(๑) พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง และมิได้เป็นกิตติมศักดิ์ในตำแหน่งนั้นๆ หรือถูกให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในทางปกครอง

(๒) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ ๘

(๓) ถูกเป็นจำเลยในอธิกรณ์ที่มีโทษถึงให้สึก และอยู่ในระหว่างไต่สวนพิจารณาวินิจฉัย

(๔) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒๖ การระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๒) และ (๓) ของพระสังฆาธิการตำแหน่งต่ำกว่าชั้นเจ้าคณะอำเภอ

ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้นรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด เพื่อพิจารณาสั่งระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ถ้าเป็นเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะจังหวัดพิจารณาสั่งระงับจากหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ส่วนพระสังฆาธิการตำแหน่งตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือพิจารณาสั่งระงับ

ข้อ ๒๗ การถอดถอนพระอุปัชฌาย์ตามความในข้อ ๒๕ (๔) ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๖ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

หมวด ๖
จริยาพระอุปัชฌาย์
ส่วนที่ ๑
จริยา

ข้อ ๒๘ พระอุปัชฌาย์ ต้องเอื้อเฟื้อ สังวร ประพฤติตามพระธรรมวินัย และกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีของสัทธิวิหาริก

ข้อ ๒๙ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๐ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือคำแนะนำชี้แจงของพระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยและกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๓๑ พระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้บรรพชาอุปสมบทกรรมวิบัติบกพร่องไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ

ส่วนที่ ๒
การรักษาจริยา

ข้อ ๓๒ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุมดูแลแนะนำชี้แจง หรือสั่งพระอุปัชฌาย์ในเขตบังคับบัญชาของตน ให้ปฏิบัติตามจริยาพระอุปัชฌาย์โดยเคร่งครัด

ส่วนที่ ๓
การละเมิดจริยา

ข้อ ๓๓ พระอุปัชฌาย์รูปใด ปฏิบัติหน้าที่โดยละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

(๒) ให้ระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ชั่วคราวไม่เกิน ๒ ปี

(๓) เรียกตัวมาอบรมชั่วคราวไม่เกิน ๑ ปี

(๔) ให้ทำทัณฑ์บน

(๕) ตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๓๔ การให้ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์นั้น

จะทำได้ต่อเมื่อพระอุปัชฌาย์ละเมิดจริยาโดยจงใจให้บรรพชาอุปสมบทแก่คนต้องห้ามตามความในข้อ ๑๔

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาของพระอุปัชฌาย์รูปนั้น รายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์

ในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่ง พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาเหนืออาจสั่งให้พักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ก่อนได้ แต่ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้นดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิกาต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้สั่งพัก

ข้อ ๓๕ พระอุปัชฌาย์รูปใด ละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากที่บัญญัติไว้ในข้อ ๓๔ เมื่อผู้บังคับบัญชาพิจารณาเห็นสมควรลงโทษสถานเบาลงมาสถานเดียว หรือหลายสถานโดยสมควรแก่ความผิด

(๑) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัด ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับ จนถึงเจ้าคณะภาค เพื่อพิจารณาสั่งลงโทษแล้วรายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งทราบ

(๒) ถ้าพระอุปัชฌาย์รูปนั้น ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไป ให้ผู้บังคับบัญชารายงานเสนอตามลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษ

ข้อ ๓๖ ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์เคยถูกลงโทษตามข้อ ๓๓

(๓) (๔) และ (๕) มาแล้ว ไม่เข็ดหลาบ กระทำผิดอีก ให้ลงโทษในสถานหนักกว่าโทษเดิม

ข้อ ๓๗ พระอุปัชฌาย์รูปใด ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๒๕ ก็ดี ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๓ (๒) ก็ดี ถูกพักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๔ วรรค ๓ ก็ดี หากฝ่าฝืนให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรอีก หรือถูกลงโทษในข้อ ๓๓ (๒) แล้วไม่เข็ดหลาบ ละเมิดซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามความในข้อ ๕๔ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับ จนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้เป็นพระอุปัชฌาย์รูปนั้น เพื่อพิจารณาสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

หมวด ๗
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๘ พระภิกษุรูปใดไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ บังอาจให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรต้องระวางโทษตามความในมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕

ข้อ ๓๙ บุคคลผู้ได้รับการบรรพชาอุปสมบทตามความในข้อ ๓๗ และข้อ ๓๘ ให้ถือว่าบรรพชาอุปสมบทโดยมิชอบ ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์อันพระภิกษุสามเณรจะพึงได้

ข้อ ๔๐ ในกรณีแต่งตั้งหรือถอดถอนพระอุปัชฌาย์ ให้ผู้แต่งตั้งหรือถอดถอน แจ้งการแต่งตั้งหรือถอดถอนไปยังสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่พระอุปัชฌาย์พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยประการใด ให้พระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามความในวรรคต้น

ข้อ ๔๑ วิธีปฏิบัติในการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ก็ดี ในการทำใบสมัครและใบรับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบทก็ดี ในการออกหนังสือสุทธิให้แก่สัทธิวิหาริกก็ดี ในการส่งบัญชีสัทธิวิหาริกก็ดี ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ.๒๕๓๖) คือเนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ.๒๕๓๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ.๒๕๓๖)[๑]
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ.๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้ง

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๔ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๓๖

ถอดถอนไวยาวัจกร

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ "ไวยาวัจกร" หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัต และจะมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ

ข้อ ๕ ไวยาวัจกรผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ก่อนวันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ถือว่าเป็นไวยาวัจกรตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ต่อไป

หมวด ๑
การแต่งตั้งไวยาวัจกร

ข้อ ๖ คฤหัสถ์ผู้จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นชาย มีสัญชาติไทย นับถือพระพุทธศาสนา
(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์
(๓) เป็นผู้มีหลักฐานมั่นคง
(๔) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ไวยาวัจกรได้
(๕) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

(๖) ไม่เป็นผู้ที่มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีโรคเป็นที่รังเกียจแก่สังคม

(๗) ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี เช่น มีความประพฤติเสเพล เป็นนักเลงการพนัน เสพสุราเป็นอาจิณ หรือติดยาเสพย์ติดให้โทษ

(๘) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๙) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษให้ออกจากราชการ หรือองค์การของรัฐบาล หรือบริษัทห้างร้านเอกชนในความผิดหรือมีมลทินมัวหมอง ใน ในความผิดเกี่ยวกับการเงิน

(๑๐) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกลงโทษจำคุก เว้นแต่มีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ข้อ ๗ ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามความในข้อ ๖ เมื่อมีมติเห็นชอบในคฤหัสถ์ผู้ใด ก็ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้นั้นเป็นไวยาวัจกร โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรตามความในวรรคต้น เพื่อความเหมาะสมจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ในกรณีที่มีไวยาวัจกรหลายคน ให้เจ้าอาวาสมอบหมายหน้าที่การงานตามข้อ ๔ แก่ไวยาวัจกรแต่ละคนเป็นหนังสือ

หมวด ๒
การพ้นจากหน้าที่ไวยาวัจกร

ข้อ ๘ ไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) พ้นจากความเป็นคฤหัสถ์

(๔) เจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

(๕) ขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความในข้อ ๖

(๖) ให้ออกจากหน้าที่

(๗) ถูกถอดถอนออกจากหน้าที่

ข้อ ๙ ไวยาวัจกรผู้ใดประสงค์จะลาออกจากหน้าที่ ก็ย่อมทำได้ เมื่อเจ้าอาวาสสั่งอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากหน้าที่ และให้เจ้าอาวาสรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๐ ไวยาวัจกรผู้พ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๔) ให้รักษาการในหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งใหม่

ข้อ ๑๑ ไวยาวัจกรผู้ขาดคุณสมบัติตามความในข้อ ๘ (๕) ให้เจ้าอาวาสสั่งให้พ้นจากหน้าที่ แล้วรายงานเจ้าคณะอำเภอทราบ

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ไวยาวัจกรหย่อนความสามารถด้วยเหตุใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเจ้าอาวาสเห็นสมควรให้ออกจากหน้าที่ก็สั่งให้ออกได้ โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๓ การถอดถอนไวยาวัจกรออกจากหน้าที่ จะทำได้เมื่อไวยาวัจกรประพฤติมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่

(๒) ไม่ปฏิบัติหน้าที่จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๓) ขัดคำสั่งของเจ้าอาวาส ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง

(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้เจ้าอาวาสสั่งถอดถอนไวยาวัจกรผู้นั้นออกจากหน้าที่โดยอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่ไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘ (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ไวยาวัจกรผู้นั้นจะพ้นจากความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อเมื่อได้มอบหมายหน้าที่การงานพร้อมด้วยทรัพย์สินและหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของตนแก่ผู้รับหน้าที่แทนตนเรียบร้อยแล้ว

การมอบหมายตามความในวรรคแรก ให้กระทำภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่พ้นจากหน้าที่ ถ้ามิได้มอบหมายภายในกำหนดให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามความในประมวลกฎหมายอาญา

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่ไวยาวัจกรว่างลง และจะแต่งตั้งทันทีมิได้ ให้เจ้าอาวาสแต่งตั้งผู้รักษาการแทนไวยาวัจกร และให้ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกร ภายในเวลาไม่เกิน ๙๐ วัน

ผู้รักษาการแทนไวยาวัจกร ให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับไวยาวัจกร

หมวด ๓
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑๖ เมื่อมีการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกร หรือเมื่อไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ตามความในข้อ ๘

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้เจ้าอาวาสแจ้งไปยังกรมการศาสนา

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้เจ้าอาวาสแจ้งแก่นายอำเภอเพื่อรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมการศาสนา

ข้อ ๑๗ คำสั่งของเจ้าอาวาสในการแต่งตั้งไวยาวัจกร หรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรก็ดี ในการให้ไวยาวัจกรหรือผู้รักษาการแทนไวยาวัจกรพ้นจากหน้าที่ก็ดี ให้กระทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ.๒๕๓๖) คือเนื่องจากมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ.๒๕๓๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

กฎมหาเถรสมาคม

ฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ.๒๕๓๖)[๑]

ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ.๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๖ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๖

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๑๓) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๒๑)

(๓) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ.๒๕๓๓)

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

ข้อ ๔ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาส และจะแต่งตั้งเจ้าอาวาสทันทีมิได้ ให้เจ้าคณะตำบลนั้นแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรก แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน เว้นแต่

(๑) ในกรณีที่เจ้าคณะภาค เห็นสมควรแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นในชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือ

(๒) ในกรณีที่พระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัด หรือเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย

ในกรณีดังกล่าวใน (๑) หรือ (๒) ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดหรือพระภิกษุผู้สมควรจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น แล้วแต่กรณี เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายในกำหนด ๓๐ วัน

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้แล้ว ให้เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาค แล้วแต่กรณี ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาสภายในเวลาไม่เกินหนึ่งปี

ในท้องที่กันดารและยังไม่มี หรือหาพระภิกษุมีพรรษาพัน ๕ มิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ เมื่อมีพระภิกษุพรรษาพัน ๕ แล้ว ให้ดำเนินการตามความในวรรค ๔ โดยอนุโลม

สำหรับพระอารามหลวง เมื่อยังไม่มี หรือหาพระภิกษุผู้เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสมิได้ ให้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเกินหนึ่งปีได้ แต่มิให้เกินห้าปี ให้เจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะภาค แล้วแต่กรณี ดำเนินการให้มีการแต่งตั้งเจ้าอาวาส

ข้อ ๕ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้เจ้าคณะตำบลด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ สั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส และรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ถ้าเป็นพระอารามหลวง ให้เจ้าคณะจังหวัดด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่ง หรือผู้สั่งแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่ตามข้อเสนอของเจ้าอาวาส

ข้อ ๖ ในกรณีดังกล่าวในข้อ ๕ ถ้าเจ้าอาวาสอาพาธจนไม่อาจเสนอผู้ที่สมควรเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสได้ ให้เจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะจังหวัด โดยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี แต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีรองเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ถ้าไม่มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส แต่ถ้ามีรองเจ้าอาวาส

หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสหลายรูป ให้แต่งตั้งรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าคณะภาคเห็นสมควรให้เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น ก็ให้เจ้าคณะภาคโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น

เมื่อได้มีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรกแล้ว ให้ผู้แต่งตั้งรีบรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด หรือมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในข้อนี้ พ้นจากหน้าที่เมื่อเจ้าอาวาสพ้นจากตำแหน่ง หรือผู้สั่งแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ หรือมหาเถรสมาคม แล้วแต่กรณี ให้พ้นจากหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ข้อ ๗ ในกรณีที่เจ้าอาวาสไม่อยู่และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ชั่วครั้งชั่วคราว ให้เจ้าอาวาสสั่งแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

ถ้ามีการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรก เป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่า ๓๐ วัน ให้เจ้าอาวาสรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสตามความในวรรคแรก พ้นจากหน้าที่ในเมื่อเจ้าอาวาสให้พ้นจากหน้าที่ หรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเจ้าอาวาสกลับมาปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม

ข้อ ๘ การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ทำเป็นหนังสือ

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ.๒๕๓๖) คือเนื่องจาก มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ได้ถูกยกเลิก และได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมดังกล่าวขึ้นใหม่เป็นมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ.๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ.๒๕๓๖)[๑] แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ.๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๙ วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๖

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความใน (ค) ของข้อ ๒๙ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตร ที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี"

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ. ๒๕๓๖) คือ เนื่องจากการกำหนดคุณสมบัติพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโทนั้น สมควรจะขยายคุณสมบัติ ให้รวมถึงพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นโท เพื่อให้หมดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ.๒๕๓๘)
ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ.๒๕๓๘
ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

หลักการ

ให้มีกฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

เหตุผล

เนื่องจากมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดว่าการวินิจฉัยให้พระภิกษุที่ต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่งตามมาตราดังกล่าวสละสมณเพศเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ.๒๕๓๘)[๑]
ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ.๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกรณีพระภิกษุรูปใด

(๑) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องเป็นอาจิณ ให้เจ้าอาวาสซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัด

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๓ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๘

หรือพำนักอาศัยมีอำนาจหน้าที่แนะนำชี้แจงตักเตือนให้พระภิกษุรูปนั้นประพฤติตามพระธรรมวินัยเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดเวลาให้ปฏิบัติ หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำชี้แจงตักเตือน ภายในเวลาที่กำหนด ให้เจ้าอาวาสซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัย รายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด เพื่อวินิจฉัยให้สละสมณเพศต่อไป

(๒) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัดหรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้นมีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

ข้อ ๔ ในกรณีที่มีการฟ้องว่าพระภิกษุรูปใดกระทำความผิดอันเป็นครุกาบัติ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแล้ว มีคำสั่งประทับฟ้องเพื่อดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไปก็ดี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยแล้วไม่ว่าจะลงนิคหกรรมหรือไม่ก็ตาม และเรื่องยังอยู่ภายในกำหนดเวลาอุทธรณ์ก็ดี หรือมีการอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาแล้ว ไม่ว่าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์จะมีคำสั่งวินิจฉัยอย่างไรก็ดี ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี รายงานข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องต่อมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม อยู่ในชั้นฎีกา กรรมการมหาเถรสมาคมรูปใดรูปหนึ่งอาจรายงานต่อ

มหาเถรสมาคม เพื่อให้ดำเนินการตามข้อนี้ นอกเหนือจากการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมก็ได้

ในกรณีที่มหาเถรสมาคมพิจารณารายงานดังกล่าว และพยานหลักฐานอื่นประกอบกันแล้ว เห็นว่าพระภิกษุผู้เป็นจำเลยประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องอันเป็นโลกวัชชะเป็นอาจิณ ทั้งความประพฤติเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์ที่ล่วงมาแล้ว หากให้ดำรงเพศบรรพชิตต่อไปจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ ทั้งนี้ไม่กระทบต่อการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ไม่ว่าในชั้นใด ๆ

ข้อ ๕ คำวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือข้อ ๔ ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ ๖ เมื่อมีคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปใดสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือข้อ ๔ แล้ว ให้เจ้าอาวาสซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัย หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัดหรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้น แล้วแต่กรณี แจ้งผลคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นทราบและจัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ

ในกรณีที่ไม่อาจพบพระภิกษุรูปนั้น หรือพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมรับทราบคำวินิจฉัย เมื่อปิดประกาศคำวินิจฉัยไว้ ณ ที่พำนักอาศัยของพระภิกษุรูปนั้น ถือว่าพระภิกษุรูปนั้นทราบคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว

ข้อ ๗ พระภิกษุต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศ ต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยนั้น

ในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้นไม่สึก ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้พระภิกษุผู้มีหน้าที่จัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตาม คำวินิจฉัย

ข้อ ๘ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี ซึ่งอยู่ระหว่างพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมและการพิจารณานั้นยังไม่ถึงที่สุด ปฏิบัติตามกฎมหาเถรสมาคมนี้และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ต่อไป

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ.๒๕๓๘) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบการร่างกฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ.๒๕๓๘)
แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

เหตุผล

เนื่องจากฝ่ายราชอาณาจักรได้แยกอำเภอหนองบัวลำภู อำเภอนากลาง อำเภอโนนสัง อำเภอศรีบุญเรือง และอำเภอสุวรรณคูหา ออกจากจังหวัดอุดรธานี แล้วรวมตั้งขึ้นเป็นจังหวัด

หนองบัวลำภู ได้แยกอำเภออำนาจเจริญ อำเภอชานุมาน อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอเสนางคนิคม อำเภอหัวตะพาน และกิ่งอำเภอลืออำนาจ ออกจากจังหวัดอุบลราชธานี แล้วรวมตั้งขึ้นเป็น จังหวัดอำนาจเจริญ และได้แยกอำเภอสระแก้ว อำเภอคลองหาด อำเภอตาพระยา อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร และอำเภออรัญประเทศ ออกจากจังหวัดปราจีนบุรี แล้วรวมตั้งขึ้นเป็นจังหวัดสระแก้ว ตามพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดสระแก้ว วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๖

เพื่อให้เขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค สอดคล้องกับพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดขึ้นใหม่ของฝ่ายราชอาณาจักร จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ.๒๕๓๙)[๑] แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕)
ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๒๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคม ตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ.๒๕๓๙) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๔ ตอนที่ ๖ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๙

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๔ ภาค ๘ ภาค ๑๐ และภาค ๑๒ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน

"ภาค ๘ มีจังหวัด ๕ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย และจังหวัดสกลนคร"

"ภาค ๑๐ มีจังหวัด ๖ จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร"

"ภาค ๑๒ มีจังหวัด ๔ จังหวัด คือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว จังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา"

ตราไว้ ณ วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
พ.ศ.๒๕๔๑

หลักการ

ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

เหตุผล

เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะและรองเจ้าคณะ และเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะและรองเจ้าคณะ สมควรให้มีเลขานุการ ทำหน้าที่การเลขานุการของรองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล จึงจำเป็นต้องตรากฎมหาเถรสมาคมนี้

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑)[๑]
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๘๖ ฉบับพิเศษ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๑

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น

หมวด ๒
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

ข้อ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ข้อ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ตามข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์นิกายนั้นๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

(๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตภาคทุกภาค

ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๘ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๙ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด ๓
ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค
ส่วนที่ ๑
ภาค

ข้อ ๑๐ เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๑๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะภาค หรือเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะใหญ่แต่งตั้งรองเจ้าคณะภาครักษาการแทนเจ้าคณะภาค ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะภาค แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะภาค เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะใหญ่ดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๒ รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะภาคมอบหมาย

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค ให้มีเลขานุการเจ้าคณะภาค และเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๒
จังหวัด

ข้อ ๑๔ เจ้าคณะจังหวัด หมายถึงเจ้าคณะกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึงรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๕ เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๑๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัด หรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด แล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะจังหวัด เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๗ รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมาย

ข้อ ๑๘ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัด ให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดและเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๓
อำเภอ

ข้อ ๑๙ เจ้าคณะอำเภอ หมายถึงเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึงรองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึง เจ้าคณะเขตและรองเจ้าคณะเขต

ข้อ ๒๐ เจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๒๑ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควร รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ แล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะอำเภอ เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้วให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๒๒ รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมาย

ข้อ ๒๓ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ ทำหน้าที่การเลขานุการ

ส่วนที่ ๔
ตำบล

ข้อ ๒๔ เจ้าคณะตำบล หมายถึงเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

รองเจ้าคณะตำบล หมายถึงรองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลที่ปรากฏอยู่ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึง เจ้าคณะแขวงและรองเจ้าคณะแขวง

ข้อ ๒๕ เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ข้อ ๒๖ ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะอำเภอแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะตำบล ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ

ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบล เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้วให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๗ รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมาย

ข้อ ๒๘ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลให้มีเลขานุการเจ้าคณะตำบล ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด ๔
บทเบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๙ เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะและรองเจ้าคณะผู้ปฏิบัติ

หน้าที่มาโดยความเรียบร้อย มหาเถรสมาคมจะให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคชั้นใดๆ ก็ได้

ให้ที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่เจ้าคณะชั้นนั้นๆ

ตราไว้ ณ วันที่ ๑ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

หลักการ

ยกเลิกกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ.๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

เหตุผล

๑. เนื่องจากการแต่งตั้งเจ้าคณะตำแหน่งต่างๆ ตามบทบัญญัติในกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ยังใช้คำต่างกันอยู่บางแห่ง ฉะนั้น ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ จึงเห็นสมควรกำหนดใช้คำว่า "พระภิกษุ" ให้เหมือนกันทุกแห่ง

๒. เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับรองเจ้าคณะภาค มิได้กำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งไว้ ดังนั้น จึงเห็นสมควรกำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคไว้เช่นเดียวกับพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะภาค

๓. เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะ ตั้งแต่เจ้าคณะตำบลขึ้นไปจนถึงรองเจ้าคณะจังหวัด มีภาระหน้าที่ในการปกครองดูแลคณะสงฆ์ภายในเขตอำนาจของตน จึงเห็นสมควรให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลมีอำนาจแต่งตั้งเลขานุการ ทำหน้าที่การเลขานุการได้เช่นเดียวกับเจ้าคณะชั้นอื่น

๔. เนื่องจากการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลนั้นกับเจ้าคณะอำเภอปรึกษาสงฆ์และทายกทายิกาแห่งวัดนั้นพิจารณาคัดเลือก มักเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ฉะนั้น จึงเห็นสมควรให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะผู้ปกครองเจ้าสังกัดโดยตรงร่วมกันพิจารณาคัดเลือก

๕. เนื่องจากพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับเจ้าคณะภาคลงมาจนถึงรองเจ้าคณะตำบลได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อยจนมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะชั้นนั้นๆ

๖. เนื่องจากการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการตามบทบัญญัติข้อ ๓๕ (๔) ยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบล จึงเห็นสมควรกำหนดการย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ให้ชัดเจน

๗. เนื่องจากพระสังฆาธิการผู้ได้รับโทษถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ฐานละเมิดจริยา ยังดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการบางตำแหน่งได้อยู่ ฉะนั้น จึงเห็นสมควรให้พ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง

๘. เนื่องจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค สมควรได้รับการแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พร้อมกัน เพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งการคณะสงฆ์และการพระศาสนา จึงเห็นสมควรให้เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาค ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้พ้นจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศกฎมหาเถรสมาคมในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

จึงสมควรตรากฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้

กฎมหาเถรสมาคม[๑]
ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี มาตรา ๒๐ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก

---

๑ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๘๖ ฉบับพิเศษ วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๑

(๑) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

(๒) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๐ (พ.ศ.๒๕๓๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในกฎมหาเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับกฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้แทน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ ในกฎมหาเถรสมาคมนี้ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่

๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ส่วนตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น จะได้มีระเบียบมหาเถรสมาคมกำหนดเทียบกับตำแหน่งที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๕ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตามข้อ ๔ อยู่ก่อนวันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ถือว่าเป็นพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนั้น ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้

ผู้รักษาการแทนในตำแหน่งดังกล่าวในวรรคต้น ก่อนวันใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ถือว่าเป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้นๆ ตามกฎมหาเถรสมาคมนี้ด้วย

หมวด ๒
การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

ข้อ ๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามข้อ ๔ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

(๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
(๒) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
(๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
(๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
(๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
(๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
(๗) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใดเพราะความผิดมาก่อน

ส่วนที่ ๑
เจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๓๐ และ

(๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ

ข้อ ๘ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๗ ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

ข้อ ๙ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะใหญ่พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา เพื่อรายงานมหาเถรสมาคมทราบ

ส่วนที่ ๒
เจ้าคณะภาค

ข้อ ๑๐ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๒๐ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้น มาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้น มาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือ

(๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๑ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๐ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

เจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่เจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้เจ้าคณะภาคซึ่งได้รับแต่งตั้งแทน อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

ข้อ ๑๒ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะภาค ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๑ วรรคแรก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

รองเจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่รองเจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้รองเจ้าคณะภาคซึ่งได้รับแต่งตั้งแทน อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

ข้อ ๑๓ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค หรือเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะภาค หรือรองเจ้าคณะภาคแล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะใหญ่เพื่อทราบ

ส่วนที่ ๓
เจ้าคณะจังหวัด

ข้อ ๑๔ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญหรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ข้อ ๑๕ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๔ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ข้อ ๑๖ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัด ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๗ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด หรือเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะจังหวัด หรือรองเจ้าคณะจังหวัดแล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๔
เจ้าคณะอำเภอ

ข้อ ๑๘ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๑๙ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้น คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๘ เสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

ข้อ ๒๐ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอ ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๑๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๑ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ หรือเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการดังกล่าวในวรรคแรก ให้เจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะอำเภอแล้วแต่กรณี พิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการดังกล่าวในวรรคสอง พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๕
เจ้าคณะตำบล

ข้อ ๒๒ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะจังหวัดอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะภาค

ข้อ ๒๓ ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้น คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

ข้อ ๒๔ ในการแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบล ให้นำบทบัญญัติในข้อ ๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๕ พระภิกษุผู้จะเป็นเลขานุการเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ ๖ โดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งเลขานุการเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะตำบลพิจารณาแต่งตั้ง

เลขานุการเจ้าคณะตำบล พ้นจากหน้าที่ ในเมื่อผู้แต่งตั้งให้พ้นจากหน้าที่ หรือผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือพ้นจากหน้าที่แล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะอำเภอเพื่อทราบ

ส่วนที่ ๖
เจ้าอาวาส

ข้อ ๒๖ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๕ และ

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ข้อ ๒๗ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ แล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ ๒๘ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

ข้อ ๒๙ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๓๐ พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ข้อ ๓๑ ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการตามความในวรรคต้น

ข้อ ๓๒ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๖ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

ข้อ ๓๓ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๗
ที่ปรึกษาเจ้าคณะ

ข้อ ๓๔ การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามข้อ ๒๙ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปดังนี้

พระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบล ได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อยจนมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ ให้ยกย่องเชิดชูเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้นๆ เว้นแต่ทุพพลภาพ หรือพิการ ถ้ายังมีความเหมาะสม หรือยังหาผู้ดำรงตำแหน่งในชั้นนั้นๆ ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมจะพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งเดิมต่อไปอีกไม่เกิน ๓ ปี เฉพาะกรณี

ในการแต่งตั้งที่ปรึกษา ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ส่วนที่ ๘
เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๓๕ เมื่อได้มีการแต่งตั้งพระภิกษุให้ดำรงตำแหน่งตามหมวด ๑ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้แล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่แต่งตั้ง

หมวด ๓
การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

ข้อ ๓๖ พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

(๑) ถึงมรณภาพ
(๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
(๓) ลาออก
(๔) ย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่
(๕) ยกเป็นกิตติมศักดิ์
(๖) รับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น
(๗) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่
(๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่
(๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๗ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ ก็ย่อมทำได้ เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้พิจารณาอนุญาตแล้วจึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ ๓๘ ในกรณีที่พระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง เว้นเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ คือ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ย้ายออกไปจากจังหวัดนั้น เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ย้ายออกไปจากอำเภอนั้น พระสังฆาธิการรูปนั้นย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่นั้น เว้นแต่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทนในตำแหน่งเดิม

ข้อ ๓๙ พระสังฆาธิการรูปใดดำรงตำแหน่งหน้าที่โดยเรียบร้อยตลอดมาจนถึงชราทุพพลภาพ หรือพิการ สมควรได้รับการปลดเปลื้องภาระเพื่อให้พักผ่อนหรือรักษาตัว ก็ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณายกเป็นกิตติมศักดิ์

ข้อ ๔๐ พระสังฆาธิการดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ หรือรองเจ้าคณะ ได้เพียงตำแหน่งเดียว

ข้อ ๔๑ การให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกระทำได้ในกรณีที่พระสังฆาธิการหย่อนความสามารถไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของตน

ข้อ ๔๒ การปลดและการถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๔๓ เมื่อพระสังฆาธิการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามข้อ ๓๖ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ภายใน ๓๐ วัน และให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

หมวด ๔
จริยาพระสังฆาธิการ
ส่วนที่ ๑
จริยา

ข้อ ๔๔ พระสังฆาธิการต้องเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สังวรและปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ ๔๕ พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นทัดทานเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้ทัดทานดังกล่าวมานั้นแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม แล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง

ในกรณีที่มีการทัดทานคำสั่งดังกล่าวในวรรคแรก ให้ผู้สั่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามมิให้ทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

ข้อ ๔๖ พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนาและห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ข้อ ๔๗ พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ ๔๘ พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ ๔๙ พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ ๕๐ พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ ๕๑ พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ส่วนที่ ๒
การรักษาจริยา

ข้อ ๕๒ ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุมดูแล แนะนำ ชี้แจง หรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด

ถ้าผู้บังคับบัญชารู้อยู่ว่าผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา ต้องพิจารณาว่าความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชารูปนั้น อยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจจะลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป เพื่อพิจารณาลงโทษตามควร

ผู้บังคับบัญชารูปใด ไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยา หรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ ๕๓ พระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยา ต้องปฏิบัติตามทันที ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการร้องทุกข์ แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ส่วนที่ ๓
การละเมิดจริยา

ข้อ ๕๔ พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่
(๒) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่
(๓) ตำหนิโทษ
(๔) ภาคทัณฑ์

ข้อ ๕๕ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง แม้ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ทุจริตต่อหน้าที่
(๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เกินกว่า ๓๐ วัน
(๓) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้น เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์
(๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์
(๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดรายงานโดยลำดับ

จนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งสั่งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๖ พระสังฆาธิการรูปใดต้องอธิกรณ์ หรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญา และอยู่ในระหว่างพิจารณาวินิจฉัย หรือมีกรณีต้องหาว่าละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง และอยู่ในระหว่างสอบสวน ถ้าผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นว่าจะให้คงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในระหว่างพิจารณาหรือสอบสวน จะเป็นการเสียหายแก่การคณะสงฆ์ จะสั่งให้พักจากตำแหน่งหน้าที่ก็ได้

การให้พักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น ให้พักตลอดเวลาที่พิจารณาหรือสอบสวน เมื่อพิจารณาหรือสอบสวนเสร็จแล้ว ถ้าปรากฏว่าพระสังฆาธิการที่ถูกสั่งให้พักนั้นไม่มีความผิด และไม่มีมลทินความผิดเลย ผู้บังคับบัญชาผู้สั่งให้พักต้องสั่งให้พระสังฆาธิการรูปนั้นกลับดำรงตำแหน่งเดิม

เมื่อได้สั่งพักจากตำแหน่งหน้าที่นั้น หรือสั่งให้กลับดำรงตำแหน่งเดิมแล้ว ให้รายงานโดยลำดับถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง และแจ้งให้กรมการศาสนาทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันสั่ง

แต่ถ้าปรากฏว่า ถึงแม้การพิจารณาหรือสอบสวนจะไม่ได้ความสัตย์ว่าได้กระทำผิด แต่มีมลทินหรือมัวหมอง ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพิจารณา ถ้าเห็นว่าจะให้กลับเข้ารับหน้าที่อีก อาจเสียหายแก่การคณะสงฆ์ ก็สั่งปลดจากตำแหน่งหน้าที่ได้

ข้อ ๕๗ พระสังฆาธิการรูปใด ได้รับโทษฐานละเมิดจริยาตามข้อ ๕๔ (๑) หรือ (๒) ต้องพ้นจากตำแหน่งพระสังฆาธิการทุกตำแหน่ง

ข้อ ๕๘ การตำหนิโทษนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการรูปใดละเมิดจริยาซึ่งไม่ร้ายแรงถึงกับถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งหน้าที่ มีเหตุที่ผู้บังคับบัญชาเห็นควรปรานี ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งตำหนิโทษ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การตำหนิโทษเช่นนี้ ให้มีการกำหนดไม่เกิน ๓ ปี นับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการตำหนิโทษก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาในกรณีเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

ข้อ ๕๙ กรณีดังกล่าวแล้วในข้อ ๕๘ ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่ายังไม่ควรลงโทษถึงตำหนิโทษ ควรลงโทษเพียงภาคทัณฑ์ก็ให้มีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ได้ โดยแสดงความผิดของพระสังฆาธิการรูปนั้นให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยก็ได้

การลงโทษภาคทัณฑ์นี้ ให้มีกำหนดไม่เกิน ๑ ปี นับแต่วันสั่งลงโทษ แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพระสังฆาธิการรูปนั้นกลับปฏิบัติดีในทางการคณะสงฆ์พอควรแล้ว จะสั่งลบล้างการภาคทัณฑ์ก่อนครบกำหนดก็ได้ หากในระหว่างกำหนดที่สั่งลงโทษไว้พระสังฆาธิการรูปนั้นละเมิดจริยาอีก ให้ลงโทษสถานอื่นถัดขึ้นไปตามควรแก่กรณี

ข้อ ๖๐ เมื่อได้มีการลงโทษตามข้อ ๕๘ หรือข้อ ๕๙ แล้ว ให้ผู้สั่งลงโทษรายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนทราบ

หมวด ๕
บทเฉพาะกาล

ข้อ ๖๑ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้พ้นจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศกฎมหาเถรสมาคมในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ตราไว้ ณ วันที่ ๑ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕)
ว่าด้วยการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕)
ว่าด้วยการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า “กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๕ (พ.ศ. ๒๕๔๕) ว่าด้วยการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกฎมหาเถรสมาคมทุกกฎ ให้แก้ไขคำว่า "กรมการศาสนา" เป็น "สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ" และคำว่า "อธิบดีกรมการศาสนา" เป็น "ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ"

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๔๖)
แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย•

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๔๖)
แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย•

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๖ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติม กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๓๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

"ข้อ ๓๗ พระอุปัชฌาย์รูปใดถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ก็ดี ถูกระงับหน้าที่พระอุปัชฌาย์ตามข้อ ๓๓ (๒) ก็ดี ถูกพักหน้าที่พระอุปัชฌาย์ ตามข้อ ๓๔ วรรค ๓ ก็ดี หากฝ่าฝืนให้การบรรพชาอุปสมบทอีก หรือถูกลงโทษตามความในข้อ ๓๓ (๒) แล้วไม่เข็ดหลาบ ละเมิดซ้ำอีก ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ฐานขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา ตามความในข้อ ๕๕ (๓) แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้งพระสังฆาธิการผู้เป็นพระอุปัชฌาย์รูปนั้น เพื่อพิจารณาถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์•

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ•

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๒๙ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"เพื่อยกย่องเชิดชูพระสังฆาธิการผู้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยความเรียบร้อย มหาเถรสมาคมจะให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในชั้นใดๆ ก็ได้

ให้ที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่เจ้าคณะชั้นนั้นๆ"

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติม
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑)
ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๘ (พ.ศ. ๒๕๔๖) แก้ไขเพิ่มเติมกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ"

ข้อ ๒ กฎมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อความในข้อ ๓๔ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"การแต่งตั้งที่ปรึกษาเจ้าคณะตามข้อ ๒๙ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๖) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปดังนี้

พระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบลได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อยจนมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ หรือผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเห็นสมควรยกย่องเชิดชู ให้ยกย่องเชิดชูเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้นๆ

พระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ตามความในวรรคสอง ที่มีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์แต่ไม่ทุพพลภาพ หรือพิการ ถ้ายังมีความเหมาะสม หรือยังหาผู้ดำรงตำแหน่งในชั้นนั้นๆ ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมจะพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งเดิมต่อไปอีกไม่เกิน ๓ ปี เฉพาะกรณี

การแต่งตั้งที่ปรึกษาตามความในวรรคสอง หรือให้ดำรงตำแหน่งเดิม ตามความในวรรคสาม ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชา

แต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ในกรณีพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดขึ้นไปเห็นสมควรยกย่องเชิดชูพระสังฆาธิการรูปใดให้เป็นที่ปรึกษาในชั้นนั้นๆ ให้ดำเนินการเสนอตามลำดับ จนถึงมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

ตราไว้ ณ วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์
กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑-๒๘